

Aziz Nesin'in kitaplarının en çok çevrildiği ülke İran'dır. Hatta, Aziz Nesin'in Türkiye'de kitaplaşmamış kimi yazıları dergi ve gazetelerden derlenerek Farçaya çevrilip İran'da kitap olarak yayımlanmıştır. İran, bu çeviriler için telif hakkı ödemediği gibi, izin de almamakta ve Farsça kitapları yazarına da göndermemektedir. Farsçaya çevrilmiş kitaplarını Aziz Nesin rastlantıyla elde edebilmiştir. Fotoğrafta, Aziz Nesin'in eline geçmiş Farsça kitaplarından bir bölümü görülmektedir.

adam 138

aziz nesin

NAMUS GAZI

POTİNBAĞI SENFONİSİ

Dört numaralı hücrede kısacık, sıskacık sanık, içi boş kömür çuvalı gibi köşeye yığılıp kalmış. Üç gündür burada. Açlıktan, soğuktan, hepsinden de daha çok yalnızlıktan üşümüş, büzülmüş, uyuşmuş...

Dört numaralı hücrenin eni iki, boyu üç, yüksekliği de iki buçuk metre, yani onbeş metreküp hacminde.

Dört numaralı hücrenin penceresi yok.

Dört numaralı hücrede ışık da yok.

Dört numaralı hücreye tıkarlarken sanığın kravatını, pantalon kemerini, kayısıyla birlikte kol saatini, anahtar zincirini, ayakkabılarından söktükleri potinbağlarını almışlardı; hücrede bunlarla kendini asmasın diye... Ceket yakasının altına sokulu iki topluiğneyle, dolmakalemini de almışlardı; bunları bir yerine batırıp kendini öldürmesin diye.

Dört numaralı hücredeki sanığın yaşamasını istiyorlardı.

Dört numaralı hücreye gün ışığı girmediğinden sanık, üç gündür yaşadığı zamanın gece mi, gündüz mü olduğunu bilmiyordu.

Dört numaralı hücredeki sanık, saatin kaç olduğunu da bilmiyordu. Üç gündür hurdaydı ama o beş yada on gün oldu sanıyordu buraya sokulalı.

Dört numaralı hücredeki sanık kendi üstüne katlanıp kıvrılmış, içine kapanıp büzülmüştü tostoparlak.

Dört numaralı hücrenin kapısında eni boyu bir karışlık bir delik vardı; bu delik sürgülü bir tahta kapakla kapalıydı. Bu tahta kapağın altında bir de örgütel kapıyordu deliği.

Dört numaralı hücrenin nöbetçisi sık sık kapı deliğinin sürmeli kapağını açıp, sanığı içerde ne yaptığını gözledikten sonra yine kapıyordu sürgülü kapağı.

Dört numaralı hücredeki üşümüş, büzülmüş, uyuşmuş, kısacık, sıskacık sanık, kendisinin yokluğunda, evdeki kedisinin aç kaldığım düşünüyordu. O düşünürken, çat, kapı deliğinin sürgülü kapağı açılıyordu. Çat, kapanıyordu.

Dört numaralı hücredeki sanık, su verilmediğinden saksıdaki çiçeklerinin kuruyacağını düşünüyordu; kapak açılıyordu, çat...

Dört numaralı hücredeki adam, hepsinden çok, hiç görmediği Paris'i düşünüyordu nedense. Çat!... Kedi... Çiçek... Paris... Çat!... Çiçek!... çat!... Kedi Paris çat! Pa ke çat di çek çat ris pat...

Dört numaralı hücredeki kısacık, sıskacık sanığın beyninde düşünceler, kulaklarında sesler büyüyordu En küçük bir çıt, kulaklarında depremle yıkılan koca bir yapının gürültüsüyle uğulduyordu.

Çıt! Dışarıdaki elektrik düğmesi çevrilmişti. Dört numaralı hücrenin on mumluk lambası yandı. Tozla örtülmüş lambanın üstüne ayrıca örgütel çevrilmiş olduğundan lambanın ışığı on mumdan çok daha azdı.

Dört numaralı hücrenin kapısı açıldı, içeri giren sivil polisti, yine kapandı kapı.

Sanık, uyuşup büzüldüğü köşeden kalktı.

Ellerini arkasında kavuşturmuş olan sivil polis iriyarıydı.

öksürük düosu

Bisüre bakıştılar birbirlerine. Sanık belli belirsiz öksürdü. Sivil polis de öksürdü. Sanık yine öksürdü ölgün sesle... Sivil polis daha üst perdeden öksürdü. Sanık yine öksürdü yavaşça. Polis daha yüksek sesle öksürdü. Sanığın her öksürüğünü, polis daha sesli öksürükle bastırıyordu. Polis öyle hızlı öksürdü ki, sanık artık öksüremedi.

Adagio

Sonra bakıştılar. Polis öyle sert baktı ki, sanık artık ona bakamadı, başım aşağıya eğdi. Polis, bikaç kez sanığın çevresinde dolanıp onu yukardan aşağıya, aşağıdan yukarıya süzdükten sonra, ılımlı bir sesle,

— Merhaba... dedi. Sanık ürkek,

— Merhaba... dedi.

Polis utangaç bir sesle sordu:

— Adın ne senin?

— Mutira.

— Efendim?

Yine birden toparlanıp bağırdı:

— Ha?

— Mutira.

Susuştular bisüre. Polis, arkasına kavuşturulmuş ellerini sarkıttı, tepesinden baktığı sanığın iki adım uzağına çekildikten sonra tatlı sesle konuştu:

— Daha yeni polis oldum. Bir haftalık polisim ben...

Bana verilen ilk önemli iş, sizsiniz.

Davranışları, bir dostuyla dertleşircesineydi:

— Sorulanların hiçbirine cevap vermiyormuşsunuz. Öyle söylediler. Dediler ki bana, anlattır ona her şeyi, öyle dediler. Söyleyeceksiniz, bana anlatacaksınız.

Sustular ikisi de...

— Bana anlatmanız gerekli... Anlıyor musunuz Bay... Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, anlatmalısınız, açıklamalısınız... Çünkü bu, bana verilmiş bir ödev. Bu, ilk önemli isimdir, başaramazsam olmaz... Beni anlıyorsunuz, değil mi?

Sustu bir süre....

Andante

— Susmayın rica ederim. Anlayın beni, anlayın... Yoksa... Nasıl söyleyeyim, sizi konuşturmak zorunda kalacağım... istemiyorum böyle bişey yapmak... Anlatabildim mi?

Yine sustu, bisüre.

— Beni, istemediğim bişeyi yapmak zorunda bırakmayın Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, rica ederim, anlayışlı olunuz, lütfen konuşunuz... Sizi hiç tanımıyorum, kimsiniz bilmiyorum. İlk görüyorum sizi. Siz de beni öyle... Tanışmıyoruz ki... İlk görülen, daha yeni tanışılan bir adamı dövmek zordur; kolay iş sanmayın. Ama bana... döveceksin dediler, konuşmazsa, anlatmazsa döveceksin, dediler...

Polis bir adım daha geri çekildi. Sanık da ona bir adım yaklaştı.

— Sonra biliyor musunuz, ben hayatımda hiç kimseyi dövmedim. Yapamam... Bakmayın siz benim böyle boyluboslu oluşuma... Yufka yürekliyimdir, yumuşak huyluyumdur... Hiç kimseyi dövmedim hayatta, çocuklarımı bile...

Bir adım daha geri çekildi, sanık da ona bir adım daha yaklaştı.

— Ama siz bana kötülük ediyorsunuz konuşmamakla... Sizi konuşturamazsam, beni kovarlar işimden... Oysa daha yeni girdini mesleğe. Beni atarlar işimden diyorum Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira beni atarlar... Yine işsiz kalırım sonra...

Polis bir adım daha geri çekilmek istedi, duvara dayandı, hücrede çekilecek yer kalmamıştı. Sanık ona iyice sokuldu.

Vicdanınız elverir mi benim işsiz kalmama... iki çocuğum var, Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, iki çocuğum var.

Polis bitkin duvara yaslanmıştı.

— Ne zor!... Allahım, ne zor!... Tanımadığın, aranda geldi geçti olmamış birini dövmek durup dururken ne zor...

Yaslandığı duvarın dibine çömeldi.

— Tanıdığım olsa bile dövemem ki... Size yalan söyleyecek değilim ya, ben hiç kimseyi dövmedim, ama çok dayak yedim. Annem babam döverlerdi beni, öğretmenlerim de döverlerdi... Arkadaşlarım da çok dayak attı bana...

Çömeldiği yere çöktü.

— Ben aylarca işsiz kaldım, geçim çok zor... Polisliğe girene kadar neler çektim, neler, bir bilseniz. Anlatsam acırsınız bana... İşte onun için ya, görevini yapamıyor diye polislikten çıkarılmak istemiyorum... Ne olur, bana yardım edin...

Polis, ölgün sesle kesik kesik öksürdü. Başucunda ayakta duran sanık da öksürdü. Bir o, bir öbürü öksürüyordu, (öksürük düo'su.) Polis kesik kesik iniltiyle öksürdükçe sanığın öksürükleri daha sertleşiyordu. Polis birden ayağa fırladı, bağırdı:

— Ama siz bana işkence ediyorsunuz... Hakkınız yok buna Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, rica ederim, size dayak atmak zorunda bırakmayın beni... Elimden gelmez diyorum size yapamam... Rica ederim, çok rica ederim, söyleyin, konuşun...

Sustu bir süre, sonra uyumlu bir sesle konuştu:

— Sizi anlamıyor değilim, ama, siz de beni anlayın ne olur... Kendimi sizin yerinize koyuyorum; diyorum ki kendi kendime, ben bu adamın yerinde olsam, kendiliğimden, yani dayak yemeden söyler miydim? Onun için, ne olur, sizde kendinizi benim yerime koyun. Polislikten kovulup yeniden işsiz kalmamı, çocuklarımın açlık çekmelerini ister misiniz? Gördünüz mü, istemezsiniz tabi!... öyleyse anlatın.

Beni, sizi dövmekle görevlendirdiler. Sizi konuşturabilir-sem, bu, benim mesleğimde ilk başarım olacak... Yardım edin bana, ne olur!..

Polis, yumruğunu öbür elinin ayasına vura vura hücrede dolaştı, kendi kendine konuşmaya başladı:

— Hey Allahım, sen bana kuvvet ver!... Sen bana cesaret ver... Durup dururken bir adam nasıl dövülür canım...

Allahım!...

Sanığa döndü:

— öyleyse siz yardım edin bana, hiç olmazsa siz yardım edin. Beni kızdıracak, çileden çıkaracak bişey yapın ki döveyim sizi... Bişey yapın, bişey söyleyin Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, beni kızdırın biraz ne olur canım, kızdırın da döveyim sizi, yalvarırım, ne olur...

Bir zaman yalvardı sanığa, ama yalvarmalarının işe yaramadığım anlayınca,

— Siz de hak verirsiniz ki, dedi, artık benden günah gitti. Siz dayağa kaşındınız... Ama ben... ben... ben...

Sustu. Tatlı bir söyleyişle,

— Size bişey itiraf edeyim mi, dedi, ben bugün bir polisim ya, Allanın bir lütfudur benim polis oluşum. Bikaç gün daha işsiz kalsaydım, çok kötü olacaktı, çalacaktım çünkü... Polis olamazsam hırsız olacaktım ben... Ama polis oldum işte... Belki de siz polis olmadığınız için... Hayatımı anlatayım size, dinlemek ister misiniz?

Polis de, sanık da yere oturdular karşılıklı.

— Ben çok acı çektim, çok çile çektim Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira. Size bişey söyleyeyim ama, aramızda kalsın, emi, beni de dövmüştü bikez polis... Şimdi beni daha iyi anlıyorsunuz değil mi? Beni dövdüler karakolda, sonra suçsuz olduğum anlaşılınca bıraktılar. Suçsuzluğum anlaşıldı ama, ben gerçekten suçsuz değildim ki... Yalan söyleyip kurtuldum. Siz de bir yalan söyleyin... (Bağırdı.) Yalan söyleyin canım... Yalan söyleyin de, ben de yalan söylüyorsunuz diye sizi döveyim... Sustular.

— Ama ben sizi konuşturmadan bu kadar uzun zaman yanınızda kalamam ki... Sonra üstlerim kızar bana. Onca zaman sanığın yanında ne yaptın, diye sorar bana üstlerim. Siz benim ekmeğimle oynuyorsunuz, işimden edeceksiniz beni...

Ayağa kalktı, sanığı da yakasından tutup, bir boş çuval gibi kaldırdı. Sonra bir elini dostça sanığın omuzuna koyup»

— Siz, dedi, bir sanık olarak konuşmamakta haklısınız. Ama ben de bir polis olarak sizi söyletmek için dövmekte haklıyım, öyle değil mi? Bunu kabul ediyorsunuz umarım.

Ama bana görevimi yapmam için hiç yardım etmiyorsunuz ki... Sizi dövmem için bir sebep yaratın, işimi kolaylaştırın, ne olur; küçücük bir yardımda da mı bulunamazsınız?

Birden elini havaya kaldırdı, ha vurdu ha vuracak... Sonra iki kolu da aşağı sarktı. Böylece bunu bikaç kez daha denedi, ama her seferinde de havaya kalkan eli sanığa vuramadan aşağı düştü.

İki eliyle sanığın iki omzundan dostça tutup babacan bir sesle konuştu:

— Sizinle bir anlaşma yapalım, gelin. Ama aramızda kalsın, gizli bir anlaşma. Sanki sizi dövüyormuşum gibi bağırın... Yüksek sesle yalvarın bana. Canınızı acıtıyormuşum gibi öyle bir bağırın ki, dışardan bağırmanızı duysunlar da, sizi dövdüğümü sansınlar... Olur mu Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, anlaştık mı? Hadi, dayak yiyormuş gibi bağırın bakalım...

Eğilip yerden bir değnek aldı,

— Hah, dedi, işte ben de bu sopayla o yana bu yana vurur, sizi dövüyormuş gibi gürültü çıkarırım. Anlaştık değil mi, hadi başlayın bağırmaya... Çok bağırın da dışardan duysunlar... Hadi! Sustu.

— Çok inatçısınız Pay... neydi?

— Mutira...

— Bay Mutira, sizin yerinize ben bağırırdım dayak yiyormuş gibi ama, sesimi tanırlar, yoksa... Sonra çakarlarsa kovarlar beni polislikten.

Yalvarmaya başladı:

— Acıyın bana ne olur, yalvarırım size... Bir iyilik edin...

Ya arılatın kendiliğinizden, yada sizi dövmem için bir bahane yaratın... Biraz kızdırın beni, sinirlendirin...

Allegro

Polis, ellerini göğsünde çaprazlayarak, sonra çözüp arkasında kavuşturarak bir zaman sanığın çevresinde dolandı, sonra bir omuz vurup yıktı yere sanığı. Yaptığı kabalığa pişman olup,

— Pardon... dedi, sanığın kalkmasına yardım etti.

Yine dolandı çevresinde, bir dirsek atıp yere yıktı bir daha. Sanığı düştüğü yerden kaldırıp,

— Siz de bana bişey yapsanıza! diye bağırdı.

Kendi kendine,

— Kızamıyorum, kızamıyorum... Olmuyor... diye söylendi.

— Yine potinbağı çözülmüş... diye eğildi, ayakkabısını bağlarken, öyle hızlı çekti ki, potinbağı kopup ikiye bölündü.

— Sağlam bişey yapmıyorlar ki... diye bağırdı, hep çürük çarık potinbağları... Alçak herifler!... Her hafta potinbağı alınır mı be... Haftada bir elli kuruş ver, potinbağı al işin yoksa...

Gittikçe kızıyordu, kızdıkça bağırıyordu:

— Sağlam bir bağ yapsalar ne olur... Ne olur sanki...

Bir çekişte kopuyor işte... Dolandırıcılar!...

Öyle kızgınlıkla bağırıyordu ki, sanık korkudan titreyerek köşeye sığınmıştı.

— Daha bağlarken kopuyor... Alçak! Namussuz!... Eşşoğlu eşşek!...

Birden kendini kaybedip sanığın suratına hızlı bir tokat indirdi. Sonra yaptığı işe şaşarak, tokatı attığı eline şaşkınlıkla bisüre baktı, birden bir tokat daha attı...

Sevinçle,

— Vurdum... Dövüyorum!... diye söylendi, dövüyorum artık Bay... neydi?

— Mutira.

— Bay Mutira, dövebiliyorum...

Sanık,

— Bundan sonra artık hep döversiniz... dedi.

Polis, sille tokat, tekme yumruk girişti, sanığı dövmeye, duvardan duvara çarpmaya başladı, biyandan da bağırarak sövüyordu.

İÇİP İÇİP AĞLAMA ROMANSI

Sarı Tahsin, meyhanesinin önüne bu balık ağlarını dekor olsun diye asmadı. O mantarları da süs olsun diye koymadı meyhane penceresinin önüne. Onlar kendiliğinden öylece konulmuştu oralara; burda herşey öylecene, herşey kendiliğinden... Balıkçı kayıkları da çakıllı kıyıya süs olsun diye çekilmemiş... Sarı Tahsin, meyhanesini bile isteyerek, düşünerek deniz kıyısına kurmadı; başka biyer aklına gelmemişti de ondan... Bu kıyı kuytusuna, saç, bez, çuval, teneke, oluklu saç, paslı teneke, eski varil, delik bidon, tahta, taş, kerpiç, katranlı kâğıt, surdan burdan eline ne geçtiyse topladı, sonra bunların hepsini birleştirip, buraya bir meyhane kuruverdi.

İki küçük penceresiyle, bir de kapısı var meyhanenin. Pencereden baktın mı, balıkçı kayıklarının kalkık burunları arasından ve asılı balık ağlarının arkasından karşı kıyıyı görürsün. Sarı Tahsin, manzarayı kapıyor diye bahkağlarını kaç kez kaldırtmak istedi de, kimi müşteriler karşı koydu.

Meyhanenin her biyanı sarmaşıkla sarılmış, salt iki küçük pencereyle bir de kapı kalmış sarmaşıkla örtülmeyen. Yediveren kayısı gülü de, bütün çatıyı sarmış. iki pencerenin önü çepeçevre hanımeliyle donanmış. Arka yan, filbahrilerle, yabangülleriyle dolu... Meyhanenin kapısı önünde bir asma çardağı var, altında altı masa durur. Güneş batıp da iyice gölge düştü mü, bütün masalar çardak altına çıkarılır. Burda her ne varsa, hepsi kendiliğinden olmuş, ta eskidenberi varmış gibi gelir insana; sanki dünya dünya olalıberi bu meyhane işte böylece burdaymış da, sonradan San Tahsin gelip girmiş içine...

•

Yolun gölge yanına sığınarak yürüyen delikanlı, Koleji bu yıl bitirdi. Ne olacağım bilemiyor, belki Amerika'ya gidecek ama pek istemiyor orasını. Paris derler bir şehir varmış, orasını daha çok çekiyor gönlü... İyi mi? Şiirler yazar, söyler, ama kimselere okuyamaz. Bakarsan şöyle bir,

vurdumduymazın biri... Oysa içlidir, duyguludur, bir kendince dünyası vardır içine dönük. Bu farfaralığı, durmadan konuşması, başkasına söz bırakmaması, dikkati üstüne çekmekten çok, özkendini gizleyip dışkendini ortaya koymak isteyişinden. Kendisi de şiir yazdığı için, şiir yazanlarla alay eder. Yalnızca ağlar, kendisiyle kalınca... Ama üstelik, başka bir ağlayan gördü mü alay da eder.

Umursamaz görünüşlü delikanlının dudağı' kenarından bir taze ot sapı sarkıyor. Aradabir ağzındaki ot sapını dişleriyle eziyor. Bir ıslık tutturmuş gidiyor. Güneşten, denizden, rüzgârdan yanık derisi pul pul...

Yoldan, düz meyhane yoluna saptı, kaba toprağı tozutarak indi,

— Heeeeey, Tahsin abiii!

Bikaç kez böyle seslendi, çardak altındaki masalardan birine oturdu.

— Tahsin abiü... Heeey...

Mahzen dehlizlerinden gelirmiş gibi, meyhanenin tezgâhından Sarı Tahsin'in sesi yankılanarak duyuldu:

— Sen misin Nuriii? Yahu oğlum, rakıyı boğazımda kodun, nedir derdin, ne bağırıyorsun?

Birbirlerini görmeden konuşuyorlardı:

— Yahu müşteri geldi be!

— Kimmiş o müşteri? Hah hah hah...

Ben müşteri değil miyim yani!...

— Haçan senin müşteri olmaklığına on fırın ekmek yemekliğin lazım...

— Ne biçim meyhane burası be!

— Oğlum, zavurdama orda... Boğaz'ın herbir yanı meyhane. Burasını beğenmedinse, çeker gidersin başka birine... Haydi, al voltam!

— Ben öyle mi demek istedim be Tahsin abi... Bir kadeh soğuk rakı getirecek kimse yok mu yani?

— Dur şimdi, keyfimi kaçırma!... Kendim içiyorum, sadrazam gelse bozamam keyfimi!

— Sen meyhaneci değil misin yahu? Getir rakıyı be!

— Bana bak! Meyhaneci olduksa, babanın uşağı değiliz ya... Kalk da gel kendin al!... Rakının yerini bilmez değilsin ya...

Delikanlı loş meyhaneye girdi. San Tahsin tezgâhta demleniyordu.

— Merhaba Tahsin ağabey...

— Hah şöyle... ilkin selamım ver, sonra istersen silahını çek, vur. Merhaba! İşte rakılar rafta, al bir kadeh de doldur...

— Salata filan bişey yok mu?

— Ne gibi?

— Yahu Tahsin ağabey, yapma be, burası meyhane... Ne gibisi var mı, salata işte...

— Yani sen şimdi ne gibi salata istiyorsun?

— Domates salatası...

— O yok.

— Hıyar salatası.

— O da yok...

— Çiroz salatası?

— Yok dedik ya...

— Ne var peki?

— Git başımdan, git!...

— Kavun var mı?

— Kavun meze isteyen, kolunun altına bir kavun alır getirir oğlum.

Delikanlı, kadehteki rakıyı içti, yüzünü buruşturup yumruğuyla ağzını sildi.

— Peki öyleyse, dedi, ben gidip de bişeyler alayım, kavun, peynir, domates filan...

— Git getir ya... Burası meyhane oğlum, herkes elinde bidolu zembille gelecek...

— Tekke desene şuna...

San Tahsin keyiflenmişti. Karadenizlice Karadenizlice gülüyordu.

*

Delikanlı, Sarı Tahsin'in meyhanesine döndüğü zaman hava yeni yeni kararıyordu. Masalarda müşteriler vardı. İki garson masalar arasında

koşuşup duruyordu. Sarı Tahsin, yine tezgâhın başında demlenmekteydi. İki garson da daha çok, bu meyhanenin yeni müşterilerine hizmet ediyordu. Meyhanenin gedikli müşterileri, biyandan kendi işlerini kendileri görüyor, biyandan da San Tahsin'le şakalaşıp duruyorlardı. Bu gedikli müşterilerden biri, evde yapılmış midye dolması getirmiş, iki midye dolmasını da San Tahsin'in tabağına koymuştu. Kimisi kavun kesiyor, kimisi salata yapıyor, kimisi de kalıp buzu keserle parçalamaya çalışıyordu. Sarı Tahsin bu gedikli müşterilerine,

— Yahu, dedi, herkes kendi gırtlağına düşmüş, hiçbiriniz de şu Tahsin kulunun kadehine rakı koyayım, demiyor.

Bu dünyada insaniyetlik kalmamış...

Ay yusyuvarlak, ta karşıda... Nuri tek başına oturduğu masada Boğaz'ın karşı kıyı ışıklarına bakıyor ama, baktığını görmüyor. İçiyor. Yanındaki masada da bibaşına bir adam var, o da içiyor; hem içiyor, hem biyandan ağlıyor... Dirseği masada, eli alnında durmadan ağlıyor, boyuna ağlıyor. Adam ağlaya ağlaya gözyaşı olup akıp gidecek, karışacak Boğaz'ın sularına.

Delikanlı, onun ağladığını görmemek için başı Boğaz'a çevrik durdu. Ama merak etti biraz sonra yine ağlıyor muydu adam? Belli etmeden dönüp baktı; evet, ağlıyordu... Göz-yaşlan, önündeki kadehine dökülüyor, içiyor kadehten biriki yudum, yine ağlıyor ara vermeden... Bir insan nasıl bu kadar ağlayabilir? Saatlerdir ağlıyor... Delikanlı başını iyice denize çevirdi. Ama merakım yenemeyip, bakıyor arada yine adama; adam öylecene, kıpırdamadan, bir eli ahunda, dirseği masada, için için ağlıyor, biteviye ağlıyor.

Delikanlı kızdı ilkin, sinirlendi, az sonra duygulandı, acıdı adama... Ne yapsaydı?

içeri girdi, tezgâh başında içmekte olan Sarı Tahsin'e,

— Tahsin abi, dedi, yanımdaki masada bir adam var, illet etti beni yahu... Masaya oturdu oturalı hiç durmadan ağlıyor. Kim o adam Allaşkına, biliyor musun?

Sarı Tahsin Karadenizlice bir güzel güldükten sonra,

— Müşteri, müşteri diyordun da kafa ağrıtıyordun ya, dedi, işte benim has müşterim o adamdır; ayda, iki ayda bir gelir, efendi gibi ağlar, içer rakısını gider.

Delikanlı döndü masasına. Adam hâlâ ağlıyordu içini çeke çeke... Başını öteyana çevirse de duyuyordu ağladığım... Gidecekti burdan, başka meyhaneye, evine, başka biyere... Gidecekti ama, o adam yine orda ağlayacaktı. Duymazdı ya sesini... Duymaz mıydı? Duyardı... Bir başka türlü ağlayıştı, bikez duydun mu sesini nereye gitsen artık hep duyarsın...

Güzel gecenin tadı kaçtı. Herifin suratına bir yumruk mu atsa? Yakalayıp boğazından iki eliyle sıksa da sustursa mı? Yalvarsa mı?

Yanına gitti,

— Affedersiniz Beyefendi, dedi, cesaretimi mazur görün, masalarımızı birleştirmekte sakınca var mı? Yoksa masama şeref verir misiniz lütfen?

Bu türlü meyhane ağızlarını, kolpolan öğrenmişti. Yaşlı adamlar gibi konuşulacaktı.

Ağlayan adam çok edepliydi. Ayağa kalktı,

— Estağfurullah, emredersiniz... dedi, delikanlının masasına geçti.

Kalktığı masada bir rakı şişesiyle bir su şişesi, bir de kadehten başka bişey" yoktu. Delikanlı onları da alıp geldi.

Oturdular karşılıklı. Ağlayan adam Boğaz'a bakmıyordu, aya bakmıyordu, başı avcunda ağlıyordu yine... Delikanlı O'nun da kadehini doldurdu.

— Şerefinize! dedi.

Rakıyı dikti, alnım avcuna alıp, kaldığı yerden ağlamasını sürdürdü.

— Bişey emreder misiniz, mezelerden?

— Teşekkür ederim efendim... Cevabını veriyor, yine ağlıyor...

Sakallan birazcık uzamış, saçları da öyle... Boyunbağının düğüm yeri örselenip tirfilleşmiş, iyice yıpranmış... Elbisesi eski ama özenli, gömleği temiz... Saçlan taralı, pantalonu ütülü... Ağlıyor, ağlıyor, ağlıyor... Ağlaya ağlaya akıp, yok olup gidecek adam... Bir insanda bunca gözyaşı nasıl olabilirmiş diye şaşıyor delikanlı.

— Şerefinize Beyefendi.

— Şerefinize efendim...

Ağlıyor adam... Delikanlı hırsından tırnaklarını kemirmeye başladı.

— Affedersiniz, sormak ayıp olmasın ama, bağışlayın beni; niçin ağlıyorsunuz? İçime dokundu da...

Ağlayan adam anlatmaya başladı, hem ağlıyor, hem anlatıyordu. Anlatırken ağlamasını hiç kesmiyordu. Bütün anlattıktan onbeş yirmi kelime içinde dönüp dolaşıyordu.

— Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Ben deniz... ağlarım efendim içip içip... Bendeniz böyleyimdir efendim, hep böyleyimdir.

İçip içip ağlarım efendim... Yirmibeş yılımı sahnede geçirdim efendim... Tiyatrocuyum efendim... Bendeniz içip içip ağlarım efendim... Bendeniz jönprömiyeyim efendim... Yirmibeş yıllık jönprömiyeyim efendim... Bendeniz içip içip ağlarım efendim... Bethoven büyük sanatkâr efendim, Şopen de, Shakespeare de büyük sanatkâr efendim. Bendeniz de haddim olmayarak icrai sanatkârım efendim. Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim.

Shakespeare büyük efendim... Bendeniz de haddim olmayarak icrai sanatkârım efendim... Jönprömiyeyim efendim. Yirmibeş yıldır jönprömiyeyim efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Yirmi lira gündeliğim vardır efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Yirmi liranın on lirasını patron içerde kor efendim, tiyatroyu bırakıp gitmeyelim diye efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Haddim olmayarak biz de icrai sanatkârız efendim... Bethoven büyük efendim, Şopen büyük efendim, Shakespeare büyük efendim, büyük sanatkâr efendim... Ama bendeniz de haddim olmayarak icrai sanatkârım efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Bir Aleksandra'm var efendim... Aleksandra'm vardı efendim... Sonra Aleksandra'mız oldu efendim... Aleksandra'mız... Daha sonra Aleksandra oldu efendim, Aleksandra... Aleksandra'm... Aleksandra'mız... Aleksandra... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim. Aleksandra'm vardı. Bir gece karakolda... Biz karakolda bir gece. Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Ben jönprömiyeyim efendim, yirmibeş yıllık jönprömiyeyim efendim... Yirmi lira gündeliğim var efendim, on lirasını alırım, on lirası içerde kalır efendim... Tiyatrodan kaçmayalım diye efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Bethoven, Şopen, Shakespeare büyük sanatkâr efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim... Aleksandra'm. Bir gece karakolda Aleksariora'mız... Sonra Aleksandra oldu... Bendeniz her gece içip içip... Jönprömiyeyim efendim... Yirmi beş yıldır... icrai sanatkârım... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim...

Adam ağlıyor, konuşuyor, ağlıyor, konuşuyor... Sözleri hep bu onbeş yirmi kelime içinde dönüp dolaşıyor... Ama bu kelimelere her seferinde ayrı bir ayrıntılı anlam katarak, sanki büsbütün başka bişey anlatıyormuş gibi söylüyordu... Ağlıyordu durmadan, anlatıyordu durmadan...

Delikanlı O'nun niçin ağladığını anlamıştı artık.

— Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim..

— Anlıyorum efendim...

— Aleksandra'mı... Aleksandra'mız... Aleksandra... Bendeniz...

— Anlıyorum efendim...

— Bethoven de, Şopen de... Ama ben de... icrai...

— Anlıyorum efendim...

— Yirmibeş yıllık jönprömiyeyim... Yirmi lira... On lirası içerde... Kaçmayalım diye... Bendeniz her gece içip içip ağlarım efendim...

— Anlıyorum efendim...

*

Delikanlı uyanınca, evine ne zaman, nasıl geldiğini hiç hatırlayamadı. Demek bütün bigün uyumuş... Akşam olmuş. Kalktı. Sakal tıraşı olacaktı, olmadı. Yıkandı, giyindi, çıktı evden... San Tahsin'in meyhanesine yöneldi. Daha erken, asmanın altındaki masalardan yalnız üçünde müşteri var...

Tamdık garsondan rakı istedi. Garson,

— Meze? diye sorunca,

— İstemez! Yalnız rakıyla su... dedi. Bu gece o da ağlayacaktı...

Dirseğini masaya, başını avucuna dayadı. İyi... Üstüste iki kadeh rakı içti... Ağlayamadı... Dün geceki adamın dediklerini geçirdi içinden...

San Tahsin önünden geçerken,

— Ne o oğlum Nuri, dedi, nedir o?

Ağlamaya çalışan delikanlının ancak gözleri dolmuştu.

San Tahsin, delikanlının yanında bir sandalyeye oturdu. Anlamıştı onun ne yapmak istediğini. Yine Karadenizlice güldü bir güzel.

— Sen vazgeç, dedi, sen ağlayamazsın...

— Niye? Ağlarım işte...

— Oğlum, ağlayamazsın... Ağlasan da onun gibi ağlayamazsın, ayıp kaçar... O iş başka iş... O adam, yirmibeş yıldır ağlıyor be... Adamın mesleği ağlamak... Sen ağlayamazsın...

Adamın gündeliği yirmi Ura, on lirası içerde kalıyor. Sen içtiğin rakının parasını babadan alıyorsun... Sen ağlayanınsın...

Karadeniz dilinden gülüyordu San Tahsin ki, o gülüşe dayanılmaz.

— Hadi, hadi, dedi, ye iç!... Ne zaman gideceksen git Amerika'ya da, doktor mu olacaksın, mühendis mi, ol da dön gel memlekete... O zamana kadar sağ kalırsam rakılar benden...

Kalktı Sarı Tahsin...

Delikanlı kadehi bir dikişte yuvarladı.

— Bendeniz her gece içip içip ağlayamam efendim, ağlayamam efendim... diye tekrarlamaya başladı; ama ağlıyordu.

— Ağlayamam efendim... içip içip ağlayamam efendim... deyip durmadan, boyuna ağlıyordu.

Bir rahattı, bir mutluydu...

— Benim Aleksandra'm yok efendim... Bendeniz her gece içip içip ağlayamam efendim... Bendeniz icrai sanatkâr değilim efendim... Yirmibeş yıldır jönprömiye değilim efendim. Yirmi lira gündeliğim yok efendim. Patron on lirasını alıkomaz efendim. Biz bir gece karakolda... Aleksandra'm yok efendim... Bendeniz içip içip ağlayamam efendim...

Ağlıyordu delikanlı.

BİZİM KÖYÜN DELİLER BALADI

1 — Doğ güneşim, doğ!

Burası «Egikkaya Dibi Köyü»... Köyün bütün çocuklarının göğüs kafesleri içeri göçüktür.

Köy, bulutlara hırlayan kızgın bir köpek ağzı gibi doruğu diş diş olan ulu bir kayanın dibinde kurulmuştur, öbek öbek bulutlar, ulu kaya doruğunun sivri, keskin dişlerine tüner. Ulu kaya göğe açılmış sivri, keskin dişleriyle, üstüne tüneyen bulutlan didik didik parçalar. Parçalanan bulutlar rüzgârla dağılır, sonra başka bulutlar konar keskin dişlere. Doğu yönündeki ulu kaya, güneşi kapar; köyün üstüne eğilip abartmıştır. O yüzden köylü, güneşin doğuşunu hiç görmez. Başka yerler güneş ışınlarından pırıl pırıl, ışıl ısılken, Egikkaya Dibi Köyü serince bir koyu alaca gölge içindedir. Güneş yükselir, yükselir, başka yerlerde öğle olur, ancak işte o zaman güneş, ulu kayanın sivri dişli doruğunu aşıp köye aydınlık serper. Bu aydınlık da uzun sürmez. Köyün batısında, kuru derenin öteki yakasındaki sıra dağların ardında yiter, erkenden batar güneş.

Köy evleri, eğik kayaların dibinde kurulmuş olduğundan, kışın seller dağdan koca koca kayaları söküp sürükler, yuvarlanan kayalar her kış bikaç evi ezer, her kış bikaç can yok olur.

Egikkaya Dibi Köyü'nün çilesi çoktur.

Egikkaya Dibi Köyü'nde akşam çok erken olur.

Egikkaya Dibi Köyü'nde sabah çok geç olur.

Egikkaya Dibi Köyü'nde günler çok kısa, geceler çok uzundur.

Egikkaya Dibi Köyü'nün çocukları her sabah uyanınca,

— Ana, ekmeek! Ana, ekmeeek!... diye bağrışırlar.

Köyün anaları,

— Yat uyu! Zıbar! Daha güneş doğmadı! diye çocuklarım avuturlar.

Bir zaman daha geçer, güneş görünmez. Çocuklar yine ağlaşır:

— Ana, ekmeeek! Ana, ekmeeek!... Analar bağrışır:

— Boğazı kuruyası, daha güneş bile çıkmadı... Çocuklar evlerden çıkar, ortalığa dökülür. Gözleri, Eğikkaya'nın diş diş doruğunda olan çocuklar, kayanın dibine gidip güneşe yalvarır, yakarırlar:

— Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere! Hem güneşe yalvarır, hem yumruklarıyla göğüslerini döverler.

— Doğ güneşim, doğ!

Küçücük göğsün iman tahtasına bir yumruk...

— Doğ ki anam bana ekmek vere...

Bir yumruk daha...

işte o yüzden Eğikkaya Dibi Köylülerinin göğüsleri içeri çökük, sırtlan kamburumsu, başlan eğiktir.

Çocuklar büyür anababa olur, bu kez de çocuklan onlara söyler:

— Ana ekmek! Baba ekmek!...

— Daha güneş bile doğmadı...

— Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere...

2 —Kırk gün besi!

Güneşi özlemiş Eğikkaya Dibi köylüleri, her yıl evlerinden bikaçını ezen ulu kayadan kurtulmak istiyordu.

Günlerden bigün, Eğikkaya Dibi Köyü'ne bir derviş çıkageldi. Yoksul dervişin açlıktan avurdu avurduna çökmüş, soluk san derisi iskeletine yapışmıştı.

Köye inen yoksul derviş, göklere yükselen iniltiyi duyup şaştı:

— Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere...

Kadınların ağıtları kayalarda yankıyordu. Selin sürüklediği iri bir kaya yine bir evi ezmiş, içindekileri öldürmüştü.

Yoksul derviş, köyün yaşlılarına,

— Ben sizi bu koca kaya belasından kurtarırım... dedi.

— Nasıl kurtarırsın?

— Eğikkayayı alır, burdan uzak biyere götürür, bırakırım...

— Aman derviş, Hızır Aleyhisselam dedikleri sen olacaksın... Seni bize Tarın gönderdi. Aman derviş, ne olursa senden olur... Hadi, al şu kayayı da köyümüz güneş görsün...

— Kayayı götürürüm ama, beni kırk gün fındık fıstıkla, yağla balla, baklava börekle, pekmezle ayranla bigüzel besleyeceksiniz. Elimi sıcak sudan soğuk suya sokturmayacaksınız. Bir elim yağda, bir elim balda olacak... Hık dedim mi şıra, gık dedim mi şerbet sunacaksınız... Kırk gün besiye çekileceğim. Yiyip içip, yangelip yatıp iyicene güçleneceğim ki kayayı sırtlayıp götüreyim. Sonrası kolay, kurtaracağım sizi bu kayadan...

— Her ne buyurursan canbaş üstüne derviş, yeter ki bizi kurtar bu kayadan, güneşe kavuştur köyümüzü...

Köyün yaşlıları, ilerigelenleri bu işi görüşüp konuşmak için köy kahvesine toplandı.

Adına Ali derler bir delikanlı vardı. Dervişin önerisini duyunca, doğruca kahveye seğirtti. Babası, kaynatası da kahvedeydi. İlkin selam verdi, sonra,

— Aksakallılar, büyüklerim, atalarım, emmilerim, dayılarım! Sizlere bir diyeceğim var, izin verirseniz... dedi.

— Buyur Ali oğlumuz...

— Duydum ki, aç, cıbıl bir derviş gelmiş; «Beni kırk gün kırk gece besiye çekin,» demiş. «Kırkıncı gün kayayı alır giderim burdan.» demiş.

— Evet, öyle dedi Ali oğlumuz...

— İnanmayın, yalandır dedikleri! Bu kayayı burdan söküp götüremez. Bizi kandırmaktadır. Açlıktan midesi kurumuş elin kurnazına inanmayın...

Köyün İmamı, Muhtarı,

— Senin aklın ermez bu işlere Ali oğul, dediler, biz hiç yalana dolana gelir miyiz? Biz işimizi iyice sağlama bağladık, hemi de nasıl...

— Nasıl işin sağlamı?

— Biz dervişi bir odaya kapayacağız. Pencereler sıkıca örtülü, kapı kitli. Derviş, «Ya Hak!» dedikçe pencereden et kızartmasını, hık dedikçe

ayranı, pekmezi sunacağız. Kırk günün sonunda derviş tutukludan çıkıp ulu kayayı götürürse götürür, yoook götürmezse doruktan aşağı atıp yok edeceğiz dervişi. Dervişle pazarlığımız, anlaşmamız işte böyle... Biz işimizi sağlama bağladık, sen keyfine bak Ali oğul...

Ali her ne dediyse dinletemedi. Sıkıntısından vurdu dağlara...

O sıra Ali'nin evinde neler olmaktaydı, bakalım bir görelim:

3—Aman Sarıkız, söyleme!

Ali yeni evliydi. Karısı, ineği sağmak için dama girdi, kalaylı bakracı ineğin altına koyup bir türkü tutturdu, ineği sağmaya başladı. İneğin memesinden iki sağımlık süt bakracın dışına, samanların üstüne düşüverdi. Taze gelini aldı bir korku ki, nasıl bir korku... Kaynanası pintinin biriydi. İki sağun sütün ziyan olduğunu duyarsa taze geline etmediğini komâzdı. Taze gelinin kınalı parmakları titriyordu korkudan.

İneğin adı Sarıkız'dı. Ya Sarıkız söylerse kaynanasına...

Keklik kınalı gelin, hemen boynundan altınlarını çıkarıp Sarıkız'ın boynuna astı, yalvarmaya başladı:

— Aman Sarıkız'ım, canım Sarıkız'ım, işte bu altınlarım senin olsun, salon iki sağım sütünü yere döktüğümü kaynanam karıya söyleme, emi? İnek, dile gelip,

— Gönlünü geniş tut, kimselere söylemem kınalı Gelin... diye başını sallayıp, boynundaki dizim dizim altınları şıngırdatırken kaynanası dama girdi. Sarıkız'ın boynunda sıram sıram altınları görünce şaşıp,

— Bu ne gelinin? diye bağırdı.

Taze gelin de, iki sağım süt döktüğünü ona söylemesin diye altınlarını Sarıkız'ın boynuna astığını anlattı.

Kaynanayı bir korku aldı ki, nasıl korku... Çünkü kocası çok elisıkı bir adamdı. İki,sağım sütün ziyan olduğunu duyarsa kıyameti koparırdı. Hemen başından ipek başörtüsünü çıkarıp, Sarıkız'ın başına bir güzelce sardıktan sonra,,

— Aman Sarıkız, canım Sarıkız, ipek örtüm senin olsun, sakın kocama, gelinimin iki sağım sütü yere döktüğünü söyleme! diye yalvardı.

Bu sıra kapı açılıp da kocası içeri girmez mi! Koca adam, ineğin boynunda şıngır şıngır altınları, başında da ipek başörtüyü görünce pek şaşıp,

— Bu ne? diye bağırdı.

Kansı, iki sağım sütün ziyan olduğunu söylemesin diye Sarıkız'ı süslediklerini anlattı. Koca adam,

— Eyvah, oğlum bunu duyarsa, keklik sekişli, bülbül deyişli taze gelinimi boşar... diye korkup, gümüş köstekli saatini kuşağından söküp Sarıkız'ın beline doladı, sonra yalvardı ona:

— Aman Sarıkız'ım, canım Sarıkız'ım... Sakın benim Ali oğluma iki sağım sütün ziyan olduğunu söyleme, emi?'

Sarıkız başım sallayınca gümüş köstek, dizim dizim altınlar şıngırdadı.

O sırada komşular geldi dama. Onlar da ineğin süslerine şaştılar. Ama işin içyüzünü öğrenince, onlar da Sarıkız'ı daha da süslediler. Üstlerinde başlarında değerli ne varsa, incik boncuk, ayna mayna, kordon kuşak, para pul, hepsini Sarıkız'a takıp takıştırdılar.

— Aman Sarıkız, canım Sarıkız, sakın Ali'ye söyleme. Sarıkız dile gelip,

— Söylemem, diye başını salladı.

Damı dolduranlar sevinçten çalıp söylemeye, gülüp oynamaya başlamışlardı ki, Ali kapıdan girdi,

— Bu nedir? dedi.

— Aman Ali, gelin iki sağım sütü yere döküp ziyan etti.

Sarıkız sana söylemesin diye onu böyle süsleyip allayıp pulladık...

Bunu duyan Ali,

— Ben bu deliler arasında duramam. Kimi aç dervişi fındık üzümle besler, kimi de ineğe altın takar, ayna takar... diye söylenip, o kızgınlıkla heybesini, kavalını alıp çıktı köyünden, düştü yollara...

4 — öküzün başı ne olacak?

Ali, sırtında heybesi, bir elinde kavalı, bir elinde sopası, gece demedi, gündüz demedi, dağ bayır, ova çayır yürüdü de yürüdü... Kimi zaman kavalım çaldı, kimi zaman koyu gölgelerde yattı uyudu. Arada bir köyünü ansıyor, karısını özlüyor, anababasını göresi geliyor.

— Dönsem m'ola? diye içinden geçiriyordu.

Sonra kendikendine,

— O deliler içinde neyleyecekmişim?... deyip yürüyordu.

Yürürken yürürken, karısı ineği sağarken gözünün önüne geliyordu. Anasını, koca teknede ekmek hamuru yoğururken görür gibi oluyordu. Eğikkaya Dibi'nde «Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere!» diye göğüslerini yumruklayan köy çocuklarının sesleri kulağındaydı. Ama hayır, dönemezdi o deliler arasına...

Git de git, git de git, bir tepenin üstünden bir de baktı ki, alttaki köyde bir kaynaşma var. Nedir, ne değildir diye tepeden aşağı seğirtip köye geldi. Selam verdi.

— Nedir ağalar? diye sordu.

— öküz başını küpe sokmuş, telaşımız ondan... karşılığını verdiler.

— Peki, ne yapacaksınız?

— Bizim bu köyün bir Akıllı Mehmet Ağa'sı vardır. Başımız sıkışınca her işimizi gider ona danışırız.

Ali meraklandı. Köylünün arkasına düştü. Vardılar Akıllı Mehmet Ağa'nın yanına.

— öküz başını küpe sokmuş, nasıl çıkaracağız başını? diye sordular.

Akıllı Mehmet Ağa da,

— öküzün başını kesin! diye onlara salık verdi.

Ali içinden, «Buranın köylüsü, bizimkilerden daha da deli,» diye geçirdi.

öküzün başını kestiler, ama yine kesik öküz başı çıkmadı küpün ağzından. Yine gittiler Akıllı Mehmet Ağa'ya:

— Kestik ama, öküzün başı içerde kaldı. Şimdi ne yapalım?

Akıllı Mehmet Ağa da,

— öyleyse, şimdi de küpü kırın! dedi.

Küpü kırdılar, öküzün kesik küpten başını çıkardılar.

— Hay Allah razı olsun Akıllı Mehmet Ağa'mızdan... diye dua ettiler.

Az sonra başka bir köylü,

— Eyvah! Benim öküz de su içmek için başını küpe sokmuş, başı küpün içinde kaldı!... diye bağırarak geldi.

öbür köylüler, — Varıp Akıllı Mehmet Ağa'mıza danışalım... dediler.

Ali dayanamayıp,

— Bre emmiler, demincek danıştınız ya... dedi.

— Olsun, dediler, belki bu kez verecek başka bir aklı vardır. Ali,

— Durun etmeyin, dedi, öküzün başım keseceğinize önce küpü kırın, beni dinleyin!

Ali'nin dediği gibi önce küpü kırıp, öküz sağ kurtulunca oranın köylüleri Ali'nin ayağına kapanıp,

— Aman, biz senin gibi bir akıllı adam görmedik. Sen bu köyde kal, başımızdan eksik olma. Bizim akıl hocamız ol. Burda ye iç, yan gel yat, yeter ki bize akıl ver... diye yalvardılar.

Ali,

— Ben kendi delilerim arasında edemedim, sizin gibi deliler arasında hiç duramam!... deyip yürüdü. Çıktı köyden...

5 — Deh derim gitmez, çüş derim durmaz!

Ali az gitti, uz gitti, dere aştı, dağ geçti, köyden köye ulaştı. Aradabir karısı, ineği sağarken gözünün önüne geliyordu. Anasını, koca teknede ekmek hamuru yuğururken, görür gibi oluyordu. Köyünün çocuklarının, kaya dibinde göğüslerini döverlerken, «Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere!» diye yalvarışlarını duyar gibi oluyordu.

Hayır, dönemezdi o deliler araşma...

Gide gide bir köyün ortasına düştü. Bitakım adamlar bir eşeğin başına toplanmışlar uğraşıp duruyorlardı. Ne oluyor diye aralarına sokuldu. Bir de baktı ki, bir eşeğe bidolu çuvalı yüklemeye çalışıyorlar. Eşeğin bir yanına çuvalı asıyorlar, eşeğin öbür yanı boş olduğundan çuval devriliyor. Bu kez devrilmesin diye çuvalı eşeğin öbür yanma yüklüyorlar, çuval yine devriliyor. Bir zaman uğraştılar, sonunda,

— Varıp Akıllı Mehmet Ağa'ya danışalım... dediler.

Ali de arkalarına düştü. Demek bu köyün de bir Akıllı Mehmet Ağa'sı var, öyle mi?

Köylüler Ali'nin bu sorusuna,

— Her köyün bir Akıllı Mehmet Ağa'sı olur elbet... dediler.

Akıllı Mehmet Ağa onlara akıl verdi. Dedi ki:

— O çuvalın ağırlığına denk taş toplayın, bir çuvala koyun. Eşeğin bir yanma tahıl yüklü çuvalı, öbür yanma da taş yüklü çuvalı yükleyin...

Denileni yaptılar. Çuvallar artık eşeğin sırtından düşmüyordu. Köylüler sevinçle,

— Bizim Akıllı Mehmet Ağamız gibi bir akıllı daha yoktur yeryüzünde... dediler.

Dediler ama, yükü ağır olduğundan eşek bitürlü yürümüyordu. Eşeğe vurdular vurdular...

— Deeh!... çüüüüş!... Deeeh.

Eşeğin sahibi,

— Deh derim gitmez, çüş derim durmaz, bu necep eşek!... deyip hayvana bir sopa indirdi.

Eşek yükün ağırlığından yıkılıp kaldı. Ali dayanamayıp,

— Hele durun! diye araya girdi.

Taşları çuvaldan boşalttırdı. Öteki çuvaldaki tahılı ikiye ayırıp, iki çuvala bölüştürdü, iki çuvalı eşeğin iki yanma yükledi. Eşek, dengeli yüküyle tıkır tıkır yürüyünce, oranın köylüleri buna pek şaşıp Ali'ye,

— Aman biz senin gibi akıllı bir adam daha görmedik. Bizim köyde kal. Her ne dilersen başüstüne, yeter ki, sen bize akıl ver... diye yalvardılar.

Ali,

— Ben kendi delilerim arasında duramadım, sizin gibi deliler arasında hiç yapamam!... deyip yürüdü.

6 — İneği indir, otu kaldır!

Yollarda Ali'nin çarıkları delinmişti. Gece gitti, gündüz gitti, gide gide bir köye vardı. Baktı ki, ne baksın, köy alanına toplanmışlar adamlar. Yüksek biyere ot bağlamışlar. Beşon kişi yerdeki ineği tutup kaldırıyorlar ota doğru. Ali onlara,

— Ne yaparsınız böyle? diye sordu.

— Görmez misin, ineğe ot yedireceğiz, ama yemiyor ki... dediler.

— inek öyle ot yemez.

— Ya nasıl yer?

— ineği kaldıracağınıza, otu yere indirin, ot hayvanın ağzına gelsin...

Ali'nin dediğini yapıp da inek otu yemeye başlayınca pek şaşan köylüler,

— Aman, biz senin gibi bir akıllı adam görmedik. Köyümüzde kal. Seni bal börekle besleriz... Yeter ki bize akıl ver... dediler.

Ali,

— Sizin gibi deliler arasında benim işim yok. Ben kendi delilerim arasında barınamadım... deyip yürüdü...

7 — Atı arabanın önüne koşun!

Yağışta gitti, güneşte gitti, yoruldu, bitti. Köyünü özlemişti. Köyü gözünde tüttü. Koca teknede ekmek yoğuran anası, inek sağan karısı gözü önüne geldi. Ulukaya dibinde «Doğ güneşim, doğ!» diye göğüslerini dövüp yalvaran çocukların sesleri kulağına geldi. Ama ne olursa olsun dayanacak, bir daha dönmeyecekti o delilerin arasına...

Gide gide bir köye vardı. Baktı, insanlar toplanmış, bi-şeyle uğraşıp duruyorlar. Bir de ne baksın: Bir arabanın arkasına atı bağlamışlar, atı kamçılıyorlar, ama araba gitmiyor.

— Yahu, bu araba neden yürümez! diye şaşarak birbirlerine soruyorlar.

Ali dayanamayıp,

— Yahu günahtır, atı boşuna kamçılamayın, araba öyle gitme::... dedi.

— Ya nasıl gider?

— Atı arabanın arkasına bağlamışsınız. Getirin öne! Atı arabanın önüne bağlayınca, at, arabayı çekip götürdü. Oranın köylüsü Ali'nin eline ayağına varıp,

— Aman, sen köyümüzden gitme, kal burda da bize akıl ver. Her buyruğun başımız üstünde; yeter ki sen bize akılver... dediler.

Ali,

— Kendi köyümün delileriyle başedemedim, sizin gibi atı arabanın arkasına süren deliler arasında benim işim yok... deyip yürüdü.

8 — Şalvar nasıl giyilir?

Ali az gitti, uz gitti, dere tepe düz gitti... İlle de köyünün özlemi canına yetti. Dönse miydi? Anası, karısı... Hele o çocukların sesleri: «Doğ güneşim, doğ!...»

Kaval çaldı, dinlendi, yürüdü, yine yürüdü... Tozlu yollardan geçti, çalılık tepeler aştı. Gide gide bir köye vardı ki, adamlar alanda toplanmış, bir işler etmekteler. Nedir, diye sokuldu.

Bir delikanlıyı evin çatısına çıkarmışlar. Yerde de iki kişi bir şalvar tutup, şalvarın belini açmışlar. Aşağıdakiler, çatıdaki delikanlıya,

— Atla haydi! diye bağırdılar. .

Delikanlı çatıdan yere atladı. Düşünce başı yarıldı, kanlar içinde kaldı. Yaralı delikanlıya,

— Olmadı, bacaklarını şalvara sokamadın, haydi bir daha... dediler.

Kanlar içinde delikanlı yeniden çatıya çıktı.

Ali dayanamayıp,

— Ne yaparsınız böylece? diye sordu.

— Görüyorsunuz ya, delikanlı yeni şalvar giyecek... dediler.

— Sizin köyde şalvar böyle mı giyilir?

— Böyle giyilir elbet. Ya başka nasıl giyilecekmiş? Yu-kardan atlayıp şalvarın içine girerse iyi, giremezse düşer başı gözü yarılır. Arada ölen bile olur şalvar uğruna...

— Durun etmeyin... öyle giyilmez şalvar.

— Ali, delikanlıyı çatıdan indirip, ona nasıl şalvar giyileceğini gösterdi.

Köylüler buna pek şaşıp,

— Biz senin gibi akıllı bir adam görmedik. Aman bizim köyümüzde kal... Her ne desen canbaş üstüne... dediler.

Ali,

— Ben kendi köyümün delileriyle yapamadım, sizin gibi deliler arasında ne işim varmış!... deyip yürüdü gitti.

9 — Karga mı, kaya mı?

Eğikkaya Dibi Köyü, Ali'nin gözünde tütüyordu. Koca teknede ekmek hamuru yoğuran anacığı, damda ineği sağan karıcığı gözünün önüne geliyor. İlle kaya dibinde göğüslerini yumruklayan çocukların sesleri kulağından hiç eksik olmuyor: «Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere!»

Ali'nin üstü başı döküldü. Güneşte yandı kavruldu, yağmurda ıslandı kaldı. Bir nice zaman gittikten sonra savaş gürültüsüne benzer gurultular duydu. Vardığı tepenin üstünden aşağıya bir de baktı ki, iki köy halkı birbirine girmiş savaşmakta. Bıçaklar çekilmiş, tabancalar ateşleniyor, taşlarla sopalarla kadın erkek, çoluk çocuk birbirlerine girmişler.

Ali tepeden koşup kavgacıların aralarına girdi.

— Durun, etmeyin! Nedir alıp veremediğiniz? diye bağırdı.

Bağırınca kavgacılar durdular, içlerinden biri anlattı:

— Bundan çok bir zaman önce, benim babamın dedesinin babası zamanında, bu gördüğünüz iki köy, bitek köymüş. Biz, bu şimdiki iki köy hep akrabaymışız. O köyden Ahmet'le Mehmet adında iki arkadaş varmış.

— Şimdi nerdeler?

— Canım, çok eski bi iş bu. Onlar öleli yıllar olmuş, kemikleri bile toprağın altında kalmamış. Ondan sonra...

Ahmet'le Mehmet bigün yamaçta otururlarken Ahmet, «Şu kayanın üstündeki kara kargaya bak!» demiş. Mehmet bakmış, «O kara karga değil,» demiş. «Ya ne öyleyse?» diye sormuş Ahmet. «Kara karga değil, kara kaya o... Sen onu karga sandın...» Kargaydı, kayaydı derken iddiaya girmişler. Taş atmışlar. Taş atınca Ahmet, «Bak işte uçtu, demek kargaydı.» demiş. Mehmet de, «Hiç de uçmadı, demek kayaydı,» demiş. Kargaydı, kayaydı derken bunlar kavgaya tutuşmuşlar. Bunların kavgasını duyan köylümüz başlarına toplanmışlar. Böylece köylü ikiye ayrılmış. Biyanı karga diyenler biyanı kaya diyenler. iki bölük kavgaya tutuşmuşlar. Kafa göz yarılmış. işte buyüzden bizim köy ikiye ayrılmış; biri Karakaya köyü, biri de Karakarga köyü...

— Peki bu şimdiki kavganız neden?

— işte o zamandanberi, bu iki köyün halkından iki kişi yanyana gelince biri der: «Babamın dedesinin babasının gördüğü kargaydı»; öbürü der: «Yalan, karga değil, kayaydı, benim babamın dedesinin babasının gördüğü kayadır.» Başlarlar kavgaya... Derken köylü birbirine girer. iki üç yılda bir buyüzden kıyasıya vuruşuruz.

Ali,

— Kavga etmeseniz olmaz mı? dedi.

— Nasıl olsun? Kara kargaya, kara kaya diyorlar... öteki kavgacılar da,

—; Kara kayaydı, kara karga diyen sizsiniz... dediler. AH,

— Gelin etmeyin, dedi, şunun bir arasını bulalım.

— Nasıl bulalım?

— Kara karga diyenlerin de, kara kaya diyenlerin de dediği olsun. Gelin, şu köylerinizi eskisi gibi birleştirin!

— iyi ama bizim köy Karakaya, onların köyü Karakarga...

— Birleşen köye Kargakaya adını verirsiniz, iki köyün dediği de yerine gelir, olur biter...

Bu öneriye çok sevinen köylüler Ali'nin eline; ayağına düşüp,

— Aman, biz senin gibi akıllı adam bulamayız. Köyleri birleştirdim, sen de başımızda bulun, her buyruğuna peki... Yeter ki bize akıl ver... diye yalvardılarsa da Ali,

— Sizin gibi delilerin arasında ben yapamam... deyip, yürüdü, gitti...

10 — Gelin kapıdan sığmıyor!

Ali, anababasını, karısını, köyünü çok, çok özlemişti. Sıla gözünde tütüyordu. Anası teknede hamur yoğurur. Karısı, Sarıkız'ı sağar, işte Eğikkaya Dibi Köyü'nün çocukları göğüslerini yumruklayıp bağrışıyorlar: «Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere!...»

Ali gide gide yorulup bir ağaç gölgesine çöktü. Dertli dertli kavalını çalarken, kulağına bir cümbüşlü, bir neşeli sesler geldi ki, aman ne oynak havalar!.. Dikilip baktı. işte köy görünmekte. Köye doğru yürüdükçe bir düğün alayı olduğunu anladı. Davullar dövülmekte, zurnalar çalınmakta, yiğitler bulutları kurşunlamakta... Düğün alayının önünde, gelin at üstünde düğün evine gidiyor. Halay çekenler, horon tepenler, yiğitlenip naralananlar...

Gönlü genişleyen Ali, içinden: «Hele şükür, akıllıların olduğu bir köye vardım m'ola?» diye geçirdi. Düğün alayının ardına takıldı. Düğün evine gelindi. At üstündeki gelini bahçe kapısından sokmaya çalışıyorlar, ama bitürlü sokamıyorlardı. İçlerinden biri,

— Ne etsek, atın ayaklarını mı kessek de gelini içeri alsak.,, dedi.

Başka biri,

— Atın ayaklarına yazıktır, kapı eşiğini kıralım... dedi.

Daha başka biri de,

— Kapı eşiğine yazıktır, gelinin başını kesmek gerek... dedi.

Bu aklı beğendiler. Az kaldı ki, gelinin başını keseceklerdi. Ali dayanamayıp,

— Durun hele! diye ileri atıldı.

Ali'ye,

— Durup da ne olacak, gelin dışarda mı kalacak? dediler.

— Durun, ben gelini kapıdan sokarım...

Ali, gelinin başına bir yumruk indirince, gelin can acısıyla başını eğdi, eğince de atla birlikte kapıdan girdi. Oranın köylüleri Ali'ye,

— Aman bu sendeki akıl ne akıl... Bizim köyde kal da bize akıl ver, ne istersen verelim... dediler.

Ali,

— Kendi delilerimle edemedim, ben sizin gibi delilerle hiç uğraşamam! deyip yürüdü gitti...

11 — Bizim köyün delileri yeğdir!

Ali umudunu kesti, içinden, «Köye varmam gerek, özleme dayanamayacağım...» diye geçirdi.

Geldiği yollardan döndü, Eğikkaya Dibi Köyü'ne geldi ki çoluk çocuk ayakta, bir sevinç, bir sevinç...

— Yine ne deliliğiniz var köylülerim? diye sordu

Bir yaşlı hemşerisi,

— Dervişin besiye çekilişinin bugün kırkı doldu. Şimdi dervişi çıkaracağız tutuklu besi odasından. Derviş, bu başımızın belası ulu kayayı dibinden sökecek, alıp götürecek...

Demek Ali köyünden çıkalı kırk gün olmuştu.

Takıldı köylülerin arkasına. Dervişi çıkardılar odasından. O sıska derviş kırk gün fındık üzümle, bal börekle beslenmekten şişmiş de şişmiş... Derviş önde, köylü arkasında Eğikkaya'nın dibine geldiler. Derviş onlara,

— Şimdi koca kayayı alıp götüreceğim ama, benim arkama dağı yüklenmem için bir arkalık ister... dedi.

Koşup köyden arkalık getirdiler. Derviş arkalığı sırtına alıp, ulu kayanın dibine çöktü.

— Hadi bakalım, dedi yükleyin kayayı sırtıma da alıp götüreyim...

Muhtar şaşırdı. İmam şaşırdı. Köylüler şaşırdı. Derviş onlara,

— Ne duruyorsunuz? dedi, hadisenize, yükleyin kayayıda alıp götüreyim. Ben sözümde durdum işte... Kayayı alıp gideceğim ama, siz sırtıma yüklemezseniz ben nasıl götüreyim kayayı?

Birbirlerine bakışan köylüler,

— Doğru yahu, hakkı var... Biz sırtına yüklemeyince adam kayayı nasıl götürsün! dediler.

Uğraştılar, uğraştılar, ama bitürlü kayayı yerinden kıpırdatıp dervişin sırtına yükleyemediler. öldürülmekten kurtulan derviş,

— Haydi kaim sağlıcakla!... deyip savuştu gitti.

Ali, bir de anababasını görmek için evine gitti. İçeri girince, ne görse iyi: Odayı suyla doldurup göl yapmışlar. Anası, babası, karısı, bir de süslü püslü Sarıkız, ekmek hamuru teknesine dolmuşlar. Tekne odadaki su içinde yüzüp duruyor.

Babası,

— Aman oğlum, dedi, sen kayboldun ya, kaybolduğun dan beri işte bu tekne içinde dolaşıp seni arıyoruz...

Ali,

— Bizim köyün delileri, ne de olsa bizim köyün delileridir; başka köyün delilerinden akıllıdırlar. Kendi delimi, elin delisine yeğ tutarım... diyerek gülümsedi.

Eğikkaya Dibi'nde göğüslerini yumruklayan çocukların bağırışları duyuluyordu:

— Doğ güneşim, doğ! Doğ ki anam bana ekmek vere!...

Uzaktan kadınların ağıtları duyuluyordu.

Ali dışarıya çıkıp,

— Herkes alana toplansın! diye var sesiyle bağırdı.

Az sonra yediden yetmişe Eğikkaya Dibi köylüleri toplandılar. Ali onlara,

— Hemşeriler, dedi, sizi ulu kaya belasından kurtaracağım...

İmam,

— Bir Hızır Aleyhisselam kurtaramadı, sen mi kurtaracaksın Ali oğlum? dedi.

Muhtar da,

— Ulu kayayı taşımak olanaksız iştir Ali oğlum... dedi.

Ali onlara,

— Emmilerim, dayılarım, ağalarım, ulu kayayı taşımak olanaksız ama, köyü taşımak kolay... Evleri ulu kayanın öte yamacına kuracağız... dedi.

Ali, köylülerin ona, «Aman bu sendeki akıl, ne akıl... Burdan bir yerlere gitme, başımızda kal. Sen hep bize akıl ver...» diyeceklerini beklerken, kadını erkeği, çocuğu yaşlısı hep birden güldüler Ali'ye... Bir kahkaha, bir kahkaha... Ali kahkahaların ortasında, mermi yağmuru altında kalmışçasına sendeledi. Nerdeyse yıkılacaktı. Babası yanma gelip,

— Dellenme oğlum, dedi, hiç bunca ev burdan oraya taşınır mıymış?

Ali,

— Ev taşınmaz da ya kaya nasıl taşınır öyleyse... dedi.

Sonra, çok kızan Ali bağırdı onlara:

— Gelen gelsin benimle, ben taşırım... dedi...

Kazmanın sapma tükürüp, ilkin kendi evini yıkmaya başladı.

Onun yanından geçenler,

— Hele bak, köyümüzün bitek delisi eksikti, o da tamamlandı, şükür... diye alay ediyorlardı.

Ali evini yıktı, ulu kayanın öte yakasına güneşlik alana bir güzel ev yaptı yeniden. Sabah erkenden güneş doğmuştu. Ama ulu kayanın öte yanından göğsünü yumruklayan çocukların güneşe yakarışları duyuluyordu. Yeni evinin kapısında güneşe karşı gerinen Ali'nin, çocukların bağırışlarını duyunca, gözleri yaşardı.

Kayanın öte yanına geçip «Doğ güneşim, doğ!» diye çığrışan çocuklara,

— Heeey! diye seslendi, güneş doğdu çoktan, gelin de balcın bu yakaya...

Çocuklar çıkıp yukarı, kayanın öte yanma dönünce pırıl pırıl güneşi görüp gülüştüler, sevindiler. Ali'nin karısı onlara birer dilim ekmek verdi.

— Ali emmi, bu ev senin evin mi?

— Hee ya, benim evim... Hadi yıkın evlerinizi, hadi koşun...

Çocuklar bir koştular; bir koştular ki... Eline kazmayı, küreği, sopayı, sırığı alan, evini yıkmaya başladı. Köyün içi, toz duman içinde kaldı. Anneler yıkılan evin içinden çocuklarına,

— Ne ekmeği? Daha güneş doğmadı ki... diye bağırıyordu.

Damlar, çatılar söküldü, duvarlar yıkıldı. İçerde, danışız, duvarsız yerlerdeki yataklarda büyükler daha uyumaktaydılar. Çocuklar buna bir güldüler ki...

Çocuklar, yıkıklardan ellerine geçenleri, ulu kayanın öte yakasına taşımaya başladılar. Sonra sonra büyükler de, yaşlılar da ister istemez onlara katıldılar.

Güneşli alana evler yapılmaktaydı. Davullar vurmakta, zurnalar çalmaktaydı. Ali bir tepeden sevinçle bakıyordu onlara.

— Ne de olsa bizim köyün delileri başka, yine de bizimdir., dedi.

Gözleri buğulandı.

GEBE KADIN İÇİN AĞLAMA KONÇERTOSU

Müzehher Vânû'ya

Uvertür

Bu yeryüzünün üç güzel kenti varsa biri istanbul; gözünü sevdiğim istanbul'u, gözümün bebeği, canım istanbul...

Bu istanbul'un üç güzel yeri varsa, biri de Kalamış - Fenerbahçe kıyısı: havası ılımlı, kızları alımlı, oğlanları çalımlı; gündüzleri güneşi çakmak: çakmak, geceleri ay ışığı yalım yalım.

O kıyıda istanbul'un en güzel köşkleri: Dışları mermerli, yağlıboyalı, süslü tuğlalı, işli oymalı, içleri alengirli. Zenginliğin bahçelere taşan zevksiz gösterileri: Heykeller... Bakımlı bahçelerinde yorgun bakışlar dinlenir. Kapılarındaki özel arabalar durdukları yerde, onlara bakanın insanlık haysiyetini çiğner.

Bitakım insanlar, o köşklerle denizkıyısı arasındaki yoldan geçerlerken utanırlar kendilerinden.

Mayısta köşk bahçelerindeki güller, hanımelleri, yaseminler, filbahriler açar. Gül dallarını bit sarar, filizlere bitler üşüşür. Bahçıvanlar bitten korumak için gül dallarını ilaçlar, kireçlerler... Köşklerin de bitleri vardır: Arkalara .gizlenmiş gecekondular...

Bu gecekondulardan birine, Doğu illerinden birinin bir ilçesinin bir köyünden üç çocuklu bir karıkoca konuk geldi: Emriye'yle ishak...

ishak bahçıvan yamağı durdu köşklerden birine... Emliye başka bir köşkte orta hizmetçisi oldu. Bir zaman sonra Emriye hizmetçilikten caydı, gündelikçi oldu. Hergün bir başka köşke çamaşıra, hizmetçiliğe gidiyor, böyle daha çok para kazanıyordu.

1. *Bölüm (Emriye neden güler?)*

Emriye güleç bir genç kadın. Yüzü güler, gözü güler, gözlerinin içi güler, saçları güler, topuğu, elleri, parmaklarının uçları güler Emriye'nin.

ishak'la Emriye çalışıp para kazanınca konuk kaldıkları gecekondudan çıkıp, ayrı bir gecekondu kiraladılar.

Güneş doğarken yataktan gülerek kalkar Emriye. Kocasını, çocuklarını yedirir, içirir yine gülümseyerek. Erkenden çıkar evinden etekleri gülerek. O gün iş göreceği köşkün kapısını çalar elleri gülerek. Bir hamarat, bir hamarat, hep gülerek... Çekip çevirir, siler süpürür, toplar eder ortalığı, yıkar ütüler çamaşırları... Gülmesi hiç eksilmez. Çamaşır yıkayan elleri güler, bir bakar, bakışı güler, bir söyleşir, sözleri güler...

Genç irisi bir kadın Emriye, güçlü, canlı, yapılı, sağlam.

Hanımın biri... ama bu Hanım köşklerdekilerden değil, bir apartmanın çatıkatında oturur. Emriye o Hanım'a da haftada bir çamaşıra, ortalık işine gider. En çok sevdiği bu hanımdır. Çünkü bu Hanım öbürlerinden daha az para verir ama, adam yerine kor da konuşur, dertleşir Emriye'yle.

Emriye iş görürken hanım bakar bakar da, onun omuzlarıyla, kollarıyla, ayaklarıyla gülüşü bir hoşuna gider ki...

— Ayol Emriye, bayılıyorum sana kız... Sen hep böyle güler misin?

— İstanbul'a geleli güleç oldum hanımım... Ben gülmeyeyim de kimler gülsün a Hanım'ım... Hey gidi, sen benim köylük yerde neler çektiğimi bir bilsen, bu gülmemi az bile bulursun bana...

Anlatır da anlatır. Ah o köy, ah o köy... Nah bu elleri var ya, bu elleri, tezek karmaktan yarım yarım yarılmış, çatlamıştı. Şimdi sokuyor ellerini sıcacık, mis kokulu çamaşır sularına köpür köpür, elleri gülüyor. «Köyde sabun mu vardı Hanım'ım...» Kaynatasının kulu, kaynanasının kölesiydi; oysa burda iki göz evinin bir Hanım'ı... «Bizim oraları bir görsen, yaşanmaz yerler Hanım'ım.» Köy evinin penceresi bile yok. Ocakta yanan tezeğin dumanından, isinden yüzleri karaya keser hep. Akşam olunca yorgunluktan ölüsü çıkar da döşeğe serilir, kocasının nettiğini hiç bilmez, nasıl gebe kaldığını bile anlamaz, bir de bakar karnı şişiyor... «Hiç tadı yok köy yerinin a Hanım'ım...» Yedi ay kış sürer oralarda. Git dağlara ot yol da, aş yap... Burası öyle mi? Zengin evlerinde yediğin önünde, yemediğin ardında, yersin içersin, artanı verirler, eve de götürürsün... «Bizim oralarda, sineğin akıllısı işkembeye konar da şehre göç eder, derler.» Şehir yeri gibi var mı, hele istanbul... Köşklerden verdikleri eskiler, bizim yenimiz... Ben gülmez miyim hiç Hanım'ım, gülerim de, oynarım da...»

II. Bölüm (Emriye neden doğurur?)

Üç çocukla gelen Emriye'nin İstanbul'da bir çocuğu daha oldu. Ertesi yıl da beşinci çocuğu doğdu. Emriye'nin sevdiği o Hanım,

— Ayol Emriye, dedi, artık doğurma, yeter! Bu kadar çocukla nasıl başa çıkacaksın?

— Kendimize bir gecekondu yapacağız da ondan doğuruyorum Hanım'ım. Başımızı sokacak bir gecekondu yapalım, sonra doğurmayacağım...

Emriye ertesi yıl altıncı çocuğunu doğurdu.

— Ayol Emriye, yeter artık... Doğurma! Deli misin sen, bu kadar çocuğa nasıl bakacaksın?

— Başımızı sokacak bir gecekondu yapana kadar doğuracağım Hanım'ım...

Emriye sekizinci çocuğunu da doğurdu. Her yıl bir çocuk doğuruyor; yılda iki kez doğuramıyor da ondan...

— Kız doğurma artık, yeter... Nasıl geçindireceksiniz o kadar çocuğu?

— Bir gecekondumuz olsun da Hanım'ım, tamam... Kendimizin bir gecekondu, kendi malımız... Bir dam altına sokalım başımızı...

Emriye dokuzuncu çocuğunu da doğurdu. Gebe kaldıkça karnı gülüyor, göğsü gülüyor...

— Bir yapsak gecekondumuzu Hanım'ım, bir yapsak...

Az kaldı Hanım'ım, bir daha gebe kalırsam yaptıracağız gayri...

III. Bölüm (Emriye'nin bir eli yağda, bir eli balda)

Emriye dördüncü çocuğunu doğurduktan sonra, çamaşıra, hizmetçiliğe gitmiyordu artık. Emriye kendisi için doğurmuyordu ki, köşklerdeki taze gelinlerin bebelerine süt emzirmek için doğuruyordu. Çocuğunu doğurdu mu, memelerine bir süt yürüyor ki, aman nasıl gür süt, parmağının ucunu dokundursan, fış diye fışkıracak süt memelerinden, işte öyle...

Emriye, köşklerdeki kuru memeli annelerin çocuklarını emziriyor gülerek, sütannelik ediyor. Emriye'nin memeleri gülüyor, sütü gülüyor... Bu tahta göğüslü kadınlar doğurdular mı, haftasına, ayına kalmıyor, memeleri kuruyor. inek sütü, koyun sütü, kutu sütü, Avrupa maması, hiçbir zaman ana sütünün yerini tutmaz ki... Emriye'nin dolgun memelerinde öyle gür süt var ki, yirmi çocuğu birden emzirse, hepsine yeter de artar.,.

Sütü kuvvetli olsun, gür olsun, aman kesilmesin diye Emriye'nin iyi beslenmesi gerekli... Hababam besliyorlar Emriye'yi. Kendini besletiyor Emriye.

— Yayıldım yatıyorum Hanım'ım, kendimi bigüzel besletiyorum ki... Yağ diyorum, yağ geliyor, bal diyorum bal geliyor... Elimi sıcak sudan soğuk suya soktuğum yok... Et dedim mi, «Aman neredesin?» diye soruyorlar. «Biftek mi istersin, bonfile mi? Dana rostosu mu olsun, cızbız mı yoksa? Pirzola mı, külbastı mı?»

Emriye sütannelikten aldığı parayı biriktiriyor, gecekondu yapacaklar. Gecekondu yaptılar mı, tamam, artık doğurmayacak. Salt kocası çalışacak. O da isterse, arada bir gider çamaşıra, ortalık işine... Ama isterse...

Kalamış - Fenerbahçe arasındaki köşklerden hangisinde hangi kadının gebe kaldığını, ne zaman doğuracağım biliyor, o da kendini ayarlıyor, onlara göre gebe kalıyor. Hiç şaşmaz tarifesi var... Köşklerden birinde tahta göğüslü, kuru memeli bir kadın doğurdu mu, Emriye ondan ya üç gün önce doğurmuş oluyor, ya da beş gün sonra doğuruyor...

Yalvar yalvar yalvarıyorlar Emriye'ye:

— Aman Emriye... Bizim çocuğa... Ne olur... Emriye'nin emzirdiği çocuklar topaç gibi, turp gibi, topuz gibi, tosun gibi...

Tahta göğüslülerden biri gebe kaldı mı, koşuyorlar Emriye'ye:

— Aman Emriye, hazırlan şekerim... Bizim gelin şubat ta doğuracak, şubat sonunda bir yavrumuz daha olacak... Ona göre, emi şekerim... Emriye zaten ya hazır, ya da şıp diye hazır oluveriyor.

— Aman Emriye'ye iyi bakın ha!... Ne isterse alın, verin istediğini... Sorun bakalım canı ne istiyor... Emriye, şekerim...

Vitaminler veriyorlar Emriye'ye... Aman sinirleri bozulmasın...

— İstersen bikaç gün bizde kal... Nasıl istersen... Sakın sıkılma canım.

Kuvvet şurupları içiriyorlar Emriye'ye.

— Aman cicim, hastalanma...

En iyi doktorlara baktırıyorlar, idrarını muayene ettiriyorlar. Allah korusun, albumin olur da... Emriye gülerek anlatıyor:

— Aman Hanım'ım, bir rahatım, bir rahatım ki... Sinirim bozuldu gene diyorum, arabaya koyup gezdiriyorlar. Dokuz çocuk doğurdum, ama bu seferki gibi olmadı hiç... Hacı Sabri Bey'in kızı gebe... Çok Müslüman adam Hacı Bey. Beni çağırdı, dedi ki, kızım dedi, damadım olacak alçağın

eve getirdiği hiçbişeyi yemeyeceksin, dedi, benim torunum temiz süt emmiş insan evladı olmalı, dedi, torunum helal süt emmiş olmalı, dedi, bu benim namert damadımın ne bok karıştırdığı, nerden para kazandığı hiç belli değil, dedi, bir karışık namussuz herif, dedi, onun kazandığı parayla aldığı herşey haramdır, dedi, sakın onun aldığından yeme, sonra bozukluk sütünden torunuma geçer, dedi, her ne istersen bana söyle kızım, dedi, ben alırım en âlâsını, dedi...

Emriye bir gülüyor, bir gülüyor, Emriye'nin karnı da, göğsü de gülüyor.

— Sonra Hanım'ım, beni Hacı Sabri Bey'in damadı çağırdı, aman Emriye, dedi, sakın kimseye söyleme, dedi, bu benim kaynatam olacak dürzü, dedi, sana dediğimi duymasın, dedi, sen çocuğumun sütanası olacaksın, dedi, o alçağın hacılığı maskedir, dedi, benim çocuğum helal süt emmiş olmalı, dedi, kaynatam haramzadesinin aldığı hiçbişeyi yeme, dedi, sonra sütün bozulur da çocuğum sütü bozuk olur, dedi, her ne canın çekerse, söyle ben alırım, dedi.

Emriye bir gülüyor, bir gülüyor, saçlarından topuklarına dek gülüyor.

Bigün yine gülerek geldi,

— Aman Hanım'ım, sorma başıma geleni, dedi, az kalsın zehirleniyordum. Aşeriyorum, havyar istedim. Bizim köylük yerde havyar mı vardı ki... Bir yemişim, bir yemişim havyan, zehirlenmişim Hanım'ım, az kaldı ölüyordum...

Çilek isterim diye tutturuyorum, turşu isterim diyorum, turşunun ardından pekmez diyorum... Hanım'ım, üç aylık gebeyim... Bu onuncu çocuğum olacak. Artık bundan sonra yok, tamam. Gecekonduyu yaptıracağız inşallah...

Bu kez sütannelik edeceği çocuğun annesi, burdaki köşklerin en büyüğünde oturuyor. Çok zenginler... Emriye'nin kocası gecekonduyu yapacak bu kez artık...

— Kız Emriye, bir ihtiyacın var mı, söyle Allah aşkına...

— Hiçbir ihtiyacım yok sayenizde, yalnız canım kuşinciri çekti...

— Koşun, çabuk kuşinciri bulun Emriye'ye...

Final

Emriye ağlıyordu, istanbul'a geleli ilk ağlayışı... «Ağlama Emriye, ağlama!» «Ağlarım...»

Hacı Sabri'nin kızı kürtaj oldu, üç aylık çocuğunu aldırdı.

— Hanım'ım, ona güvenip de gebe kaldımdı... Çocuğunu aldıracaktı da bana neden gebe kal diye yalvardılar öyleyse! Onuncu çocuğum doğacak, kolay mı? Gecekonduyuda yaptıramadık... Ağlarım ya, Hacı Sabri'nin kızı çocuğunu aldırdı.

Hacı Sabri'nin kızının ısmarlaması üzerine onuncu çocuğuna gebe kalan Emriye, Hacı Sabri'nin kızı kürtajla çocuğunu aldırdı diye ağlıyordu...

Emriye'nin elleri gülmüyor artık, saçları da, gözleri de, parmaklarının uçları da gülmüyor. Hiç gülemeyecek on çocuk anası, gecekondusuz Emriye...

YEŞİL RENKLİ NAMUS GAZI OPERASI

«Hasan Âli Yücel, bu hikâyeyi oyun olarak yazmamı önermişti. Hikâyemi Yücel'in anısına adıyorum.»

Uvertür

Dünyanın tarihi iki milyar dörtyüz milyon yıllık deniliyor.

Benim bitmemiş tarihim, şimdilik elli yıllık. Kelebeğin tarihi bir günlük.

*

Arkeologlar yeraltında yeni bir kent buldular. Bu kentte biçok ileri ulusların arkeologlarından, tarihçilerinden, bilginlerinden ve bilimcilerinden bir bilimsel kurul yıllarca inceleme ve araştırmalarda bulundu. Sonuç, çok şaşırtıcıydı. Çünkü Roma, Yunan, Mısır, Sümer, Eti, Çin uygarlıklarından çok daha eski dönemlerin izlerini taşıyan bu yeraltı kentinde, aynı zamanda günümüz uygarlığının, tekniğinin ve yaşayışının da belirtileri görülüyordu. Bu açıklanabilir bir durum değildi. Sanki yirmibin yıllık tarihsel gelişimi kendisinde barındıran bir kent, bir depremle yıkılmış, böylece değişik çağların uygarlıkları birbiri içine karışıp allak bullak olmuştu. Bir sesalma makinesinin yanında cilalıtaş çağının bir baltası bulunuyor, bir sutyenin yanında bir ilkçağ oku, televizyonun yanında ilk insanın iskeletinden bir kafatası duruyordu.

O kentte buldukları paraları, anıtları, yazıtları, kalıtları ve hayvan derilerine, papirüslere yazılı ve taşlara kazılı yazıları, en modern ofset ve tifdruk makinelerinde basılmış kitapları okuyarak, bilginler bu yitik uygarlığı ortaya çıkardılar. Bu derin araştırmalar ve incelemeler sonunda, belgelerin ışığında o kentte çok önemli bir olayın geçmiş olduğu anlaşıldı. Tabalahura adında bir kişinin başından geçmiş olan bu olay şudur

Entrodüksiyon:

Yitik uygarlığı bağrında Saklayan yeraltında gömülü kentte, adına «Namus» denilen yeşil renkli bir gaz vardı. Çok tatlı yeşil renkte olan bu gaz, bütün öteki gazlardan çok daha uçucuydu. Şişeler içinde saklanır, ışıksız yerlerde korunur ve ancak artı yirmibir derece ısıda tutulurdu. Yirmibir dereceden aşağı ısıda Namus gazının rengi açılır ve parlak güneş aydınlığında da bozulurdu. Şişenin tıpası bir saniye açık kalsa Namus gazı hemen uçar, bundan başka da havayla değinir değinmez alev alev parlayarak yanardı. Çok duyarlı bir madde olan Namus'u korumak, anlattığımız bu nedenlerden ötürü çok güçtü.

En değerli madde Namus'tu. Yeryüzünde Namus'tan daha değerli hiç, ama hiçbişey yoktu. Onun için bütün insanlar Namus'a sahip olmak için çalışır, çabalar, didinirlerdi. Örneğin Namus'un yanında altın, platin, elmas, pırlanta gibi şeyler fışkı ve dışkı kadar değersiz kalırdı.

O çağda insanlar doğdukları zaman, anababalarından kendilerine miras olarak Namus kalmamışsa, Namus'suz olarak doğmuş olurlardı. Ama çalışıp çabalayarak Namus sahibi olurlardı. Yani insanlar ne denli çalışır kazanırlarsa o denli çok Namus'a sahip olurlardı. Bütün insanların amacı, ellerinden geldiğince çok Namus'a sahip olmak ve Namus'larını gittikçe arttırmaktı.

Ne var ki yeryüzündeki Namus ancak belli bir miktardaydı; onun değeri de bundan ileri geliyordu. Yoksa durmadan üretilen bir madde olsa, bu denli değeri de kalmazdı. Yeryüzünde belli bir miktarda olan Namus'tan bir parçasına sahip olabilmek için insanlar çok didinip didişiyor, gerekince de birbirleriyle çatışıp savaşıyorlardı. Bu yüzden Namus şişeleri elden ele geçiyor, sürekli sahip değiştiriyordu. Ve bir insanın ne denli çok Namus şişesi olursa, toplumda değeri o denli artıyordu.

Namus gazı, yarım litrelik, bir litrelik, iki litrelik şişelerde, beş litrelik binliklerde ve onbeş litrelik damacanalarda, yani norm üzerine beş boy kap içinde standardize edilmişti.

Dediğimiz gibi, çok duyarlı ve korunması pek zor olduğundan, birazcık ışık alıp Namuslarının rengi attığı için üzüntülerinden intihar edenler çok oluyordu. Gazetelerde sık sık «Sahip olduğu iki damacana Namus'unun ışık alarak rengi attığı için bir tüccar intihar etti» gibi haberler çıkmaktaydı. Namus yüzünden cinayetler de oluyordu: «Şişenin tıpasını açık bırakarak Namus'unu uçurduğu için bir adam karısını öldürdü.»

«Tıpasındaki aralıktan şişede sızma sonucu havaya değinerek Namus'u yanan bir genç kız, babasından korkarak, on gün önce ayrıldığı evine bir daha dönmemiştir.»

Gazetelerde şu türlü ilanlar da sık sık görülüyordu:

«Sevgili eşim, yirmibir dereceden yüksek ısıya bıraktığı ikibinlik Namus'umuzu bozmuş olduğu için kendisine darılacağım korkusuyla mutlu

yuvamızı ve iki yavrumuzu bırakarak gitmiştir. Sevgili eşim! Yavrularım, «Anne, anne!» diye ağlıyorlar. Seni, ben affettim, Tanrı da affetsin! Dön gel mutlu yuvamıza. Elbirliğiyle çalışarak, bozulan Namus'u-muzdan daha çoğunu kazanırız.»

Köylerden birinde Tabalahura adında çok yaşlı çok yoksul, çok yoksul olduğu için de hiç Namus'u olmayan bir adam yaşıyordu. Tabalahura bir zorlu kış, tekbaşına yaşadığı kulübesinde hastalandı. Bakımsızlık yüzünden hastalığı arttı ve bir geceyarısı ateşi kırkbirbuçuk dereceye yükseldi.

Artık Tabalahura ölüm döşeğine serilmişti. Saatleri sayılıydı.

Recitante:

Ateşler içinde cayır cayır yanan Tabalahura'nın yüreğine ölüm pençesini atmıştı. Bir bunalım düşü içinde Tabalahura durmadan sayıklamaktaydı.

Tirad:

Tabalahura şöyle sayıklıyordu:

— Namus!... Namus!... Ah Namus!... Yeşil renkli Namus!... işte ölüyorum artık, elveda ey güzel dünya... Bütün ömrümce bir katır gibi, bir öküz gibi çalıştım durdum, ah ne yazık ki, bir küçücük şişe namus sahibi olamadım. Namus'suz doğdum, Namus'suz ölüyorum, ulan kahpe felek, kıçına kına yak!... O kadar çalıştım, ne olurdu benim de bir şişecik Namus'um olsaydı!... Namus!... Yeşil rengine kurban olduğum Namus!...

Koro:

Bay Tabalahura, Bay Tabalahura!...

Boşuna taban teptin,

Boşuna gölgeni sürüdün!

Eşek gibi çalışılmaz,

Sen eşek misin?

Eşekler çalışır eşek gibi...

Katır gibi de çalışılmaz!

Seri katır mısın?

Katırlar çalışır, katır gibi!...

Öküz gibi de çalışılmaz!

Sen öküz müsün?

Öküzler çalışır öküz gibi...

Sen insansın ulan!...

İnsan gibi...

Değil.

Gibi değil...

İnsanca çalışacaksın,

İnsan olarak...

Boşuna boy gösterdin,

Boşuna gölge gezdirdin.

Avanak!...

Eşşek... eşşek, eşş... eş... şek!...

(Eşşek dansı, çifte balesi ve anırma müziği, anırma sesleri.)

Düo:

Tabalahura'nın sönmek üzere olan gözlerinden ak saka-lına yaşlar süzülüyordu.

Ateşin verdiği bunalım içinde kıvranıyor, sayıklıyor, düşler görüyordu Tabalahura.

Çene solosu:

ölüm döşeğinde can çekişmekte olan Tabalahura, çene atmaya başladı. Çeneleri takır takır birbirine vuruyordu. Canı çekilmekte ve ayakları soğumakta olan Tabalahura'nın çenesi düşmüştü. Çenesi düşen bütün yaşlılar gibi, canı çıkarken bile kakafonik çene solosuna devam ediyordu:

— Son dakikamda ağzıma bir kaşık su verecek kimsem yok... Oysa beşon şişe Namus'um olsaydı, miras olarak Namus'umu paylaşacak olanlar şimdi dört bir yanımda pervaneler gibi koşuşurlardı. Ah!.. Bunca yıl boşuna çalıştım. Bir küçücük şişe Namus'um bile olmadı, öbür dünyaya gözlerim açık gidiyorum. Namus istifçileri kına yaksınlar...

Gittikçe daha sık çene atan Tabalahura'nın sözleri artık anlaşılmaz, anlamsız heceler olmuştu:

—... di, dıdı di... Dıdıdı di? Dun!... Dıdıd di... Dun!...

Ölüm Dansı:

Tabalahura'nın sönmekte olan gözleri önünde renkli,, ışıklar pırpır uçuşmaya başladı. Sonra bu pırpırlar büyüye büyüye kocaman birer iskelet oldular. Bu iskeletlerin, sırıtan dişleri arasından buz parçaları gibi soğuk, sivri kahkaha kikirdemeleri dökülüyordu:

— Kin... Kih... kih... Kikih... Kih!...

Sırıtkan iskeletler, kemik parmaklarını birbirine vurarak kastanyet sesine benzer sesler çıkarıyor. Tabalahura'nın ölüm döşeği çevresinde zıplayarak oynuyorlardı. Bu ölüm dansı sürerken Tabalahura da titremeye başladı. Her titreyişinde ağzından ve burnundan yaşlı ruhunun bir parçası çıkıyordu. Ruhunu çıkarmak için Tabalahura'nın titreyişleri, biraz göbek atışa benziyordu.

Tabalahura'nın sıcak bedeni içinde ancak biriki göbek atışlık daha ruhu kalmıştı ki, cılız ten kafesindeki bu biriki atımlık ruhunun gücüyle son aryasını söylemeye başladı.

Kuyruğu titreme aryası:

— Bir şişecik Namus'um olmadan ölmek istemiyoruuum... Namuuuus! muuuus!... MusssL. muuuussss... Naaa!

Naaaa!... Naaaaaa!... Muus!...

Tabalahura'nın zaten yarım aryalık ruhu kalmıştı. Arya için zorlayıp da geri kalan ruhunu da bedeninden çıkarırken, ancak operalarda görülebilecek bir mucize oldu. (Operada hayalet) dedikleri işte bu mucizedir.

Tabalahura'nın eski karyolasının altından bir adam çıktı,

— Ne bağırıp duruyorsun? Neden inek gibi boğuluyorsun? dedi.

Tabalahura,

— Boğdurmuyorum... dedi.

— Ya ne yapıyorsun?

— Arya söylüyorum.

— Ulan bu ne biçim arya?

— Ben ne yapayım, operanın bestecisi böyle bestelemiş. Bu benim son aryam. Artık ölüyorum...

Tabalahura büyük şaşkınlık içindeydi. Çünkü karyolasının altından çıkıp da karşısında duran adam kendisiydi. Kendisi kendisinin karşısına

geçmişti. Tabalahura iki tane olmuştu. Biri, ölüm döşeğinde can çekişirken ruhunun son soluklarıyla konuşmaya çalışıyor; öbürü de ayakta dikilmiş ölmekte olan kendisini seyrediyordu. Evet, ikisi de aynı Tabalahura'ydı. Yüzleri tıpatıp birdi. Ama giyinişleri ve davranışları hiç de birbirine benzemiyordu. Yataktaki Tabalahura bitkindi, solgundu, çullar çaputlar içindeydi. Ayaktaki Tabalahura ise çok dinç bir yaşlıydı. Çok iyi ve güzel giyimliydi. Alımlı çalımlı bir adamdı. Kolalı gömleği, papyonu, temiz ceketi, ütülü pantalonu, rugan iskarpini, elinde bastonu, parmaklarında yüzükleri...

Düo:

Yataktaki Birinci Tabalahura,

— Sen kimsin? diye sordu. Ayaktaki,

— Tabalahura'yım... dedi.

— Nasıl olur... Tabalahura benim... Üstelik bu köyde benden başka da Tabalahura yok...

— Sen de Tabalahura'sın, ben de... Sen enayi Tabalahura'sın, ben açıkgöz Tabalahura... O kadar bağırdın, böğürdün ki, kulaklarım tırmalandı, bet sesinden rahatsız oldum, bu herifin derdi nedir diye kalkıp geldim. Nedir istediğin de öyle yırtınıyorsun?

— Aaah!... Benim derdim çok büyük... Bütün hayatımda istediğim tek şey, çok değil, bir şişecik Namus sahibi olmaktı. Namus'lu bir adam olarak ölmek istiyordum. O mübarek Namus gazının kutsal yeşil rengiyle gözlerimin ışıklanmasını istiyordum. O kutsal Namus şişesini avcumun içine alıp pörsük derimin ısınmasını istiyordum. Bütün hayatımda bunun için çalıştım. Her sabah gün doğarken işe koyulur, gün batana kadar çalışırdım. Geceleri de evimde çıra aydınlığında, geceyarılarına kadar çalışmamı sürdürürdüm. Bütün bunları benim de bir şişecik Namus'um olsun diye yaptım. Hiçkimseye kötülük etmedim. Herkese elimden geldiğince iyilik etmeye çalıştım. Kimsenin malında gözüm olmadı. Kimsenin karısına, kızına kötü gözle bakmadım. Bütün hayatımda harama Uçkur çözmedim. Kimseyi kıskanmadım. «Başkalarında çok, bende yok!» demedim. Kimsenin bişeyini çalmadım. Çok zaman aç kaldım, ama bikez bile hırsızlık etmedim. Hiçkimseye haksızlık etmedim. Bütün hayatımda ağzımdan yalan bitek söz bile çıkmadı. Doğruluktan ayrılmadım. Herkesin yardımına koştum. Çok çalıştım. Emanete hıyanet etmedim. Üstelik ibadetlerimi hiç aksatmadım, imanım bütündü. Duadan eksik kalmadım. Topal karıncayı bile incitmedim, kimsenin gönlünü kırmadım.

Bütün bunları Namus'lu bir adam olayım, benim de bir şişecik Namus'um olsun diye yaptım. Aaaah! Vaaah! Oooof!... Amaaaan!... Aaaay!... Vaaayyy!... işte ölüyorum. Yazık! Artık herşey bitti. İki solukluk ruhum kaldı içimde, o da çıkmak üzere...

ikinci Tabalahura,

— Beni tanımadın mı? dedi.

— Gözlerim artık hiçbişeyi seçmiyor.

ikinci Tabalahura yatağa eğilip yüzünü ona iyice yaklaştırarak,

— iyice bak! dedi.

— Evet... evet... Tanır gibi oluyorum seni. Ama nerden, ne zaman? Hatırlayamadım.

ikinci Tabalahura,

— Ben senin yanına çok geldim... dedi.

Birinci Tabalahura,

— Hızlı söyle... diye inledi, kulaklarım artık duyarlığını yitirdi. Sesini duyamıyorum. İkinci Tabalahura,

— Hatırlar mısın, dedi, sen yirmi yaşında...

— Bağır, bağır!... Dediklerini anlayamıyorum...

İkinci Tabalahura, birincinin kulağına eğilip .bağıra bağıra konuştu:

— Sen yirmi yaşındaydın. O zaman bu köyün en yakışıklı delikanlısıydın. Köyün güzel kızları arkandaydı. Güçlüydün, çalışkandın, elinden her iş gelirdi, becerikliydin, başarılıydın. Bunun için de köyün zenginleri seni kendilerine damat edinmek için arkandan koşuyorlardı. Ben o zaman da yanına gelmiştim...

Birinci Tabalahura ölgün bir sesle,

— Evet, evet... Şöyle böyle hatırlıyorum... Gelmiştin, diye inledi...

— Gelmiştim ya... Sana o zaman, «Köy ağasının kızını al,» demiştim. «Çünkü köy ağasının üç damacana dolusu Namus'u var. Hem de adamın Namus'u hiç güneş yüzü görmemiş, solmamış, halim Namus» demiştim. «Köy ağasının bitek kızından başka da kimsesi yak. Üstelik herif çok yaşlı, bir ayağı çukurda. Yakında ölecek. Herifin bütün Namus'u sana kalacak.» demiştim. İnatçı eşek. Beni dinlemedin. Kızı başkası alıp üç damacana Namus'a kondu. Budala!

Birinci Tabalahura,

— Of, aman... ölüyorum! diye inledi. İkinci Tabalahura,

— Geber! diye bağırdı.

— Hiçbişeye yanmıyorum, Namus 'suz olarak öleceğime yanıyorum.

— Daha beter ol! Sana bu az bile... Hatırlar mısın, yirmibeş yaşındaydın. Bir küçük şişe Namus sahibi olmak için çırpınıp duruyordun. Haline acıdım da sana akıl vermeye geldim. Sen o zaman köy tapınağının gece bekçisiydin. Gündüzleri tapmağın tarlasında ölesiye çalışır, geceleri de tapınağı beklerdin. Bir şişecik Namus sahibi olmak için didinirdin...

— Hatırlamaz olur muyum hiç...

— Sen bir gece Rahip Efendi'nin ambarındaydm. Aman eksilmesin, kimse çalmasın diye Rahip Efendi'nin ambarındaki Namus şişelerini sayıyordun. O şişeleri hayranlıkla elleyerek. «Benim de böyle bir şişecik Namusum olsa!» diyordun. O zaman yanma geldim. «İstersen bir şişe değil, daha pekçok Namus'un olabilir,» demiştim sana. «Nasıl?» diye sormuştun. Ben de sana, «Rahip Efendi'nin Namus şişeleri günde'ngüne artıyor. Artık ambarında şişe koyacak yer kalmadı, yem bir ambar yaptıracak. Sana güveni sonsuz. Rahip Efendi'nin o kadar çok Namus şişesi var ki, sayısını bile bilmiyor. İki üç gecede bir surdan bir şişe Namus al götür. Rahip Efendi'nin ruhu bile duymaz. Anlasa bile senden şüphelenmez. Hırsız almış der. Al götür surdan bikaç şişe Namus...» demiştim. Sen de, «Ben öyle şey yapamam. Defol!» diye beni kovmuştun. Hatırladın mı?

Birinci Tabalahura,

— Hiç hatırlamaz olur muyum! Ooof... Amaaan... Aaayy!..

ölüyorum... diye inledi.

İkinci Tabalahura,

— Gebeer! diye bağırdı.

— ölsem de kurtulsam. Gözlerim açık gidiyorum.

— Sen otuz yaşındaydın. Devlet Namus Ofisi'nde çalışıyordun. Depo ağzına kadar, tıklım tıklım Namus şişeleriyle doluydu. Bir gece kendikendine, «Bi şişecik Namus'üm olsa başka bişey istemem!» diyordun. Sana yardım etmek için yanına geldim. Beni görünce, «Sakın bana Namus şişesi çalmamı söyleme. Şişeler sayılı ve sayılan resmi defterde yazılı» dedin. Ben de sana, «Budala, sana şişe al diyen var mı... Şişeler sayılı ama, içlerinden birer parça Namus'u boş bir şişeye doldurup alabilirsin... Resmi şişelerin sayısı bellidir, ama içindeki Namus'un miktarı bilinmez. Surdan boş şişelere birer parça Namus doldur da al götür,» demiştim.

Sen yine, «Olmaz! Ben öyle şey yapamam!» demiştin. Ben de sana, «Yakalanırım diye korkma. Yakalansan bile, aldıklarından bikaç şişe Namus'u rüşvet olarak verir, kurtulursun. Geri kalan Namus şişeleri de senin olur. Üstelik sen Namus'u özel şişelere dolduracağından, evinde arama yapılırsa resmi damgalı Namus şişesi bulunmaz!» demiştim. Sen de beni, «...'tir ordan!» diye kovalamıştın...

— Aaaah... Amaaan... Ooof... Ölüyorum...

— Gebeeer!... İkinci Tabalahura,

— Sen, dedi, gümrükçülük yapıyordun. O zaman otuzbeş yaşındaydın. En büyük üzüntün, dargelirli aylığından birazcık arttırıp da bir küçük şişe Namus alamamış olmandı. Bir gece sınırdan buyana geçen Namus kaçakçılarım yakalamıştın. İkiyüz şişe, yirmi tane binlik, onbeş damacana kaçak Namus tutulmuştu. Sen kaçakçıları zincire vurup zindana artırmıştın. Yakaladığın kaçak Namus şişelerini, için titreyerek, seviyor, okşuyor, «Bunlardan bir tanesi benim olsa, ah, ne olur!» diyordun, işte tam o sırada yanma geldim.

«İstersen bir şişe değil, beş damacana Namus senin olabilir. Enayilik edip bu fırsatı da kaçırma!» dedim. Coşkuyla,

«Nasıl?» diye sordun. Ben de sana, «Yakaladığın Namus kaçakçılarını Hükümete teslim etme. Salıver! Onlar sana en az beş damacana Namus verirler. Hükümete teslim edeceksin de eline ne geçecek sanki,» dedim. «Hükümetin ruhu bile duymaz,» dedim. «Sen bu Namus kaçakçılarıyla işbirliği bile yapabilirsin.» dedim. «Çok değil, ayda bir kaçakçıları görmezden gelsen de karşılığında bikaç damacana Namus alsan, iki üç yıla varmaz, memleketin en Namuslu adamı sen olursun. Burada önceki gümrükçü de böyle yaptı. Şimdi mağaza açtı, Namus alışverişi yapıyor,» dedim. Sen ne yaptın? «Yıkıl karşımdan, gözüm görmesin!» diye beni kovdun.

Birinci Tabalahura,

— Of... Amaaan... ölüyorum! diye inledi.

İkincisi devam etti sözlerine:

— Bir namus ticarethanesinde çalışıyordun. O zaman kırk yaşında olgun bir erkektin. Yanında çalıştığın yaşlı Namus tüccarının genç karısının sende gözü vardı. Sen, şişeler içindeki Namus'un parlak yeşiline bakıp gözlerin kamaşarak, «Artık yaşlanıyorum, bir şişecik de Namus'um olmayacak mı?» diye bağırıyordun. Yardımına koştum. «Sen şu Namus tüccarının karısını ayart. Kadın, birlikte olacağınız her gece için sana bir şişe Namus vermeye hazır,» dedim. «Üstelik, herifin haberi olmaz, çünkü kadın, kocasının Namus'undan vermeyecek, kendi Namus'undan verecek,» dedim. Eline sopayı alıp beni kovaladın...

— Oof... Amaan!..

— Kırkbeş yaşındaydın. Yine geldim sana. «Muhtar seçimine katıl. Muhtarlığa adaylığım koy,» dedim. «Köylü beni muhtar seçmez.» dedin. «Beni muhtar seçerseniz her köylüye bir şişe Namus vereceğim diye propaganda yap!» dedim. «Kendi Namusum yokken, her köylüye bir şişe Namus'u nerden bulup da vereyim?» dedin. «Avanaklık etme. Propaganda sözü tutulmaz!» dedim. O zaman beni dinleyip muhtarlık etseydin, sen de beşon şişe Namus sahibi olurdun...

Elli yaşma gelince, artık umutların kırılmaya başlamıştı. Sana yine yol gösterdim. «Kasabadaki Belediye Başkanı, rüşvet almak için bir aracı arıyor. Rüşvet olarak alman her on şişe Namus'tan birini aracıya verecek... Aman aracı ol, bu fırsatı da kaçırma. Hem Başkan, hem de sen şişe şişe Namus sahibi olacaksınız!» dedim..Suratıma tükürüp beni kovdun...

— Ooof... Aman... Aaayyy!...

— Ellibeşine gelmiştin. Yine sana yardım elimi uzattım. «Acele evlen. Hemen çocuk yap, bikaç kızın olsun. On-lan büyüt. Namus sahibi olmak için başka çaren kalmadı. Kızlarını isteyen erkeklerden hangisi sana daha fazla Namus verirse, kızları onlarla evlendirirsin. Başlık olarak, kızlarının güzelliğine göre, üç şişe, beş şişe Namus almadan onları kocaya vermezsin. Hele kızlarından birini zengin bir eve gelin edersen, yaşadın, belki de iki damacana Namus bile alırsın...» dedim. Dedim, ama kime dedim? Sende laf anlayacak kafa nerde?

Altmışına gelmiştin. Artık evlenemezdin de... Hem yaşlısın, hem de Namus'un yok; senin gibisine hangi kadın varır? Gece gündüz, «Namus, ah Namus!» diye ağlıyordun. Acıdım haline... «Köyün Namus defteri senin elinde... Gel şu defterde biraz kalem oynat, hile yap!» dedim. «Yapamam,» dedin, «öyleyse, şişelerin tapaları aralanmış, biraz Namus sızmış dersin, yada bazı Namus şişeleri ışık aldı, Namusların rengi attı, bozuldu dersin... Bikaç şişe Namus hava aldı, yandı dersin... Böylece sen de aradan Namus sahibi olursun,» dedim. Kızıp söverek beni kovdun.

Altmışbeş yaşındayken beli bükük bir ihtiyardın artık... Yine geldim sana... «Enayiliği bırak, fırsatlar azalıyor,» dedim. «Namus üzerine kumar oynayan bir kulüp aç. Her kumar masasından mano olarak, yarım kiloluk bir şişe Namus alsan sen de Namuslu insanlar arasına girersin!» dedim. Arkamdan taş atarak beni kovaladın.

Yaşın oldu yetmiş, yine gözyaşlarına dayanamadım, haline acıdım, sana yol göstermeye geldim. «Bana bak» dedim, «bu son fırsattır, bunu da kaçırırsan bundan sonra artık Namuslu olamazsın,» dedim. «Ev işlet, bir şişe Namus karşılığında kiralık kız, kadın ver!» dedim.

«Yapamam,» dedin. Ben de sana, «Bütün ömrünce yapacak değilsin ki... Bir süre yapar, yeterince Namus'un oldu mu, bu kez faizle Namus verir, elindeki Namus'u arttırırsın... Daha sonra da bütün bu işlerden elini eteğini çeker, herkesten saygı gören Namuslu bir adam olarak yangelir yaşarsın!» dedim.

Seni dediklerime inandırmak için de, ellerinde büyük Namus stoku bulunduranların başlangıçta böyle yaptıklarını söyledim. Büyük Namus sahibi olmanın yolları bunlardır, dedim. Filan kişi, filan, filan kişilerin nasıl büyük miktarda

Namus sahibi olduklarım anlattım. «Bikez durumunu düzelt, başlangıçta girdiğin karışık işlere bir daha tenezzül etmeye* çeksin, saygı gören Namuslu bir adam olarak yaşayacaksın,» dedim.

Sen bu son fırsatı kaçırdın. Yetmişbeş yaşma kadar bir parçacık Namus sahibi olmadan süründün durdun, işte şimdi de son soluğunu tüketmek üzeresin.

Birinci Tabalahura,

— Son nefesimi verirken bütün bunları niçin söylüyorsun? dedi. Niçin enayiliğimi, budalalığımı yüzüme vuruyorsun? Senin verdiğin öğütleri tutmadığım için çok pişmanım. Dediklerini dinleseydim benim de enaz beşon damacana Namus'um olurdu. Dünyanın kaç bucak olduğunu anladım ama, çok geç... Bundan sonra neye yarar!... iş işten geçti.

İkinci Tabalahura,

— Hiç de iş işten geçmedi, dedi. Aklını başına toplarsan bundan sonra da Namuslu bir adam olabilirsin...

Birincisi,

— Sen ne diyorsun yahu?... Ben can çekişiyorum, sen

Namus'tan söz ediyorsun!... diye bağırdı.

İkinci Tabalahura, '

— Senin Namus'suz bir adam olarak ölmene razı değilim, dedi, istersen yaşayabilirsin...

Birincisi, heyecandan ölmekte olduğunu unutup,

— Nassıl?... diye bağırdı.

İkinci Tabalahura,

— Bilim ve yeni buluşlar ne işe yarıyor? İşte senin gibi iskeleti çıkmış, tirit olmuş bunakların ömrünü uzatmaya yarıyor... Dinle şu sesi! dedi.

Bilginler Korosu:

Beyaz gömlekli, gözlüklü, kimisi sakallı, uzun saçlı, kimisinin elinde dürbün, kimisinde mikroskop, kimisinde teleskop, enjektör, koltuklarında çok kalın kitaplar bulunan adamlar, Birinci Tabalahura'nın çevresinde dönerek bilimsel şarkı söylemeye başladılar:

Biz... Biz... Biz bilimcileriz

Biz... Biz... Biz bilginleriz...

Canlıyı öldürür

ölüyü canlandırırız

Biz... Biz... Biz bilimcileriz

Biz... Biz... Biz bilginleriz...

Biz hukuk terleriz

İktisat işeriz

Kimya öksürürüz

Fizik hapştrırız

Tıp kaşınırız

KORO BAŞI— İnsanoğlunun en verimli, en güçlü çağı, yirmibeş, otuz yaş arasıdır. İnsanoğlunun en verimsiz, en güçsüz, en işe yaramaz çağı altmışbeşten sonraki yaşıdır. Biz bilimciler, biz bilginler altmışbeşten, yetmişbeşteri, seksenbeşten, doksanbeşten sonra da yaşlıları yaşatmak için uğraşırız.

Biz bilimciler, biz bilginler, «Doğum kontrolü» ile, aralarında dehaların da çıkacağı çocukların dünyaya gelmesini önleriz.

Vücutlarında, yaban bitkilerine gübre bile olmayacak yalnız kireç kalmış moruklarm ömürlerini uzatırız. İşe yaramayanların dünyada sereserpe ve mutlu yaşayabilmeleri için, geleceğin işe yarayacak insan yavrularının dünyaya gelmelerini önleriz.

Bilginler Korosu:

«Haniya, moruklara hap var, şurup var, vitamin var, aşı var, kuvvet macunu var, iktidar ilacı var, şırınga var, masaj var, radyoaktivite var, iks ışınları var!»

Biz... Biz... Biz bilimcileriz

Biz...Biz... Biz bilginleriz...

Biz hukuk terleriz

İktisat işeriz

Kimya öksürürüz

Fizik hapşırırız

Tıp kaşınırız

Matematik...

«Onbinlercemiz laboratuvarlarda, kitaplıklarda, kürsülerde, atelyelerde, heryerde, yaşayanların yaşayabilenlerin daha çok, daha çok yaşamaları için, yaşamayanların da hiç yaşamamaları için yaşıyoruz»

Düo:

İkinci Tabalahura, birincisine dedi ki:

— İşte görüyorsun: Bütün bilimciler, bilginler seni daha çok yaşatmak için gecelerini gündüzlerine katmışlar, çalışıyorlar. İstersen yaşayabilirsin...

Birinci Tabalahura,

— Artık iş işten geçti, dedi, hayatta bütün fırsatları kaçırdım. Ben bundan sonra Namus sahibi olamam ki... Namus olmayınca yaşamak neye yarar!

İkinci Tabalahura,

— İş işten geçmiş değil, dedi, benim sana verdiğim öğütleri tutarsan, çok Namuslu bir adam olabilirsin. Henüz fırsatlar kaçmış değildir. Bundan sonra evlenip çok Namus'lu bir adama damat olamazsın ama, kızlarla oğlanlar arasında aracılık edip Namuslu adamlara damat, Namuslu damatlara gelin olabilirsin. Artık evlenip kız babası olamazsın ama, köyün bütün kızları senin de kızın sayılır. Sen öyle bir yaştasın ki, herkesten saygı görür, sevgi görürsün. Sana zamanında söyledim, ama senin yapmadığın her işi, şimdi daha kolaylıkla yapar, en kısa zamanda çok Namuslu bir adam olursun.

Birinci Tabalahura'nın aklı yattı.

— Ama ölüyorum, dedi, yaşayabilir miyim?

— Bilim seni yaşatır.

Bilimciler, bilginler birden, ölüm döşeğindeki Tabalahura'nın üstüne üşüştüler. Kimisi hemen orada sidiğini muayene etti, kimisi kan yuvarlarını saydı, kimisi kan verdi, hap yutturdu; şurup içirdi, iğne yaptı...

Tabalahura, tatlı bir uykudan uyanır gibi gerine gerine doğruldu. Çevresine batkındı; ne o tıpkı kendine benzeyen ikinci Tabalahura, ne ölüm dansı yapan iskeletler, ne de bilginler korosu vardı. Kış uykusundan kalkan yaratık gibi doğrulan Tabalahura, yoksul kulübesinden çıktı. Yalnız tirit olmuş bedeni değil, ruhu da, beyni de uyanmıştı. O yaşma kadar kaçırdığı

fırsatları yeniden yaratmaya çalıştı. Başardı da... Eskiden yapmak istemediği herşeyi artık yapıyordu. Üç gün içinde bir şişe Namus elde etti. Kısa zamanda Tabalahura'nın Namus şişelerinin, binliklerinin damacanalarının sayısı arttı. Bir zaman geldi ki köyün en Namus'lu adamı Tabalahura oldu. Köyün bütün Namus'unu toplamış ve bütün köyü Namus'suz bırakmıştı. Köyde hiç kimsenin elinde bir küçük şişecik Namus bile yoktu. Ama yaşlı azgınlığıyla açgözlü Tabalahura'nın gözü doymuyordu bitürlü. Köyden bucağa taşındı. Dolaylardaki köylülerin sahip olduğu Namus'ları ele geçirdi. Bir zaman geldi ki, o bucakta Tabalahura'dan başka Namus'lu kimse kalmadı.

Bitürlü tutkuları dinmek bilmeyen Tabalahura, bucaktan ilçeye göç etti. Kısa zamanda o ilçedeki bütün Namusları topladı, deposuna yığdı. Gözü doymayan Tabalahura ilçeden ire taşındı. O ildeki bütün Namus şişelerini, binliklerini, damacanalarını deposuna doldurdu. Namus deposu tıklım tıklmıdı artık. O ilde Tabalahura'dan başka Namus'lu kalmamıştı! ,

Tutkuyla titreyen Tabalahura başkente gitti, yerleşti.

Çok geçmeden de o ülkede ne kadar Namus varsa hepsi onun oldu.

Ülkenin tek Namus'lu adamı Tabalahura, komşu ülkelere de el attı. Oralardaki Namus'ları da topladı. Bundan sonra, yalnız ülkelerin, kıtaların değil, bütün dünyanın Namus'u onun oldu ve Tabalahura'dan başka Namus'lu kişi ve onunkinden başka hiçkimsenin ambarında bir damla Namus kalmadı.

Tabalahura, dünyanın bütün Namus'una sahip olduktan sonra, depolarındaki bütün Namusları, adamlarına çok geniş bir alana taşıttı. O geniş alanda dünyanın bütün Namus şişeleri, binlikleri, damacanaları toplanmıştı. Bunların orta yerine büyük bir kürsü getirtti. Ondan sonra dünyanın heryerindeki bütün ilerigelen devlet adamlarını, politikacıları, yönetmenleri, bilginleri, bilimleri, ünlü kişileri, sanatçıları, o alana çağırttı. Hepsi geldikten sonra, alanda dağ gibi yığılmış Namus şişelerinin ortasındaki kürsüye çıktı. Dünyanın en yüce, en seçkin, en ulu kişilerine, ordan şöyle seslendi:

-r- Sayın konuklarım! Yüksek huzurunuzla, şimdi burada tarihin en korkunç ve en büyük olayı geçecek. Sizler de buna tanık olacaksınız...

Sonra Tabalahura oradakilere, hayatının yetmişbeş yıllık döneminde, ölesiye çalıştığı, didindiği halde, bir damla bile Namüs'a sahip olmadığını yana yakıla anlattı. Dinleyenlerin gözleri yaşardı. Bundan sonra Tabalahura, hangi yollardan ve yöntemlerden dünyanın en Namus'lu insanı olduğunu ve bütün dünyayı nasıl Namus'suz bıraktığını açıkladı:

— Dünyanın bütün Namus'una sahip olup, dünyayı da Namus'suz bırakmakla, Namus'suzluk içinde geçen yetmişbeş yıllık hayatımın intikamını aldım. Şimdi dünyada benden başka hiçbirinizin Namus'u yok. Ama benim tutkularım dinmedi. Bütün insanlara ve bundan sonra da

geleçeklere büyük bir iyilik yaparak tutkularımı dindirmek istiyorum. Hiçkimsenin Namus'suzluk acısını çekmemesi için, dünyanın bütün Namus'unu yokedecegim.

Bunu söylemesiyle, Namus damacanalarından birinin tapasını açınca, yeşil renkli Namus gazı havayla değinip birden parladı. Yeşil yeşil alevler göz açıp kapayasıya öbür şişelere geçti. Kimse ne olduğunu birden anlayamadığı için Tabalahura'nın bu korkunç deliliğine engel olamadı.

Havayla değininice yeşil renkli Namus gazı o kadar çabuk tutuşurdu ki, Tabalahura da göklere yükselen Namus alevlerinin ortasında kaldı. İstese kaçabilirdi alevlerden. Ama o dünyadaki bütün Namus'la birlikte yokolmak istemişti.

Dünyanın bütün Namus'unun yanıp yokolması bir dakika bile sürmemişti. Bu korkunç yangını görenler, donup kalmışlardı. Yalnızca can korkusuyla geri sıçrayıp alevlerden korundular.

Alevler söndüğü zaman, ortada ne Namus, ne Namus şişesi, ne de Tabalahura kalmıştı!

Bu durum, çok korkunçtu. Bu, olur şey değildi. Böyle bir Namus'suz dünyada insanlar ne yapacaklardı. Çünkü, Namus'a sahip olmak isteği olmayınca hiçkimse çalışmak istemiyordu. Eskiden insanlar bir şişe Namus'a sahip olmak için bir ömür boyu çalışırlardı. Ama şimdi niçin çalışacaklardı? Çalışmanın amacı kalmamıştı.

Namus yoktu ki, onu elde etmek için insanlar çalışsınlar. İnsanlar, aylak, tembel, avare olmuşlardı. Bu böyle süremezdi. Buna bir çare bulunmalıydı.

Bütün ülkelerin politikacıları bu konuda bir çözüm yolu bulmak için uluslararası bir örgüt kurdular. Bu örgütün ilk toplantısında, Birleşmiş Ülkeler Başkanı, delegelere şöyle dedi:

— Sayın arkadaşlar! Üyeler! Dünyamız yakın zamana kadar, Namuslu bir dünya idi. Ama hepimizin bildiği o tarihin en büyük faciasından sonra, Namus'suz bir dünyada yaşamaktayız. Kendini bilen insanlar için bu durum, ölümden çok daha acıdır. Çünkü insanlık ilerlemez oldu. Çünkü uygarlık gelişmez oldu. Çünkü teknik ilerlemeler durdu. Çünkü Namus olmadığı ve insanların Namus'a sahip olmak ihtimalleri kalmadığı için hiç kimse çalışmıyor. Şimdi bur-da, sevgili dünyamızı yine eskisi gibi Namus'lu bir dünya yapmanın çarelerini araştırıp bulmak için toplanmış bulunuyoruz.

Uzun konuşma ve tartışmalardan sonra Birleşmiş Ülkeler politikacıları şuna karar verdiler:

Politikacıların işi, dünyanın Namus'lu dönmesini istemekti. Onların işi burda biterdi. Ama onlar, giden Namus'un yerine ne konulacağım bilemezlerdi. Bu, politikacıların değil, bilimcilerin ve bilginlerin işiydi. Bilimcilerle bilginler de politikacıların buyruğu altındaydılar, öyleyse, en

ünlü bilginler, dünyanın yeniden Namus'a kavuşturulmasıyla görevlendirilmeliydiler.

Tarih Dersi:

Namus şişelerinin yanmasından bin yıl sonra, bir üniversitenin anfisindeyiz. Beyaz saçlı, altın çerçeve gözlüklü tarih profesörü, öğrencilere Namus'un tarihini anlatıyor:

— Bin yıl önce dünyamızın Namus'suz olarak dönmesine dayanamayan bilginler yıllarca süren çalışmalardan sonra, o tarihi faciada yanan tabii Namus gazı yerine, suni olarak Namus gazı elde etmeyi başardılar. Böylece insanlık yeniden Namus'una kavuşmuş oldu. Suni Namus gazının yapılması, tarihin yeni çağının başlangıcıdır. İnsanlık bundan sonsuz mutluluk duymuştur.

Kimya Dersi:

Üniversitenin Fen Fakültesinin kimyahanesinde profesör, suni Namus gazı üzerine öğrencilere bilgi veriyor:

— Suni Namus gazı her ne kadar, tabii Namus gazı yerine kullanılmaktaysa da, hiçbir zaman suni Namus, tabii Namus'un yerini tutamamıştır. Çünkü Tanrı yapısı başka, kul yapısı başkadır. Fabrikalarda imal edilmekte olan suni

Namus gazının rengi, hiçbir zaman tabii Namus gazının o güzelim yeşil rengini bulamamıştır. Ya açık yeşil, ya koyu yeşil oluyor. Teknik bu kadar ilerlediği halde, o has yeşil renk bitürlü tutturulamıyor. Sonra suni Namus gazının havada yanma hassası da tabii Namus'a göre azdır. Buna karşılık, şişe tapalarından daha kolaylıkla sızmaktadır. Şimdi suni Namus gazının nasıl çıkarıldığını görelim.

İktisat Dersi:

iktisat Fakültesinde profesör Namus iktisadı üzerine ders veriyordu:

— İnsanlar, Tabii Namus çağında Namus'suz olarak dünyaya gelirlerdi. Sonradan çalışarak Namus sahibi olurlardı.

Ne kadar çok çalışır kazanırlarsa, gayet tabii olarak o kadar çok Namusları olurdu. Fakat dünyada mevcut bütün tabii Namus gazı yanıp yokolduktan sonra, bildiğiniz gibi suni Namus gazı yapıldı. Fabrikasyon yoluyla Namus gazı çıkarmak yeni bir durum getirdi ortaya. Namus gazı üretimi endüstri haline gelince,. Namus gazı fabrikasına sahip olan ülkeler, Namus gazı üretimini gittikçe artırdılar. Bunun sonunda Namus enflasyonu başgösterdi. Rekabet sonunda Namus fiyatı çok düştü, iş o hale geldi ki, dünyada herkesin

Namuslu olması, herkesin Namus'suz olması kadar tehlikelidir, iktisat ilminin gayesi, bazı insanların çok bazı insanların az Namuslu olması, geri kalanların da hiç Namuslu olmamasıdır.

Namus endüstrisinin gelişmesi, Namus fabrikalarının gittikçe çoğalması. Namus ticaretinin de artması sonucunda, Namus o kadar çoğaldı ki, itibardan düştü!

Geçen yüzyılın başlarında büyük iktisatçılar toplanarak şu karan aldılar:

1 — Yanmış olan tabii Namus gazı miktarı belli olduğuna göre, bu miktardan fazla Namus imal edilmeyecek.

2 — Şişeler içindeki Namus'un taşınması ve satışı zor olduğundan, Namus şişe&i stoklarının devletlerin hazinelerinde korunması ve hazinedeki Namus stoku miktarınca piyasaya Namus senetleri çıkarılması ve bu kâğıtların elden ele dolaşması.

3 — Tabii gaz çağında insanlar Namus'suz doğup sonradan çalışarak Namus sahibi oldukları halde, suni Namus çağında her yeni doğan çocuğa sosyal adalete uygun olarak eşit miktarda Namus tahvilleri verilmesi ve bu kimseler, hayatta her yaptıkları kanunsuz davranışlarına ceza olarak, ellerindeki Namus tahvillerinin geri alınması.

Hukuk Dersi:

Üniversite Namus Hukuku kürsüsü profesörü şu dersi veriyordu:

— «Namus Hukuku» ikiye ayrılır:

1 —Devletlerarası Namus Hukuku,

2 — Sokaklararası Namus Hukuku.

Her ülkenin suni Namus gazının niteliği ayrıdır. Namus gazının rengi, kokusu, sızma ve yanma niteliği, fabrikasına göre değişir. Bazı ülkelerde Namus fabrikaları yoksa da, Namus Hukuku vardır. Çünkü Namus gazı fabrikası olmayan ülkeler başka ülkelerden Namus ithal ettiklerinden, o ülkelerde Namus hukuku, Namus gazının kendisinden çok daha fazla inkişaf etmiştir.

Tabii Namus gazı kokusuz olduğu halde, sunisi kokuludur. Bu koku sayesinde hakiki Namus gazı ile sahte Namus gazı birbirinden ayırt edilir. Kokusunu duymak için, Namus gazı şişesini dibinden koklamak gereklidir!...

ALTI BEKÇİ ATLIKARINCADA

Alaturka prelüd

Yelleli yeeeelelli… lellelliii yellelli yeleli yeleli… yelelliii yeleliii… Yaaaar yaaar… yelleliii yeleliiii yellelliiiii… lel lel lel Miiii…

Geri kalmış ülkede prolog

Benim memleketimde ancak zenginler çocukluklarım yaşayabilirler.

Benim memleketimde ancak zenginler, gençliklerini yaşayabilirler.

Benim memleketimde ancak zenginler, yaşlılıklarını yaşayabilirler.

Benim memleketimde… Yellelli yeleliiiii… Yellelli yaaaar yaaaaa…

Monolog

Yaşayamadığım çocukluğumun özlemi hâlâ içimde kıpırdasın Çocukluğumu hiç yaşayamadım. Hiçbir oyuncağım olmadı, ne oyuncak tirenlerim, otomobillerim, ne leğendeki suda işleyen oyuncak vapurlar… Mile oynayamadım, bitek zıpzıpım olmadı. Hiç uçurtma uçurtmadım. Hiç çember çevirmedim. Hiç balonum olmadı.

Annemle bir zengin evine bayram ziyaretine gitmiştik. Zengin çocuğunun bidohı, bidolu, biçok, biçok oyuncakları vardı. Raylar üstünde giden tirenine tirenine tirenine tireni tiren tir… dokunmak istedim. Elimi uzattım, Annem fısıldayarak payladı:

— Şışşt, bozarsın!

Çektim elimi…

Koro

Çocukken içimden hep derdim ki:

Büyüyünce zengin olacağım, çok, çok zengin… Zengin olunca da oyuncaklar, oyuncaklar alacağım kendime, bidolu, bidolu… biçok, biçok… üüüüü, dünya kadar, öyle çok oyuncaklarım olacak kiii, oyuncaklarlarlarlar…

Kocaman adamların oyuncaklarla oynamasını ayıplarlar. Onun için ben oyuncaklarımı bir odaya dolduracağını. Çalışmadığım, işe gitmediğim günler, geceleri oyuncak odama girip kapıyı arkadan kilitleyeceğim; oyuncaklarımla oynarken kimse görmesin de alay etmesin benimle… Tirenlerim olacak bidolu, kuracağım: düüüütt!… Çin, çuf, çih, çuff, çihh çufff…

Milelerim, cicozlarım, cinalilerim, gazozlarım... Renkli balonlarım, düdüklü balonlarım... Kâğıt fenerlerim, fırıldaklarım...

Benim memleketimde Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşu 23 Nisan Çocuk Bayramı'dır.

Birinci olay

Çocuk Bayramı günü evde oturmaktan canım sıkıldı. Akşama doğru çıktım evden. İskele Caddesi üstünde bir evde oturan Doktor arkadaşıma gittim. O da sıkılmış evde oturmaktan. Geniş camlı pencereden sokağı seyrediyorduk. Aşağıdan arabalar geçiyordu. Birden arabalar arasında bir mavi balon çıktı ortaya;. balon zıplaya zıplaya karşı yaya kaldırımına doğru gidiyordu. Yaya kaldırımı tenhaydı. Uzaktan bir kundura boyacısı geliyordu: Otuzbeş, kırk yaşlarında bir adam, sarkık bıyıklı, yalınayak, uzun saçları dağınık, yırtık pırtık gömlek giymiş... Boyacıyla balon arasında aşağı yukarı kırk adım var. Ağır ağır yürürken, yerde yuvarlanan balonu görünce, hemen sırtında asılı boya sandığını çıkardı, yere koydu, sonra koşarak balona gitti. Balonu aldı yerden, baktı. Sonra yaya kaldırımında balonla oynamaya başladı. Ama balonla ayaktopu oynuyordu. Balona ayağıyla vuruyor... Duvara çarpan balon geri geliyor. Havalandırıyor balonu, sonra zıplayıp kafa atıyor balona... Bir şut daha... bir kafa... Çalım atıyor. Balon patlayıp söndü. Patlak balonu aldı, boya sandığının yanına gitti. Sandığı omuzladı. Balonun patlak parçalarını ağzında şişirmeye çalışarak yavaş yavaş geçip gitti önümüzden...

Doktor gülüyordu, ama nasıl, boğulacak gibi gülüyor... Gözlerinden yaşlar geliyor gülmekten.

— Ne gülüyorsun? diye soruyorum.

Cevap veremiyor gülmekten... Boğulacak, bayılacak diye korktum.

Koskocaman, bıyıklı adamın balonla oynamasına ben de gülmüştüm ama, onun kadar değil... Onun gülmesine bakıp ben de kendimi tutamadım; ikimiz karşılıklı gülüşüyoruz: Hahhah.. Hah... Hılı... hah hih... hah hah... hihi... ho-ho!.„

İkinci olay

Doktor anlatıyor:

Bursa'da, hastanede doktordum. Nöbetçi olduğum bir geceydi. Çok geç yatmıştım. Daha gün yeni ışırken kaldırdılar.

— Ne var?

— Altı hasta getirdiler Doktor Bey...

Giyinip gittim koğuşa. Bekçi elbiseli altı kişi, hiç arasız öğürüp duruyor. Uzun zamandır öğürüyor olmalılar ki, dermanları kalmamış, altısı da bitik...

— Neyiniz var? diyorum.

öğürmekten cevap veremiyorlar, ilkin zehirlenmiş olmaları aklıma geldi. Kalaysız, bakır kapta yemek yedilerse zehirlenmişlerdir. Ama zehirlenmeye de pek benzemiyor, zehirlenme belirtisi yok... Bir öğürmedir gidiyor, kusmuyorlar...

Teskin edici iğne vurdum, altısı da kendinden geçti, uyuyakaldı.

Bekçilere ne olduğunu kimse bilmiyordu. Bir cankurtaran arabasıyla sabaha karşı polisler hastaneye getirip bırakmışlar.

Deliksiz onbeş saat uyuduktan sonra içlerinden biri uyandı, öbürleri daha geç uyandılar.

Bekçilerden biri anlatıyor

Lunapark var ya... Hani Vali konağının tam karşısında... Ben işte o Lunapark'ın olduğu yerlerin bekçisiyim... Üç yıl oldu bekçiliğe gireli.

Yaz geceleri Lunapark geceyarılarından sonraya kadar çalışır, sonra içerde kendi adamları vardır, yani çalışanlar, onlar kendi mallarını beklerler. Yani yazın benim işim daha kolaydır. Ama kışın öyle değil... Kışın zor. Çünkü kışın işlemez Lunapark. İçerde de bir sürü salıncak var, oyuncak var, atlıkarınca var, kayıksalıncağı var, dönmedolap var, pavyon var, herbişey var... Bunlar hep size teslim, öyle ya... Çoluk çocuk takımı, serseri takımı, ipsiz sapsız takımı, bıraksak dolar Lunapark'a salıncaklara binerler, atlıkarıncaya binerler, herşeyi bozarlar. Bozmalarını da bırak, küçük çocuklar doluyor içeri, biri düşer Allah korusun, bir kaza olur, ondan sonra hesap ver, al başına belayı... Yani kışın benim işim daha zor... Üstelik bölgem, Vali konağının ta karşısı... Karakol da Lunapark'ın hemen yanında. O yüzden öteki bekçi arkadaşlar gibi kaytaramam da...

Yazın işim kolay olduktan başka keyifli ve de eğlencelidir. Çünkü Bey'im, lambalar ışıl ışıl yanar, dönmedolaplar döner, herkes salıncaklara biner, oynar güler... Kadını kızı var, çocuğu büyüğü var, iyidir yazın... Bizim memlekette böyle eğlence ney yok... Benim en çok o atlıkarınca hoşuma gider... Nasıl da döner fırfır... Pek keyifli canım. İçimden, şuna bir binsem derim... Hey Allah binsem ya, nasıl binsem?... Biz buranın bekçisiyiz... Üstümüzde resmi devlet elbisesi... Hem de ayıp canım bu yaştan sonra... Gelir dine-lirim atlıkarıncanın dibine, bakar dururum... Şuna bir binsem? Yalnız başıma kalsam bineceğim de... Ama öteki bekçiler de dolar Lunapark'a geceleri... «Yahu», derim, «sizin burda işiniz ne? Gitseniz ya kendi mahallenize...» Giderler, aradan yarım saat geçmez, döner gelirler Lunapark'a. Bu bizim Aptullah var ya, hastaneye benimle gelenlerden, taa yukarı mahallenin bekçisidir, bir gece dedi ki: «Yahu» dedi, «şu fırfır dönen cenabete bir de biz binsek...» dedi.

Ben onların hepsinin dönmedolap için Lunapark'a geldiklerini zaten biliyorum. Yoksa kış gecesi fırın külhanında uyuklamak varken, Lunapark'ta işleri ne?

Bu Lunapark benden sorulur. Aptullah'a, «Ulan bıyıklarından utan, sen çocuk musun da atlıkarıncaya bineceksin?» dedim. Hemen ordan Ahmet, o da bizimle hastaneye yatanlardan, «Canım binsek ne olur ki...» dedi. Ötekiler de, «Bir binelim canım...» diye tutturdular. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklamalı, ben onlardan çok istiyorum atlıkarıncaya binmeyi ama, hem utanıyorum, hem de buranın bekçisi olarak, bana «Olmaz» demek düşer...

İkinci bekçi anlatıyor

Doktor Bey, biz sonunda Lunapark bekçisi Arifi kandırdık. «Hadi binelim... Yalnız polisler görürse yandık,» dedi. Ben de, «Bineriz, bindikten sonra fırt fırt düdük öttürürüz ki, polisler nöbette olduğumuzu bilsin,» dedim. Arif razı geldi ama, bekçiler atlıkarıncaya binmiş, diye duyulur korkusundan, «Arkadaşlar, bikez binelim, ama bir daha yok...» dedi. Ben hem binmek istiyorum, hem de korkuyorum. Çünkü dönmeye başladı mı, gayet yüksek havalanıyor. Biz atlıkarıncaya bindik-. Binmesine bindik ya, yürütemiyoruz. Yahu bu meret nasıl gidecek? Yusuf var, bir arkadaş, o daha uyanmadı, «Elle iteleyelim,» dedi. Arif, esas Lunapark bekçisi olduğundan, o yazın atlıkarınca işlerken görmüş, onun için, «Bu elektrikle işler, bir düğmesi olacak ya, nerde, bulamam gece karanlığında... Ben yarın gündüz gözüyle düğme yerini bulurum. Yarın gece bineriz.» dedi.

Bir başka bekçi anlatıyor

O gece de Emniyet Müdürü'nün teftişe çıkacağım ben biliyorum. Ama Müdür Bey sabaha karşı teftişe çıkacak... Bazı bekçiler simitçi fırınında uyuyorlar diye şikâyetler olmuş da. Müdür Bey bekçileri kollayacak... Biz, atlıkarıncaya binip, ondan sonra yerlerimize gideceğiz... Müdür Bey'in gelmesine daha çok var; teftişe yetişiriz. Arif, «Ben bunun düğmesini öğrendim. Düğmeye basıp, dönmeye başlar başlamaz koşup atlayacağım.» dedi. ilkin biz bindik. Arif düğmeye basmasıyla dönmeye başladık. Arif de koştu, demir kutulardan birine atlayacak ama, dönerken atlayamadı, benim bindiğim kutuya tutundu. Elinden yakalayıp çekmesem, demire çarpıp yuvarlanacak... Çektim aldım içeri bunu... Başladık dönmeye... Bir de keyifli ki hiç sorma... Döndükçe dönüyor ve de hızlanıyor ve de hızlandıkça biz havaya yükseliyoruz...

Atlıkarıncayı bildin mi? Ortada bir demir direk, direğe uzun zincirle bağlı demirden tekneler. Dönmeye başladı mı, zincirler havalanıyor ve tekneler yükseliyor... Biz teknelerde yükseldik, yükseldikçe hızlı dönüyor, hızlı döndükçe yükseliyor...

Bizim arkadaşlar gülmeye başladı kıkır kıkır... Yahu Vali'nin evi karşıda, karakol yanıbaşımızda, duyulacak... Ve-lakin öyle bir iş ki, gülmemek mümkün değil, hep gülüyoruz... Gülüyoruz, fırfır dönüyoruz ve hızlana hızlana yükseliyoruz. Bi zaman böylecene havada döndük...

Başka bir bekçi anlatıyor

Derken Bey... öyle hızlandık ki biz, tekneden fırlayıp uçacağız nerdeyse... Ben korkudan gülmeyi unutup, tekneye sıkıca yapıştım, başka çare yok. Ve birden aklım başıma gelip, «Ulan Arif, şunun hızını kes, uçacağız oğlum havaya...» dedim. Arif, «Nasıl hızı kesilir, ne bileyim ben?» demez mi? Tuu, hay Allah belanı versin... Ulan altı bekçi havada altı şahin olmuş uçuyoruz. «Ulan Arif, öyleyse durdur şunu da inelim...» diye bağırdım. Arif, «Yahu, bu nasıl durdurulur?» diye bağırmaz mı? Ocağın batsın Arif, ulan havada kaldık, ne olacak şimdi? Arkadaşlar, «Durdur...» diye bağırıyor. Arif, «Ben işletmesini öğrendim, durdurmasını öğrenmedim,» diyor. Bey, bizim halimize bak, havada kaldık ve de uçar gibi vaziyette... «Ulan Arif, bunun düğmesi aşağıda kaldı oğlum, bunu durdurmanın mümkünü yok...» Benim başım dönmeye ve de gözlerim kararmaya başladı. Benim arkamdan uçan demir kutuda Aptullah var. Aptullah «Arkadaşlar, bunun makinesi elektrikle işler,» dedi. Ulan elbet elektrikle işler, bunun canımızı kurtarmaya faydası ne? Demek herif dönerek uçmaktan aklını şaşırmış... «N'olacak elektrikle işlerse?» dedim. «Yani» dedi, «bir tek kurtuluşumuz var, hepimiz dua edelim ki şehrin umumi elektriği kesilsin, bu cenabet de dursun. Yoksa biz kıyamete dek havada dönüp duracağız...» demeye kalmadı, önümden bişey aşağı düşüyor... Aman nedir? Öndeki kusuyormuş... Benim de dönmekten midem bulanıyor, içim kabarıyor. Artık tutamadım kendimi, içimde ne varsa dışarı verdim. Kus ha kus, kus ha kus... Biz havada dönüp duruyoruz. Kim bağırdı fark edemedim, arkadaşlardan biri, «Hakkınızı helâl edin!» dedi. Ben de kelime-i şehadet getirmeye başladım. Laf değil Bey'im, belki beş minare boyu havada jet hızıyla dönmedeyiz... Allah düşmanımın ayağını yerden kesmesin ve de hiçbir kulun altından yel esmesin; hiçbir belaya benzemiyor.

Birisi hem kusuyor hem de, «Hay bu makineyi icat edenin...» diye silme sıvama sövüyor. Kimdir bilemedim, birisi de, «Benzinle işleseydi ya, benzini biter, dururdu, biz de inerdik...» diyor... Bütün içim dışıma çıktı kusmaktan. Çıkaracak bişey kalmadığından içimde, barsağım, ciğerim sökülecek...

Arif, «Hep birden imdat diye bağıralım...» dedi. Bak şu akılsıza... Ulan, karşıda Vali'nin konağı, yanımızda karakol... İmdat diye bağırılır mı? Sus mus dedikse de, Arif, «İmdaaat...» diye bir nağra atmasıyla, sesi de kesildi, galiba bayılıp çöktü teknenin içine... Onun arkasından Yusuf da düdük öttürmeye başladı, o da yuvarlandı teknenin içine... Karakoldan da polisler dışarı fırladı... Ve Lunapark'a doldularsa da, biz havada olduğumuzdan ve havaya bakmak akıllarına gelmediğinden, onlar da düdük öttürerek dönüp dolaşıp gittiler... Ne kadar zaman uçtuk, ne kadar zaman öğürdük, bilemiyorum, ben kendimi kaybetmişim, bir de gözümü açtım ki hastanedeyim. Hâlâ kendimi havadayım ve de uçmaktayım sanıyorum...

Doktor, sözünü bağlıyor

Sabaha karşı teftişe çıkan Emniyet Müdürü mahallelerde hiçbir bekçiyi bulamayınca küplere biner. Bulunmayan bekçilerin bağlı olduğu

karakola giderken, gün ışımaktadır; bir de bakar ki, karakolun yanında havada bir acayip sesler... Karga sesi değil, ağaçkakan sesi değil... Bunlar ne kuşu, diye meraklanır. Bir de görsün ki, Lunapark'ın atlıkarıncası dönüp duruyor, kendinden geçmiş altı bekçi de durmadan öğürüyor. Kiminin başı sarkmış, kiminin kolu, bacağı...

Epilog

Eve geldim. Bizim evdekilerin yüzünde acılı bir üzüntü...

— Ne oldu, biliyor musun?

— Ne var?

— Karşıdaki elektrik tellerine bir uçurtma takılmış... Bir çocuk ağaca tırmanıp, uçurtmayı almak için, ağaçtan elektrik direğine geçerken... «Susun!» dedim.

Pencereden baktım. Kuyruğu elektrik tellerine dolanmış uçurtma, hâlâ rüzgârda pırpır edip duruyordu.

Koro

Çocukken içimden hep derdim ki: Uçurtmalarım olacak büyüyünce.

Bidolu, bidolu... biçok, biçok... uçurtmalarlarlar Üüüü, dünyalar kadarlarlarlar...

Final

Benim memleketimde ancak zenginler yaşayabilirler... Yellelli yelelelli, yelelelelüüii... Yeeeeeleleli...

AİLE MEZARLIĞI

Ilık bir bahar havası... Yeşilyurt tiren istasyonunda yolcular tiren bekliyor. Bekleme salonu dolu. Dışardaki banklar da dolmuş. Volta atarak gezinenler de var.

Bekleme salonunda, kundaklı çocuğu kucağında, bir kadın ayakta, karşısında oturmuş olan yaşlı bir hanımla konuşuyor.

Çocuklu kadın, tombulluktan yaşından çok gösteriyor, ama otuzunu aşkın değil. Gür siyah saçlarım, berbere kıvırcık dalgalı yaptırmış. Değirmi ablak yüzlü, duru beyaz tenli. Tozpembe yanakları löp löp... Sırtında yanardöner kumaşlardan bir yeldirme. Bir eliyle kucağındaki çocuğa sarılmış, öbür elinde bavul büyüklüğünde bir çanta. Gövdesinin ağırlık

noktası yere yakın. Bacakları sürahi biçimi, üstelik topuksuz yalınkat bir ayakkabı giydiğinden kısa boyu, daha da kısa görünüyor.

Karşısında oturan yaşlı kadına soruyor:

— Affedersiniz, sormak ayıp olmasın ama, nereye gidiyorsunuz teyze?

— İstanbul'a... Damadım Cankurtaran'da oturuyor da, onlara gidiyorum.

— Çok güzel!. Ben de istanbul'a... Bizim aile mezarlığımız var da... Aile mezarlığımıza gidiyorum. Eskiden arabamız da vardı. Apartmana taşınınca, arabayı koyacak yer bulamadık. Apartmanda oturanlara araba zor oluyor. Beyim sattı arabayı... Tiren istasyonlarında beklemek çok güç. Ben alışmamışım da... Arabamız olsaydı şimdi, fırt diye giderdim aile mezarlığımıza...

— Nerde aile mezarlığınız?

— Bizim mi? Şeyde... Neydi orası? Hay Allah... Her zaman söylerim de, bak şimdi aklıma gelmedi... Tersliğe bak...

Dilimin ucunda ayol... Hah, hatırladım, Asri Mezarlık'ta. (Başkaları duyuyor mu diye başım çevirip yöresine bakındı.) Eskiden aile mezarlığımız Mevlânakapı'daydı. Sonra bizimki, beğenmedi orasını, mezarlar eskimiş diye, aile mezarlığımızı Asri Mezarlık'a taşıttı.

— Nerdeymiş Asri Mezarlık?

— Bilmiyor musunuz sahi? Şişli'de. Kibar yerdir. Bizim aile mezarlığımız orda işte... Sizin de var mı aile mezarlığınız?

— Var tabii... Olmaz mı hiç?

— Bazılarının olmuyor da... (Duyulsun diye sesini daha yükseltti) İnsanın ailesi olunca bir de aile mezarlığı olmalı tabii... Biliyor musunuz, aile mezarlığımız olduğundan beri çok rahatladık doğrusu...

— Ne gibi?

— öyle ya, insan bir ziyarete gidişte, hepsini bir çırpıda çıkarmış oluyor. Git oraya, git oraya... Ne de olsa zaman alıyor... Aile Mezarlığı başka... Hepsi bir arada... Allah olmayanlara da nasip etsin...

— Kimleriniz var orada?

— Aile mezarlığımızda mı? Hepsi orda bizimkinin... Amcaları, kayınpederim, görümcelerim... Sonra bizimkinin eski hanımı. Ben ikinci karışıyım... ilki ölmüş de efendim...

— Çok güzel...

— Ben kayınpederimi hiç görmedim... Aile mezarlığımızda ziyaretine gidiyorum...

Yaşlı kadın,

— Galiba gişe açıldı, ben biletimi alayım... diye kalktı.

Aile mezarlıklı kadın, çok süslü bir kadına sokuldu,

— Dünyada ne acayip insanlar var değil mi efendim... dedi.

Çok süslü kadın cevap vermeyince o devam etti:

— Mesela, demin konuştuğum ihtiyar kadın... Durup dururken, bizim aile mezarlığımız var, diye övünmenin ne lüzumu var... Belli ki yok işte. Herkesin aile mezarlığı olacak diye kanun yok ya... Ne diye yalan söylersin sanki, bilmem ki... Bir insanın aile mezarlığı olmaması ayıp mı? Herkesin hali vakti yerinde olmaz... Değil mi efendim? Fakirlik ayıp değil... Allah herkese aile mezarlığı versin... Gördünüz, işte, hiç o kadında aile mezarlığı olan bir insan hali var mı? Aile mezarlığı olan, bikez kıyafetinden belli olur... Sorması ayıp olmasın ama, sizin aile mezarlığınız nerde Hanımefendi?

— Samsun'da...

— Aaaa... Çok uzak yerdeymiş. Bizimki Şişli'de, Asri Mezarlık var ya; işte orda... Asri Mezarlık'1 gördünüz mü hiç? Yeri pek güzel... Evet, doğrusu pahalı ama, helal olsun, gayetle havadar ve manzaralı. Sonra otobüs durağına da çok yakın... Bakımlı da üstelik. Tabii herkes ordan aile mezarlığı alamıyor. Çok pahalı... Aman böyle olduğu daha iyi. Her insan kendi yorganına göre ayağını uzatmalı... Herkesin yeri ayrı, değil mi efendim? Sizinki nerde demiştiniz?

— Samsun'da...

— Oralarda aile mezarlığı ucuzdur herhalde...

Çok süslü kadın dudak kıvırarak gülümsedi, cevap vermeden kalktı gitti.

Aile mezarlıklı kadın sağına soluna bakındı. Konuşmak için kimseyi gözüne kestiremeyince salonun öbür başına gitti, orda sıskacık, kısacık esmer bir kadına sokuldu,

— Hıh, dedi, Samsun'da güya aile mezarlığı varmış... Anlamayan sıska, esmer kadın,

— Efendim? diye sordu.

— Samsun'da aile mezarlığımız var diyor da...

— Kim?

— Az önce surda bir kadınla konuşuyordum da... Hiç Samsun gibi biyerde aile mezarlığı olur muymuş? Aklı sıra insan kandıracak... Ayol, anlamaz mıyım ben? İstanbul'da, eh inanırım. İnsan yalan söylemeli ama yakışığınca söylemeli.,. Bizim aile mezarlığımız nerde biliyor musunuz; Asri

Mezarlık'ta.

— Çok güzel...

— Hem güzel, hem de havadar gayetle...

— Topkapı Mezarlığı'nda da güzel aile mezarlıkları var.

— Sizin aile mezarlığınız orda mı?

— Yoo... Bizim aile mezarlığımız filan yok... Başkaları-nınkini gördüm de orda... Çok güzelleri var.

— İyi ki söylediniz; neresiydi?

— Topkapı...

— Bizim Bey'e söyleyeyim de bir aile mezarlığı da ordan alsın, madem ki güzel... Bizim aile mezarlığımız eskiden Mevlânakapı'daydı, eski diye, bizimki orasını beğenmedi, aile mezarlığımızı Asri Mezarlık'a, taşıttı. Demek sizin aile mezarlığınız yok...

— Yok...

— Vah vah... Üzülmeyin, sizin de olur inşallah... Bizim eskidenberi vardır aile mezarlığımız. Hatta ben daha evlenmeden, kayınvaldem benim için tahkikat yaptırırken, «Aile mezarlığı olmayan bir aileden ben gelin alamam!» demiş. Sonra araştırıp, soruşturup, bizim de aile mezarlığımız olduğunu öğrenince pek sevinmiş. Aman şu insanlar ne kötü... Bizi çekemeyenlerden birisi kayınvaldeme, «Orası onların aile mezarlığı değil, başkasınınkini gösteriyorlar size, kendi aile mezarlıkları diye» müzevirlemis... Vallahi de billahi de kendi kızlarını vermek istiyorlarmış da... Çok kötü oluyor şu insanlar...

Sıska esmer kadın bir çocuğun arkasından,

— Çıkma dışarı, şimdi tiren gelir... diye bağırarak koştu.

Aile mezarlıklı kadın salonun içine bir daha bakındı. Konuşmak için gözüne kimseyi kestiremeyince dışarı çıktı. Banklarda oturanları gözden geçirdi. Orta yaşlı bir hanıma sokuldu.

— Affedersiniz, siz nereye gidiyorsunuz?

— istanbul'a...

— Ben de... Aile mezarlığımız var da, oraya gidiyorum.

Sizin de var mı aile mezarlığınız?

— Evet.

— Sorması ayıp olmasın, nerde acaba?

— Bebek'te.

— Güzel yerdeymiş... Ben Boğaziçi'ni çok" severim. Şu kadın var ya... (Az önce konuştuğu süslü kadını gösterdi:) Güya Samsun'da onların da aile mezarlığı varmış...

Öbürü cevap vermeyince,

— Sıcaklar birden bastırdı efendim, değil mi? dedi.

— Evet...

— Sıcak havalarda buzdolabı çok işe yarıyor doğrusu... Buzdolabınız var tabii?

— Evet...

— Kaç ayak?

— Bilmem, hiç bakmadım ayaklarına. Herhalde dört ayaklı olacak, sapasağlam duruyor çünkü"!..

— Bizimki sekiz ayak... Eskimişti de yenisini aldık. Eskidi mi, iyi olmuyor.

— Tabii...

— Çamaşır makinesini de yeniledik. Şimdi eski elektrik süpürgesini de vereceğiz birisine de yenisini alacağız. Ben satalım diyorum, sağolsun bizimkinin eli açıktır, ille bir fakire verelim diyor. Arabamız da vardı. Apartmana taşınınca koyacak yer bulamadık. Bizimki yenisini alacak inşallah... Demek sizin aile mezarlığınız Bebek'te?

— Evet...

— Kimleriniz var aile mezarlığınızda?

— Bizim aile mezarlığımız çok eskidir...

— Yaa, eski demek... Neden yenisini yaptırmıyorsunuz? Biz Asri Mezarlık'ta yenisini yaptırdık... Bizimki sağolsun, Mevlânakapı'dakini eski diye beğenmedi. Kayınvaldemin yerini de hazırlattık, hem de etrafı zincirli, üstünde de mermer kapak var... Paradan hiç sakınmadık, Ne olur, ne olmaz... İnsan hali, hazır olsun da şimdiden... Hiç belli olmaz. Ölümlü dünya, değil mi efendim...

— Allah geçinden versin...

— Kayınvaldem, bir de incir ağacı dikersiniz diyor... Kendi elimle dikeceğim inşallah... Pek severim kayınvaldemi. Allah nazardan saklasın... Kayınvaldemin mezarının üstünde gayet kaim mermer kapak var, sıkıca kapalı. Etrafıda zincirli... Bir de incir dikersek... Sizin aile mezarlığınızın yeri güzel mi bari?

Elektrikli tiren geldi. Bekleyenler koşuştu. Aile mezarıklı kadın kalabalıktan, demin konuştuğu hanımın bindiği kompartımana binemedi, başkasına bindi. Boş bulduğu yere oturdu. Sağında bir erkek, solunda da bir çocuk vardı. Orasını beğenmedi. Başka biyere geçti. Yanındaki kadına,

— Siz de istanbul'a mı efendim? dedi.

— Evet...

— Ben de... Aile mezarlığımız var da oraya gidiyorum... Sizin de var tabii aile mezarlığınız?

— Hayır...

— Yaaa... Peki, aileniz ne yapıyor öyleyse?

— Ne gibi?

— Allah geçinden versin, ölenleriniz olursa...

— Yok aile mezarlığımız...

— Aile mezarlığı rahatlık kardeş... Hepsi biarada, gözönünde oluyor... Bizim aile mezarlığımız Asri Mezarlık'ta... Hiç gittiniz mi? Aman gidin de görün, pek güzel yer... Şişli, ne de olsa kibar muhit...

Tiren Sirkeci'ye geldi. Aile mezarlıklı kadın indi tirenden. Çocuğu kucağında, «iş ve işçi Bulma Kurumu»na gitti.

KİRALIK KAT

Üstünü başını iyice aradılar. Ceket yakasının altına sokulmuş iki toplu iğneyi çıkardılar. Dolma kalemini, kurşunkalemini, kimlik kâğıdını, not defterini, çakmağını, herşeyini aldılar. Pantolon askısını da çıkarttılar. Sonra potin bağlarını söktüler.

iki kişinin önünde dar bir koridordan daha geçtikten sonra daracık bir yere soktular. Kapı üstüne kapandı.

Ellerini pantolonunun cebine soktu. Etrafına baktı. Tavanda tam tepesinde ölü gözü bir lamba yanıyordu. Kapıdan karşı duvara yürüdü. Üç adımda hücrenin uzunluğu bitti, iki kolunu yana açtı. Bir eli bir duvara, öbür eli öbür duvara dokundu. «Püfff!...» diye nefes koyuverdi. «Vay anasını!» dedi. Düşündü. Sonra yine düşündü. S«hra? Yine düşündü. Kapının üstünden açılmış el genişliğinde delikten ekmek veriyorlardı. Sık olmamak şartıyla kapıyı vurunca helaya çıkarıyorlardı.

Yerdeki dört köşe taşları saydı. Tekrar saydı. Odada sayacak başka şey yoktu. Bir daha saydı.

Duvarda badana fırçasının bıraktığı dalgalı lekeleri, rutubet izlerini birer şeye benzetti. Çıplak bir kadın, Jüpiter, tüfekli bir asker... Az sonra bakınca şekiller değişti. Jüpiter bu sefer bir ağaç olmuştu. Ağaç da daha sonra bakınca saldıran bir boğa oldu.

«Okuyacak bişey olsa...» diye geçirdi içinden. Ah, okuyacak bişey olsa... Şimdi burada ne olsa okurdu. Diyelim, ağır ağdalı bir tıp kitabı. Okurdu. Orman Kanunu var. Okurdu. İncil var. Okurdu.

Düşündü. Yerdeki dört köşe taşlan saydı. Gece mi, gündüz mü? işte bunu pek merak ediyordu, ikinci güne kadar biliyordu, ama üçüncü günden sonra gece ile gündüzü birbirine karıştırdı.

Bir kitap olsaydı şurada... Boyuna okurdu. Gazete olsaydı. Ne olursa olsun, okuyacak bişey... Yılanlar, ayılar, kirpiler, kurbağalar kuşlar gibi kış uykusuna yatsaydı, sonra bu kapıyı açtıkları zaman uyansaydı.

«Neye getirdiler?» diye söylendi. Kendi sorusuna cevap verdi:

«Besbelli bişey yapmışımdır. Deli değil ya bunlar?» Ne yaptığını düşündü. Boyuna düşündü. Yerdeki dört köşe taşlan saydı. Düşündü. Bir kitap, bir gazete, ne olursa olsun, okuyacak bişey...

Kapıya geldi. Ayaklarının burnu üstünde kalktı. Delikten baktı. Bir gazete gördü. Bir gazete... Bir gazete mi? Evet, evet bir gazete... Basbayağı bir gazete.

Düşünemedi. Yerdeki taşları sayamadı. Güldü. Ellerini oğuşturdu. Elini delikten uzattı, uzattı. Ucundan bir tuta-bilse gazeteyi. Tuttu. iki parmağıyla tuttu. Gazetenin üzerinde ağır bişey olmalıydı. Çekti, işaretparmağıyla uzun parmak, başparmak işe karışmayınca olmuyor. O iki parmak gazetenin ucunu yengeç kıskacı gibi kapmıştı. Çekti. Gazete yırtılıverdi. İki parmağının arasında gazetenin bir parçası kalmıştı. Elinde, gazetenin köşesinden bir üçgen vardı. Gözleri parladı. Gazete parçasına baktı. Başı sonu bellisiz yazıdan bir parça. Altında da çift sütun bir ilan. Aç insanın ekmeğe saldırışı gibi okumaya başladı.

«Memleketin bugün çekmekte olduğu ıstırapların ana kaynağı ve her sahadaki inkişafımızın karşısında dikilen en büyük mâni, siyasi rejimin sağlam temeller üzerine oturtulmamış olmasıdır. Binaenaleyh...»

Yazı burada kesiliyordu. «Tüh» dedi. Altındaki ilanı okudu:

«Kiralık, kelepir kat. Nişantaşı'nın en merkezi yerinde ana cadde üzerinde, altı odalı, konforlu bir kat kiralıktır. Gezmek ve görüşmek için eczane karşısında Sunar Apartımanı asma kata müracaat.»

Yeni baştan okumaya başladı:

«Memleketin bugün çekmekte olduğu...»

Yazı bitti, ilana geçti: «Kiralık, kelepir kat...»

Bu sefer çabuk bitmemesi için, ağır ağır, tane tane, yavaş yavaş okudu:

«Mem - le - ke - tin... bu-gün... çek - mek - te...»

«Ni-şan-ta-şı'nın... en... mer - ke - zi...»

Yavaş da okusa bitiveriyordu. Bir daha, bir daha okudu. Ezberlemişti. Ezbere okudu. Meydanlarda, hoparlör önünde nutuk verir gibi okudu. Sonra bildiği şarkıların melodilerine uydurarak şarkı söyler gibi okudu. «Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur» türküsü gibi söyledi. Hoşuna gitti. «Adalar sahilinde» şarkısına da uydurdu.

Bir gün, iki gün, üç gün, tam, tastamam kırksekiz gün...

Kırksekizinci günün sabahı kapısı açıldı. Dışarı çıkardılar. Geldiği koridordan geçti. Büyük bir odaya aldılar. Üzeri camlı geniş masadaki adam sordu:

— Adın ne?

Bir makine gibi söylemeye başladı: «— Memleketin bugün çekmekte olduğu ıstırapların ana kaynağı...»

Masadaki kalktı, adamın gözlerinin içine baktı,

— Götürün... dedi.

Dışarı çıkardılar. Merdivenlerden indi. Sokağa çıktılar. Başka bir büyük binaya girdiler. On dakika kadar bir kapı önünde beklettiler. Mübaşir kapıyı açtı. Salona girdi. Yargıç sordu:

— Adınız?

Adam, «Çıkmam Allah etmesin meyhaneden» şarkısının makamından yazıları ezbere okumaya başladı:

«... En büyük mâni, siyasi rejimin sağlam temeller üzerinde...»

Yargıç gözlüklerini düzeltti:

— Soyadınız?

Adam sesini kalınlaştırarak, meydan nutku verir gibi bağırmaya başladı:

— Kiralık!... Kelepir kat!... Nişantaşı'nda!... En merkezi yerinde!... Ana cadde üzerinde... Sunar Apartmanı!... Asma kata müracaat!...

Yargıç, Zabıt Kâtibi'ne döndü:

— Yazın, dedi, Emniyet Müdürlüğünden gelen evraka göre sanığın bir isim benzerliğinden dolayı yanlışlıkla tevkif edilerek... Tahliyesine karar verildi.

Adamı mahkeme salonundan çıkardılar. Hemen cüppesini çıkaran Yargıç arkasından yetişip ..koridorda adamın yanma sokuldu:

— Affedersiniz Bay'ım, dedi, yedi aydır ev arıyorum. Ne kadar sıkıntıda olduğumu tahmin edemezsiniz. Adresini verdiğiniz apartmanın kirası ne kadar?

Adam, «Aman da boyacı» türküsünün makamından başladı:

— Siyasi rejimin sağlam temeller...

Hızlı hızlı uzaklaşan Yargıç'ın arkasından var kuvvetiyle şarkı söylüyordu:

— Temeller üzerine oturtulması lazımdır. Binaenaleyh... kiralık, kelepir kat...

1952

DEVLETLERARASI DOSTLUK İLİŞKİLERİ

(Torakansi Devleti'nin Başbakanlık dairesinde bir salon. Torakansi Başbakanı, Dışbakanı, Genelkurmay Başkanı, Diyanet İşleri Başkanı ve başkaları).

Torakansi Dışbakanı — Sayın Başbakan'ım, maruzatıma ek olarak, özellikle şu noktayı da belirtmek isterim ki, memleketimiz aleyhinde tahriklerini gittikçe arttırmakta olan Hopantomola'nın son günlerde sınırlarımıza yakın bölgelerde büyük askeri yığmaklar yapmakta olduğunu haber almış bulunuyoruz. Torakansi'nin ebedi ve ezeli düşmanı olan Hopantomola Kralı'nın memleketimiz aleyhinde emeller beslemekte olduğuna artık hiç şüphe yoktur.

Torakansi Başbakanı — Vay inek vay!... Demek, topraklarımızda gözü var ha!...

T. Dışbakanı — Evet, gözü var...

T. Başbakanı — Gözü çıksın!

T. Dışbakanı — Gözü çıksın!

T. Başbakanı — Buna karşı ne gibi tedbirler düşünüldü? Genelkurmay Başkanı neler düşünüyor?

T. Genelkurmay Başkanı — Sınırlarımız boyunca tahkikatımızı pekiştirdik.

T. Başbakanı — İyi yapmışız. Başka?

T. Gnkr. Bşk. — Merkezdeki kuvvetlerimizi sınır boyuna gönderdik.

T. Başbakanı — iyi yapmışız. Başka?

T. Gnkr. Bşk. — Yeniden iki kurayı daha askere aldık.

T. Başbakanı — iyi yapmışız. İyi ama, ne gibi siyasi tedbirler aldık? Dışişleri bakımından tedbirlerimiz nedir?

T. Dışbakanı — Yüksek müsadenizle arz edeyim Başbakan'ım. Son derecede ciddi tedbirler düşünmüş bulunuyoruz. Hopantomola Kralı...

T. Başbakanı — Olmaz olsun...

T. Dinişleri Başkanı — Âamiiin! En yakın zamanda geberir inşallah... Aamiiin!

T. Başbakanı —- Peki, ne olmuş o namussuza?

T. Dışbakanı — Hopantomola Kralı, üç gün sonra seksendört yaşma basıyor.

T. Başbakanı — Dünyaya kazık çaktı alçak... Geberemedi bitürlü...

T. Dışbakanı — Seksekdört yaşma girmesi münasebetiyle bir tebrik telgrafı göndermeniz, devletlerarası protokol kuralları gereğince uygun olur kanısındayım. Yüksek onayınıza sunarım. Başbakanım.

T. Başbakanı — Güzeeel, yerinde bir tedbir.

T. Dışbakanı — Telgraf yazıldı, hazır efendim...

T. Dışbakanı (Okur) — «Samajeste Dördüncü Madragan, Hopantomola Kralı, Majestelerinin dünyaya teşriflerinin seksendördüncü yıldönümü münasebetiyle...»

T. Başbakanı — «Münasebetsizliğiyle» demek daha doğru olur ya...

T. Dinişleri Başkanı — Hiç şüphesiz...

T. Dışbakanı (Okur) — «...münasebetiyle, her iki dost ve kardeş memleketlerimiz için bu mutlu olayı, gerek şahsım adına ve gerekse Başbakanı bulunduğum Torakansi adına kutlarken...»

T. Başbakanı — Oraya bir «candan» ekleyiniz, daha iyi olur.

T. Dışbakanı (Okur) — «...Candan kutlarken, zatıfahi-mânelerinin saltanatlarının devamını ve Hopantomola milletinin...»

T. Başbakanı—«Dost» diye ekleyiniz...

T. Dışbakanı — Başüştüne... (Okur.) «...Dost Hopantomola milletinin ebediyyen payidar olması dileğimi ve bu özden duygularımın lütfen kabulünü dilerim. Torakansi Başbakanı Fosika.»

T. Başbakanı — Güzel. Bir gramer yanlışı yok'ya...

T. Dışbakanı — Oğluma da gösterdim efendim, yokmuş... Oğlum, gramerden pekiyiyle geçti sınıfını efendim.

T. Başbakanı — Noktalar, virgüller yerinde ya...

T. Dışbakanı — Yerinde hepsi, hiç merak etmeyin...

T. Başbakanı — Aman yerinde olsunlar da... Öyleyse getirin imzalayayım. (İmzalar.) Acaba bu tedbirler sizce yeter mi?

T. Dışbakanı — Bu arada, Hopantomola Kralı'nın vücudunu ortadan kaldırmak için...

T. Başbakanı — Araya «pis» diye ekleyiniz!

T. Dışbakanı — Evet, pis vücudunu ortadan kaldırmak için gerekli suikast hazırlıklarımızı da yapmış bulunuyoruz...

T. Başbakanı — Aaaa, bak bu çok güzel işte...

*

(Hopantomola Devleti'nin Kral Sarayı'nda bir salon. Kral, Hariciye Nazırı, Harbiye Nazırı, Diyanet İşleri Nazırı ve başkaları).

Hopantomola Hariciye Nazın — Zatıfahimânelerine daha önce de arz etmiş olduğum üzere, Torakansi'nin savaş hazırlıkları artmıştır. Torokansi Başbakanı'nın düşmanca politikası anlaşılmış bulunuyor.

Hopantomola Kralı — Vay dürzü vaay, vay sütübozuk hergele vaaay!...

H. Diyanet Nazırı — Evet efendimiz...

H. Kralı — Neye evet?

H. Dn. Nazın — Buyurduğunuz gibidir Haşmetmeâb!..

H. Kralı — Buna karşı ne gibi tedbirler alındı?...

H. Hrc. Nazın —Arz edeyim efendimiz. İlk iş olarak.

Torakansi Başbakanı'nın seksendördüncü yaşgününüz için gönderdiği kutlama telgrafına bir cevap hazırladık. Müsaade-i devletleri olursa okuyayım efendimiz...

H. Kralı — Okunsun!

H. Hrc. Nazın — Başüştüne efendimiz... (Okur.) «Ekselans Fosika, Torakansi Başbakanı. Yaş günüm münasebetiyle göndermek lütfunda bulunduğunuz tebrik mesajından...»

H. Kralı —Araya «pek nazik» diye ekleyiniz!

H. Hrc. Nazırı (Okur.) — «... pek nazik tebrik mesajından çok mütehassis olduğumu arz ederken memleketlerimiz...»

H. Kralı — «Dost» demelisiniz...

H. Hrc. Nazırı (Okur) —«... dost memleketlerimiz arasındaki kardeşlik ve kâderbirliğinin...»

H. Kralı — «Tarihi» desenize...

H. Hrc. Nazırı —Başüştüne efendimiz... (Okur.) «Dost memleketlerimiz arasındaki tarihi kardeşlik ve kâderbirliğinin devamını bütün kalbimle temenni ederken, milletlerimiz arasındaki bu iyi münasebetlerin devamı için sarf ettiğim gayretlerden şeref duyduğumu bildirir, ve bu mutlu vesile ile gerek şahsınıza ve gerekse şahsınızda en mükemmel temsilcisini bulmuş olan dost ve kardeş Torakansi milletine şükran duygularımı...»

H. Kralı — Derin, derin!... Şükran duyguları daima derin olacak!

H. Hrc. Nazın — Başüştüne haşmetmeâb. (Okur.) «...derin şükran duygularımı arz ve iblâğ ile kesb-i şeref eylerim. Hopantomola Kralı Dördüncü Madragan.»

H. Kralı — Verin, imzalayayım... Siz bu siyasi tedbirleri yeter buluyor musunuz?

H. Hrc. Nazırı — Onbeş gün sonra Torakansi'nin kurtuluşunun yirminci yıldönümüdür...

H. Kralı — Kurtulamaz olaydılar...

H. Hrc. Nazın —Bu münasebetle bir tebrik mesajı hazırladık efendimiz.

H. Kralı — Güzeeel.... Tabii «Halisane» duygularımdan, Torakansi alçaklarının dünya barışına yaptıkları unutulmaz hizmetlerden de söz ettiniz...

H. Hrc. Nazın — Tabii efendimiz...

H. Kralı — Yalnız sonunu okuyunuz!

H. Hrc. Nazın — (Okur) «...kardeş Torakansi'nin kurtuluşunun yıldönümü münasebetiyle, gerek şahsım ve gerek milletim adına beslediğim halisane hislerimi tazelemeye vesile verdiği için, ekselans Fosika...»

H. Kralı — Yeter, anlaşıldı... Fosika denilen o hergeleyi bir elime geçirsem, çiğ çiğ yiyeceğim namussuzum...

H. Dn. Nazırı — Allah'ın sayesinde elinize geçecek ve zatı asilâneleri muratlarına nail olacaktır efendimiz... Bizler, bütün din kardeşlerimiz bunun için duacıyız efendimiz!

H. Kralı —- Güzel, duaya devam edin... Siz, Harbiye Nazırı'mız, siz neler yaptınız?

H. Harbiye Nazın — Bütün toplar ve tüfekler yağlanıp temizlendi efendimiz. Ordudan bütün izinleri kaldırdık ve askerlerimiz sekiz aydır nöbette ve silah başında uyumadan bekliyorlar efendimiz.

H. Kralı —Ne bekliyorlar?

H. Harbiye Nazırı — Irade-i şahanenizi Haşmetmeâb...

H. Kralı — Güzeeeel... Beklesinler...

*

(Torakansi Başbakanlık dairesinde bir salon. Başbakan Dışbakan, içbakan, Genelkurmay Başkam ve başkaları).

T. Başbakanı — Düşmanımız hakkında ne gibi yeni haberler var?

T. Genelkurmay Başkam — Ne yazık ki, iyi haberler almıyoruz. Hopantomola Kralı, üç sınıf askeri daha silah altına almak için ferman çıkarmış...

T. Başbakanı — Vay şeyoğluşey vay!... Bir elime geçirsem pezevengi, kanım içeceğim, kanını.

T. Dinişleri Başkanı — inşallah... Âaaaamiiiin!...

T. Başbakanı — Peki, aldığımız tedbirler?

T. Genelkurmay Bşk. — Biz de şeyleri aldık şeyden, onları ş'aptık, ondan sonracığıma...

T. Başbakanı — Askeri tedbirleri sormuyorum, uzmanlar gerekeni yaparlar elbet... Ne gibi siyasi tedbirler alınıyor?

T. Dışbakanı — Siyasi münasebetlerimizi son derecede dostane yürütmekteyiz. Bildiğiniz gibi, geçen ay içinde karşılıklı dokuz dostluk mesajı teati olundu.

T. Başbakanı — Çok iyi...

T. Dışbakanı — Hopantomola Kralı'nın oğlunun evlenmesi münasebeti ile mutluluk dileyen bir kutlama mesajı göndermiştik.

T. Başbakanı — iyi yapmışız. Başka?

T. Dışbakanı — Hopantomola Kralı'nın tahta çıkışının yıldönümü münasebeti ile bir tebrik mesajı yollandı.

T. Başbakanı — iyi yapmışız, inşallah tahtı başına yıkılır kart itin...

T. Dinişleri Başkanı — Âamiüin...

T. Başbakanı — Peki, yeni yeni başka siyasi tedbirler almıyor muyuz?

T. Dışbakanı — Alacağız... Düşünüyoruz Başbakanım. Fakat bir yeni münasebet bulamadık...

T. Başbakanı — Bulmalısınız... Dışişlerinin başlıca görevi, durup dururken bitakım münasebetler bulup çıkarmaktır.

T. Dışbakanı — Pek tabii Başbakan'ım. itimat buyurunuz ki, bugüne kadar biçok münasebet vesileleri bulunmuştur.

T. Başbakanı — Ama düşmanlarımız boş durmuyorlar. Biliyorsunuz, daha geçenlerde, kaynanamın ölmesi münasebeti ile Hopantomola Kralı üzüntülerini bildiren mesaj gönderdi, ve bu vesile ile dostluğunu yenilemeye fırsat buldu. Köpoğlu herif, kaynanamın gebermesini bile siyasi maksadı için kullanıyor.

T. Gnk. Bşk. — Sayın kaynananızın ölümü üzerine taziyet telgrafını gönderdikleri gün, Hopantomola uçağı sınırlarımızı aşmıştı,

T. Dışbakanı — Ona bakarsanız, Hopantomola Kralı'nın torununun doğumu için tebrik mesajı gönderdiğimiz gün, onlar da bizim bir casus şebekemizi enselemişlerdi.

T. Başbakanı — Hopantomola Kralı'na bir münasebet uydurup dostluk mesajı göndermeydi ne kadar oldu?

T. Dışbakanı — Daha bir hafta bile olmadı.

T. Başbakanı — Olamaaaaz... Bu kadar uzun zaman dostluk gösterisi yapılmaması büyük gaf. Sonra bizden iyice şüphelenirler. Bizim Dışişleri uyuyor mu? Mesaj gönderecek bir münasebet bulmalıyız. Hep beraber düşünelim... Mesela, mesela, mesela...

T. Gnk. Bşk. (Gezinerek) — Mesela, mesela, mesela...

T. Dinişleri Başkanı (Eli şakağında düşünerek:) — Mesela, mesela, mesela...

T. Dışbakanı (Ellerim birbirine vurarak:) — Mesela, mesela, mesela...

Hepsi birden — Mesela, mesela, mesela... Semela, semela, semela... Lemesa, lemesa, lemesa, Melesa, melesa, melesa... Selema, selema, selema... Lesema, lesema, lesema...

T. Başbakanı — Hah, buldum... Hopantomola Krallığı'yla aramızdaki Ticaret Anlaşması'nın imzalanışının yıldönümü münasebetiyle...

T. Ticaret Bakanı — Daha bir yıl olmadı Başbakan'ım, ancak sekiz ay oldu...

T. Başbakanı — Olsun... Ticaret Anlaşması'nın sekizinci ayı münasebetiyle bir mesaj gönderelim... Bu vesileyle de dostça duygularımızı belirtelim...

T. Gnk. Bşk. — Bu arada Tank Tugayı'nı da sınıra alalım mı?

T. Başbakanı — Tabii, mesajın gönderildiği dakikada Tank Tugayı harekete geçsin, yedek kuvvetleri de gönderin... Ah şu Hopantomola Kral'ını bir elime geçirsem, kıtır kıtır ensesinden keserdim namussuzu... Peki, ama arkadan bir mesaj daha göndermeliyiz... Bir münasebet bulun... Münasebet, münasebet, münasebet...

Hep birden (Gezinerek:) — Münasebet, münasebet, münasebet... Sübamenet, sübamenet, sübamenet... Bünasemet, bünasemet, bünasemet... Sübanemet, sübanemet, sübanemet... Müsabenet, müsabenet, müsabenet... Busanemet, busanemet, busanemet...

T. Tarım Bakam — Acaba... Uzun zamandır Hopanto-mola'ya yağmur yağmadığından kuraklık vardı. Geçen pazartesi günü yağmurların yağdığım haber aldık.

T. Başbakanı — Seller altında kalırlar da, hiçbiri kurtulmaz inşallah, o Kral da boğulur...

T. Tarım Bakam — Bereketli yağışlar münasebetiyle bir tebrik mesajı ve bu vesileyle...

T. Başbakanı — Tamam... Yazınız... «Samajeste Dördüncü Madragan, Hopantomola Kralı. Uzun zamandır yağışsızlık yüzünden kuraklık çekmekte olan dost ve kardeş Hopantomola topraklarına bereketli yağmurların düşmesi münasebetiyle duyduğum sonsuz sevinci zat-ı fahimânelerine arz ederken bu vesileyle...»

*

(Hopantomola Devleti'nin Kral Sarayı'nda bir salon. Kral, Hariciye Nazırı, Ziraat Nazırı, Harbiye Nazırı ve başkaları.)

H. Harbiye Nazırı — Haşmetmeâb, zat-ı devletlerine önce arz ettiğim haberler doğru çıkmaktadır. Torakansi'deki ajanlarımızın verdikleri bilgiler birbirlerini tutuyor. Torakansi Başbakanı'nın kötüniyeti anlaşılmış bulunuyor.

H. Kralı — Vay it dölü vay!.. Ulan, şu herifi bir yakalarsam valla... anasını ağlatmazsam bana da Hopantomola Kralı Dördüncü Madragan demesinler... Peki, ne yapmayı düşünüyorsunuz?

H. Harbiye Nazın — Haş haş haş haş... Haşmetmeâb... En iyi müdafaa, taarruzudur. Onun için haş haş haş haşmetmeâb, biz önalıp daha önce saldırmalıyız...

H. Kralı — Ya siyasi tedbir ne olacak?

H. Hariciye Nazın — Düşüneceğim efendimiz.

H. Kralı — Düşünelim...

Hep birden — Düşünelim, düşünelim, düşünelim... Hadi düşünelim... Hadi, hadi hadi düşünelim...

H. Hariciye Nazın — Formüler hazırdır efendimiz...

H. Kralı — Okuyun formüleri!

H. Hrc. Nazın — Başüştüne haş haş haş haşmetmeâb... (Ezbere okur:) «Ekselans Fosika, Torakansi Başbakanı. Nokta nokta nokta nokta münasebeti ile gerek şahsım ve gerek milletim adına, dost ve kardeş Torakansi'nin göstermiş olduğu lütufkârlığa en derin şükran duygularımı bikez daha yenilerken bu vesileyle...»

H. Kralı — Peki, vesile ne? Bir vesile bulmalıyız... Vesile, vesile...

Hep birden — Vesile, vesile, vesile... Selive, selive, sehve... Levise, levişe, levise... Velise, velise, velise... Sevile, sevile, sevile...

H. Kralı — Peki ama, ne münasebetle? Bir münasebet bulmalıyız önce... Hariciye Nazırımız bir münasebet bulsun artık... Yeni yıl münasebetiyle...

H. Hrc. Nazırı — Yeni yılda tebrik mesajı gönderdik efendimiz. Küçük oğlunun diş çıkarması münasebetiyle, milli bayramları münasebetiyle... Bütün münasebetleri kullandık haş haş haş Haşmetmeâb...

H. Kralı — Ah, ah ulan ah!... O gavatı bir yakalasam... Neden suikast teşebbüslerimiz muvaffak olmuyor? Gebertemedik şu herifi bitürlü... Peki, ne münasebetle mesaj göndereceğiz?... Bu ne biçim Hariciye canım... Bir münasebet bulun, bulun çabuk, yoksa sizi azlederim...

H. Ziraat Nazın — Buldum...

H. Kral —Ne buldun?

H. Ziraat Nazırı — Münasebet buldum efendimiz. Nazaretimin son aldığı haberlere göre, Torakansi'de yılın ilk salatalık mahsulü idrak edilmiş ve bu münasebetle Torakansi Başbakanı bir nutuk vermiştir.

H. Ziraat Nazırı — Yılın ilk salatalığının idraki münasebetiyle Torakansi Başbakanı'na bir tebrik...

H. Hrc. Nazırı — Mesajı gönderebiliriz...

H. Kralı — Tamam... Okuyun şimdi mesajı...

H. Hrc. Nazırı — «Ekselans Fosika Torakansi Başbakanı, Tarihi kaderbirliği ettiğimiz dost ve kardeş Torakansi'de yılm ilk salatalık mahsulünün idraki münasebetiyle duyduğumuz en kalbi ve en samimi hislerimizi bildirmekle şeref duyarken bu vesileyle gerek şahsen zat-ı devletlerine ve gerekse şahsınızda en yüksek mümessilini bulan Torakansi milletine olan en iyi dileklerimi bikez daha tazelemekle şeref duyarım...»

H. Kralı — Mesajı gönderir göndermez taarruz başlasın...

H. Harbiye Nazırı—Yoksa onlar bize daha önce saldıracaklar Haşmetmeâb!

(Büyük gürültüler duyulur: Gürr... Gürrr! Pat, pat, pat...

Gürrr!...)

H. Kralı — Bu ne yahu? Ne oluyor? Bu ne gürültü?

H. Harbiye Nazırı — Geç kaldık işte... Onlar bizden önce taarruza geçtiler... Geliyorlar... Top top top ateşi...

H. Kralı — Mesaj...

H. Hariciye Nazın — Taarruza geçmeniz münasebetiyle mütehassis olduğumu bildirirken bu vesileyle derin şük şük... şükranlarımı... haş haş Haşmetmeâb!

SEKİZ AYAKLI SİSİPHUS

Hepimizin başına gelmiştir: Kimi tip insanlar vardır, onları daha ilk görüşte bir soğukluk duyarız; ya çirkin görünüşlerinden, ya kabalıklarından, ya bayağıca davranışlarından, yada hiç açıklayamadığımız bir nedenle sevemeyiz öylelerini... Böyle kişiler, sonra konuşmaya başlayınca, konuştukça konuştukça, ilk duygulanınız değişir, sözlerinden iç dünyalarının güzellikleri önümüze serilir. 0 sevimsiz, soğuk dış görünüşlerinin içinde saklı güzel, sıcak bir iç dünyaları olduğu ortaya çıkar. Dikenli, çirkin, soğuk dış görünüş kabuğunun altındaki sımsıcak iç dünyanın ortaya çıkabilmesi için, o kişilerin ya konuşmaları, ya çalışmaları, yada bir davranışta bulunmaları gerekir. Özellikle çalışırlarken, canlarını dişlerine takmış çalışırlarken, büsbütün güzelleşirler. Sevmediğimiz, nefret ettiğimiz, korktuğumuz, iğrendiğimiz, tiksindiğimiz hayvanlar da vardır. Örneğin yılan, fare, akrep, kırkayak filan gibi... Nedir o duygu? Ne tam korkudur, ne nefret, ne iğrenme... Belki de bunların hepsinden biraz karışık, daha adı konulamamış bir duygudur bu... Ben örümcek ve o türden böcekleri hiç sevmem. Tiksinti, iğrenme, böyle bir adı konulmamış karmaşık duyguya kapılırım örümcek görünce. Nerede o çok bacaklı yaratıkları görsem, yokederim. Yılandan, fareden, sinekten daha çok, örümcek türünden böceklerden tiksinirim.

Dün evimizde hiç paramız yoktu. Günlerden cuma... Azçok ama ille de para kazanmam gerekli ki, evcek çoluk çocuk cumartesiyi, pazarı geçirebilelim. Pazartesi günü hafta başıdır, nasıl olsa biyerden para bulabilirim. Benim için ilk ağızda para kaynağı da, hikâye yazmak... Cuma günü bir hikâye yazabilirsem, hemen dergiye götürüp parasını alabilirim.

Cuma sabahı hikâye yazmak için masama oturdum. Hikâye konuları dosyalarımı açtım, dolu dolu üç dosya... Teker teker sayfalan çevirip, not ettiğim hikâye konularına baktım. Onca konu içinde hiçbiri kafamda olgunlaşıp daha pişmemiş... İçlerinde, beşon yıl önceden not ettiğim konular var, ama onları da yazacak durumda değilim. Belki de tatsız bir günüm... Ama hikâyeyi yazmak zorundayım, para almalıyım... Kıvranıp duruyorum...

Şu hikâyeyi yazsam... Hayır, güzel değil... Bunu yazsam, ı-ıh, onda da iş yok... Bu kıvranmanın nasıl bir işkenceli çile olduğunu, gerikalmış bir ülkede kalemiyle yaşamım kazanmak zorunda olanlardan başkaları anlayamaz, bilemez... Hem de bu yazı, bir gazete yazısı, bir fıkra olmayacak, bir hikâye olacak... Yani, yaratıcılık yanı ağır basan bir iş...

Sandalyenin üstünde o yana dönüyorum, bu yana dönüyorum...

Hiç söndürmeden birbirinin ateşinden ekleme içtiğim cıgaraların izmaritlerinden, Önümdeki koca bakır tas dolmuş taşıyor. (Cıgara tablası yerine kullandığım tastır bu.) Çay içiyorum.

Kapı çalmıyor... Duymazlar ki içerden kapı zilini... Tam bir hikâye yakalar gibiyken, kapının zili düşüncemi bölüp parçaladı. Bir daha kapı zili çaldı. Niçin duymazlar zili?... Üçüncü zil çalışta kalktım kapıyı açtım. Komşunun çocuğu gelmiş bişey istiyor...

Oturuyorum masama... Bak şimdi de radyoda berbat bir alaturka şarkı var. Bitse, bir bitse şu şarkı... Hikâye üzerine yoğunlaştırdığım zihnimi dağıtmamak için yerimden kalkmak istemiyorum. Ama olmayacak... Kalkıp radyoyu kapıyorum...

Bu kez de içerden bizimkilerin gürültüleri geliyor, bir bağırıp çağırma... «Susun!» diye ben de onlara bağırsam, darılacaklar bana... Hepsi bana darılabilir, ama ben onlara darılamam. Çünkü onlar haklıdırlar. Kendilerine göre haklı değil, gerçekten haklıdırlar.

Kapı çalmıyor yine... Sütçü gelmiş. Hikâye... Zil... Sucu aşağıdan bağırıyor: «Sucuuu..»

İçerdekilere sesleniyorum: «Sucu gelmiş...»

«Var, istemez... Yarın getirsin...»

Kapıdan aşağıdaki sucuya sesleniyorum:

«Varmış, yarın getir sucu...»

Hikâye... Bugün yazmak zorundayım...

İçerden biri, enyakınım, yani en yakınım olması .gereken birisi, gelip bişey söylüyor. Ama nasıl bişey?... Yazılamaz, söylenemez ki... O konuşmadan sonra, bir dinlenme evine gidip bir ay yatmalıyım ki, ancak

dinlenip kendime gelebileyim... Ama ben bugün hikâye yazmak, o hikâyenin de parasını almak zorundayım...

Ben de bişey söylüyorum. Benim kendisine söz söylediğim, darılıyor bana. Haydiii... O darıldı mı, gidip içerde cansıkıntısıyla oturabilir, ağlayabilir, yada gidip gezebilir. Oysa ben oturup yazmak zorundayım... Ama başkasının kalbini kırmışken ben hikâye yazamam ki... Bu bir başka iş...

Helaya gittim... Belki de hiç gereksizdi helaya gitmem, ama gittim...

Banyo küvetinin dibinde bir küçücük örümcek. Kına kırmızısı karınlı bir örümcek. 0 bildiğimiz duvarlara ağ ören türden değil, başka bir tür örümcek.

Bu küvette böcekler gördüğüm olur. Hemen bir tas su dökerim, böcek suyun akıntısına kapılıp küvetin deliğinden sürüklenip gider...

O gün küvete su dökmedim, örümcek, küvetin beyaz parlak duvarlarına tırmanıp kurtulmak için uğraşıyordu. Birazcık tırmanıyor, ayaklan parlak fayansta tutunamadığı için, düşüyor. Düştüğü yerden yine tırmanmaya başlıyor, yine düşüyor. Yine tırmanıyor, yine düşüyor... İyi, düşsün. Nasıl olsa örümcek burdan kurtulamayacak. Onun içinde, su döküp delikten aşağı gitmesine razı olmuyorum. Ezip öldürmüyorum da... Çünkü ölüm bile örümceğe kurtuluş olacak. Onu Öldürüp, içine düştüğü ve bir daha hiç kurtulamayacağı beyaz zindanından kurtarmıyorum. Bırakıyorum küçücük örümceği bembeyaz hapishanesi içinde...

Masama oturuyorum... Hikâye konuları dosyalarını karıştırıp duruyorum...

Bunca yılın yazarıyım. Nasıl olsa, o eski alışkanlığımla bir hikâye şişiriveririm. Ama eski bir yazar olmak, hikâye şişirmek için hiç de elverişli değildir. Yeni bir yazarın böyle kolaylığı vardır. Eski yazarlar bunu yapamazlar, çünkü herkesin gözü üzerlerindedir. Off... iyi bir hikâye yazmalıyım, yazmak zorundayım...

Bir yazar beynini yiyen ve ailesine de beynini yediren kişidir.

— Haydi yemeğe!...

Öğle yemeği yiyoruz, daha ortada hikâye yok...

Yemekten sonra oturuyorum masama. Şunu yazsam... En çok sever görünenler, ilkönce bırakırlar bizi. «Artık eskisi gibi yazamıyor,» derler de, bir de kendilerinin bile bilincine varmadıkları gizli intikam alırlar. Örneğin, üsteleyerek benden hikâye isteyen derginin sahibi bile kötü bir hikâye yazarsam çok sevinecektir: «Nerde o eski hikâyeleri... Artık yazamıyor eskisi gibi,» diyecektir çevresindekilere. Eski ölçüde yazsam bile yine beğenmemeye hazırdır, daha iyisini yazmak zorundayım...

Helaya gidiyorum. Neden gidiyorum? Hiç... Gidiyorum işte... Örümcek banyo küvetinde hâlâ... Kurtulamamış beyaz zindanından. Oh, kurtulmasın... Tırmanıyor, düşüyor... Yine tırmanıyor... Nasıl olsa kurtulamayacak bu beyaz çukurdan, ne diye öldürüp de onu işkencesinden kurtarayım?...

insanı türlü türlü tanımlamışlar, «insan, gülen hayvan» demişler. «Düşünüyorum, öyleyse varım» demişler, «insan, düşünen hayvandır» demişler. «İnsan, konuşan hayvan-hay-van-ı natık» demişler, «insan, yaratıkların en olgunu ekmel-i mahlukat» demişler. Çok şey demişler insanlar, insan için...

Bana göre insan, işkence eden hayvandır, insandan başka işkence eden yaratık yok çünkü... Ama bu tanım da tam değil. Doğrusu şöyle olmalı: «insan işkence eden ve işkence çeken hayvandır.»

Örümceği işkencesi içinde bırakıp, kendi' işkenceme dönüyorum. Nerdeyse akşam olacak... Ne zaman hikâyeyi yazacağım ben? Beğendiğim, beğenir gibi olduğum hikâye konusu notlarını seçiyorum. Onları ayırıp hikâye iskeletlerini kurmaya çalışıyorum. Kapı çalınıyor yine... içerden gürültüler geliyor... Birileri kavga ediyor...

Bir misafir geliyor, bir arkadaşım... Hikâye... Oturup çay içiyoruz... Bir sürü laf, laf, laf... Acaba yirmi lira borç verebilir miymişim. Demek o benden de sıkıntıda. Veriyorum...

Hikâye... Elektrik tahsildarı gelmiş... «Makbuzu bırakın, biz sonra parayı götürüp yatırırız.»

Zil... ses... hikâye... banyoda örümcek.

— Haydi yemeğe!

Banyodaki muslukta ellerimi yıkarken örümceğe bakıyorum, hâlâ tırmanıyor, hâlâ düşüp yuvarlanıyor, hâlâ tırmanıyor...

Akşam yemeği yiyoruz. Yemekten sonra... Ben de ne somurtkan, ne asık suratlı adamım yani... Biraz gülsene, oynaşana çocuklarla...

Yine üç misafir geliyor. Birara misafirleri bırakıp, banyoya gidiyorum, örümceğe bakıyorum, örümcek didiniyor. Oooh, kurtulamayacak...

Misafirler gidiyor. Bizim evdekiler yatıyor. Şimdi bütün evlerdekiler yatmışlardır.

Banyo küvetinde örümcek, masada da ben...

Radyo yayını da bitti... Oooh, sessizlik. Şimdi iyi bir hikâye yazabilirim. Hikâye iskeletleri kuruyorum biçok... Kuruluşlarını beğenmiyorum hiçbirinin. Bunlar daha çekirdek, gelişmemişler ki... Başlıyorum yazmaya... Olmuyor. Onu bırakıp başka birine geçiyorum.

Bu gece yazarım hikâyeyi, yarın, cumartesi sabahı erkenden götürür, alırım parayı dergiden... Yoksa pazar günü parasızız...

Uyku bastırıyor iyice. Kalkıp odanın içinde dolaşıyorum. Yeniden yazmaya başlıyorum. Uykum açılsın diye banyoya gidip yüzümü soğuk suyla yıkıyorum, örümcek küvette... Kurtulamıyor.

Masama geliyorum. Bu hikâye hiç güldürücü değil ki... Okurlar, benden, kendilerini güldürmemi istiyorlar. Derginin sahibi de bunun için para veriyor hikâyelerime...

Başım, kâğıdın üstüne eğiliyor. Bikaç kez başım vuruyor masaya...

Saate bakıyorum: Üçbuçuk...

Bu uykulu kafayla yazamayacağım. En iyisi şimdi yatar uyurum, sabah erkenden kalkar, hemen yazarım hikâyeyi. Aşağı yukarı bitti gibi bişey... Hem de uykuda belki de daha gelişir hikâye... Konuyu düşünerek yatarsam, uyurken kafamda gelişen hikâyeler olmuştur. Sabaha da bişey kalmadı, iki üç saat var güneşin doğmasına...

Yatacaktım. Daha önce banyoya girdim. Örümceğe baktım, örümceğe baktım ve banyodan da çıkamadım. Örümceğin küvetin duvarına tırmanıp tırmanıp düşüşünü önce umursamadan seyrediyordum. Ama bu küçücük yaratığın canını dişine takmış o korkunç çabası gittikçe ilgimi, dikkatimi çekmeye başladı. Uykum kaçtı, onu seyre başladım. Oturdum küvetin kenarına...

Gövdesi iki boğumluydu, arkadaki boğum daha büyükçe, ön boğumu kına kırmızısı renginde, arka boğumu daha koyu, esmer kırmızısı. Sekiz ayağı var, dördü sağ yanında, dördü sol yanında... O sekiz ayağını, sanki beyaz fayansa geçirmek istercesine çabayla atıyor, tırmanıyor, tırmanıyor, tırma... tır... ma... sonra düşüyor... Küvetin dibinde birikmiş bir suyun içinde debeleniyor. Kurtuluyor sudan. Biraz sendelendikten sonra durup dinleniyor azıcık, güç topluyor, sonra yeniden başlıyor tırmanmaya... Tırmanıyor, tırmanıyor, tırma... tır... düşüyor... Sırtüstü düşüyor bu kez. Sekiz ayağı havada çırpınıyor boyuna... Ayağının birinin bir ucunu biyere takıp doğruluyor gövdesinin üstünde, öylece duruyor. Artık kımıldayacak hali yok belli... Yirmi saatten beri bu beyaz zindandan kurtulmak için didişmekten iyice yorulmuş, ölümünü bekliyor olmalı, kendini ölüme bırakmış... Hayır hayır, yürüyor işte yine. Başlıyor tırmanmaya... Tırmanıyor, tırmanıyor... Birden kayıp düşüyor...

Dikkat kesilmişim. Sanki uzun, derin bir uykudan yeni kalkmış gibi dincim... Odama gidip, «Britannica» ansiklopedisi ciltlerini karıştırıp «örümcek» maddesini buluyorum. Ansiklopedinin o cildini alıp banyoya geliyorum, örümcek tırmanıp tırmanıp düşüyor, düşüp düşüp tırmanıyor: ben de ansiklopediden Örümcek'i okuyorum.

örümcek, içine düştüğü beyaz zindanının kurtuluşsuz duvarlarına hiç yenilmiyor, yenilmeyi kendine, örümcekliği-ne, o sekiz ayağına hiç yediremiyor, yakıştıramıyor.

Banyoda ben, iki kişi oldum, iki tane «ben...» Benlerden birisi, öbür ben'e, «Sende hiç acıma yok mu, insanlık yok mu? öldür de kurtulsun şu zavallı örümcek...» diyor, öbür ben de, ötekine, «Kendisi kurtulsun, kendi kendini kurtarsın...» diyor.

Kendi kendimle çatışmadayım, örümceği öldürüp kurtarmak istiyorum. Ama onun ölüm kalım savaşma öyle bir derin saygı duyuyorum ki, onu öldürmeye acıyorum, elim varmıyor... Yaşamak, bu sekiz ayaklı Sizif'in hakkı...

— Haydi Sizif, kurtar kendini!... Haydi!... Yen şu zindanın beyaz duvarlarını!...

Kurtarmak istiyorsan, öyleyse al örümceği, çıkar bu küvetten, bırak düz bir yere zavallıyı... özgürlüğüne kavuşsun... Hayır, ben kurtaramam, çünkü tiksiniyorum, iğreniyorum ondan...

Ençok iğrendiğim yaratık olan örümceğe, şimdi bu can savaşı içinde büyük bir saygı duyuyorum. Saygı duyduğum için kurtulmasını, iğrendiğim için de ölmesini istiyorum. Ama artık işkence çekmesini istemiyorum: Ya ölsün, ya kurtarsın kendini...

Bir kurtulsa, buradan bir kurtulsa, o zaman öldürürüm onu, ezerim, atarım delikten... Ama kurtulamıyor ki öldüreyim.

Küvetin, bir dibi, dört de duvarı var. Uç duvarı dik, bir duvarı oldukça yatık, eğik...

Üç dik duvardan çıkamayınca örümcek yatık duvara yöneldi. Bu korkunç bişey, çok korkunç... Nasıl oldu da, niçin yatık duvara yöneldi? Bunda ne bilinç, ne de içgüdü var... İçgüdüyü çok aşan bir davranış bu... Yatık duvarı nasıl seçebildi örümcek? Deneye deneye... Yirmi saatten çok, zindanının üç dik duvarına tırmanmayı deneyip başaramayınca eğik duvara çıkmaya çabalıyor. Tırmanıyor, tırmanıyor... Hadi... Yarıyı geçti... Duvarda durup dinleniyor. Yine tırmanıyor. Düşecek gibi olunca, diklemesine değil de, yanlamasına tırmanmaya başlıyor. Yaşa örümcek, yaşa; yaşamak senin hakkın örümcek... Çık bu duvarı, aş bu duvarı, sonra seni öldüreceğim...

Düşüyor... Bu kez çok yazık oldu. Çünkü ta yukarıya dek tırmanmıştı, biriki adım sonra aşacaktı duvarı...

Dinlenip güç topluyor, yeniden saldırıyor duvara... Tırmanıyor, tırmanıyor... Hadi be örümcek, hadi be!... Duruyor duvarda. Dinlenip yeniden tırmanıyor. Hadi, azıcık kaldı... Hadi!

Çıkıyor örümcek, küvetin düzlüğüne ulaşıyor. Orda birazcık durup, hızlı hızlı koşuyor biyerlere...

. Ezeceğim onu. iğrenirim, tiksinirim ondan da onun için öldüreceğim.

Hayır, hayır... öldüremiyorum. Büyük bir saygım var işkence zindanından kendini kurtarabilen örümceğe... Yaşa örümcek, yaşa sekiz ayaklı Sizif, yaşamak senin hakkın...

Çıkıyorum banyodan. Gün ağarmış, sabah olmuş. Saat: altı... -

ikibuçuk saat örümceğin duvarla savaşını, sonra da nasıl utku kazandığım seyretmişim.

Günaydın yeni doğan gün... Halkımı düşünüyorum, duvara tırmanan insanları...

Hiç uykum yok. Oturuyorum masamın başına, Sekiz Ayaklı Sizif'i yazıyorum. Bitiyor yazım. Ama saat onüç olmuştur. Artık dergide kimse olmaz cumartesi günü, bu saatten sonra... Ne yapalım, bu pazarı evcek parasız geçireceğiz.

BİR ŞAHESER DOĞUYOR

(Şairle karısı arasında bir konuşma)

— Sen kendini dâhi sanan bir budalasın, anladın mı?

— Anladım şekerim. Ama bunu niçin yüzüme vuruyorsun? Kendimi dâhi sanıp biraz avunmak da hakkım değil mi?

— Artık dayanamıyacağım...

— Ama ağlama şekerim, beni perişan ediyorsun... Doğru, ben dâhi olduğuma inanıyorum ama bunu kimseye ilan da etmedim.

— Yok bir de gazetelere «Ben dâhiyim» diye ilan mı vereceksin? Hem ilan etmen gerekmez ki, bunu her davranışından açıkça belli ediyorsun. Cıgaranın dumanım savuruşundan bile belli... Herkesi kendinden küçük görüyorsun, herkese tepeden bakıyorsun. Yürümen, öksürmen hapşırman bile dâhice...

— Benim bir dâhi olmamın kime ne zararı var?

— Bana. Evimize. Çocuklarımıza. Devlet kendisini her dâhi sanana aylık bağlamıyor. Bir dâhinin karısı olduğumu söyleyince bakkal parasız yiyecek vermiyor. Kış geldi, hâlâ odun, kömür alamadık... İskarpinlerim de su alıyor.

— N'olursun ağlama şekerim... Ben de boş durmuyorum ki, durmadan çalışıyorum. Bugüne kadar dört şiir kitabım çıktı...

— Hıh... Kırkdört kitabın çıksa neye yarar!...

— Ben bunun acısını çekmiyor muyum sanki... Ben istemez miyim şaheserimi yazayım da büyük üne kavuşayım, kitaplarım onbinlerce satılsın, her dile çevrilsin, zengin olayım... Şöhret ve servet!... O gün de gelecek elbet!... Yalnız dâhi olmak yetmez; büyük eserleri büyük olaylar yaratır.

Büyük olaylar olmayınca dâhi ne yapsın? Beni etkileyecek, bana esinler verecek, ruhumu allakbullak edip şaheserimi yazmam için beni zorlayacak olan o büyük olayı bekliyorum. Bana büyük olaylar gerekli... Sen bana, bulaşık tası içindeki suda yüz, diyorsun... Ben akvaryumda kulaç atamam, bana açılacağım okyanuslar olmalı... O büyük olayı bekliyorum... Ama, n'olursun ağlama artık şekerim... Yalvarırım ağlama. Biraz daha sık dişini, biraz daha sabret... Ruhumda fırtınalar yaratacak o büyük olayı bekliyorum, biraz daha sabret şekerim...

(Cellatla karısı arasında bir konuşma)

— Artık canımdan bezdim. Alıp başımı gideceğim... Bu kadarına dayanamam ben...

— Ama şekerim... Son günlerde işler kötü gidiyorsa kabahat benim mi? Ben ne yapayım? Zorla tutup da adam aşamam ya... Yargıçlar iyice cimrileşti yani... Ama umuyorum ki, bugünlerde yine bana iş düşecek. Bigün açılır işler...

— O günün geldiğini hiç görmeyecek miyim? Geçen yıl bu kadar değildi. Hiç olmazsa çocukların karnı doyuyordu. Ama geçen yılın hatıralarıyla çocukların karnı doymuyor.

— Ağlama n'olursun şekerim, benim de yüreğimi parçalıyorsun... Elimde olsa gece gündüz adam asarım. Yeter ki iş olsun, geceleri bile uyumam. Ben tembel insan mıyım?

— Bişeyler yap, çalış!

— istemez miyim çalışmayı şekerim? Ama mahkemeler idam kararı vermezlerse kimseyi aşamam ki... Sonra ben parça başına para alıyorum; aylıklı değilim ki, kimseyi ipe çekmediğim zaman da bana para versinler...

— Sanki bu koca memlekette asılacak adamın köküne kıran mı girdi?

— Haklısın, ama bunu gel de polislere yargıçlara anlat... Ah elimde olsa... Yoldan adam çevirip aşamam ya, sonra beni de sallandırmak için, işime son verip yerime başka birini alırlar. Anlatamıyorum ki... Benim görevimi yapabilmem için, nasıl olsa günün birinde kendiliğinden ölecek olan birini, zamanından önce öldürmek için yargıcın acele etmesi gerekli.

Ağlama n'olursun şekerim... Ben işten mi kaçıyorum sanki... İstemez miyim hergün adam sallandırayım da çoluğumu çocuğumu rahatça geçindireyim. Sabret biraz daha... Sık dişini... Elbet bugünlerde kısmetimiz açılır şekerim...

(Mezarcıyla karısı arasında bir konuşma)

— Çocuklarımı da alıp, gidiyorum evden; duydun mu?

— Niçin böyle yapıyorsun şekerim... Bugünlerde insanlar ölmüyorlarsa, benim elimden ne gelir? Ben zavallı bir mezarcıyım... Sanki herkes sapır sapır ölüyor da, sanki yollar ölülerden geçilmiyor da, ben de ölüleri gömmek için nazlanıyorum... İnsanları yakalayıp, canlı canlı mezara gömemem ya...

— Evde bir lokma ekmek yok...

— Ağlama şekerim, şimdi beni de ağlatacaksın... Zaten ben gözüyaşlının biriyim... İnsanlara ne oldu, hiç anlamıyorum ki, bugünlerde hiçbiri ölmüyor, öbür dünyada boş yer mi kalmadı nedir...

Ağlama şekerim n'olur... Biliyorsun, ben kelle basma para alıyorum, götürü iş görmüyorum ki aylığım olsun... Bana boyuna çalış diyorsun. Durup dururken mezar çukurları açamam ya... Ben amatör bir mezarcı değilim ki... Açtığım mezar bir işe yaramalı ki bana para versinler. Biraz daha sabret... Elbet bigün kısmetimiz açılacak... Umut kesilmez şekerim... Sık dişini azıcık.

(Gazeteciyle karısı arasında bir konuşma)

— Bütün genç kızlık hayallerim yıkıldı. Ne umutlarla evlenmiştim seninle...

— Ama şekerim, ağlama da konuşalım...

— Artık konuşacak neyimiz kaldı ki...

— Peki, peki... Sen haklısın... Ama ağlama... Ben senin mutluluğun için çalışıyorum.

— Çalışıyorsun da ne yapıyorsun, sanki... Üstte yok, başta yok...

— Benim mesleğimde başarı kazanıp ilerlemem, şu sekreterlikten kurtulup yazı işleri müdürü olmam, gazetenin başına geçmem için, bitakım olağanüstü olaylar gerekli ki, ben de kendimi göstereyim... Üstüste başka gazeteleri atlatma-lıyım, dikkati çekmeliyim... Ne bileyim ben, mesela büyük bir uçak kazası, müthiş bir deprem, bir büyük yangın, esrarengiz cinayetler filan olmalı... Bak, o zaman gör beni... Bütün öbür gazeteleri atlatmazsam, haberi hepsinden daha iyi vermezsem, bana da adam demesinler... Kimse benim gibi sayfa düzenleyemez, heyecanlı başlık çıkaramaz... Ah, ne yapayım ki elime fırsat geçmiyor yoksa... Olaylar çok durgun... Ben de sansasyonel

haberler bulacağım diye, gidip adam öldüremem ya... Ama fırsat kolluyorum, nasıl olsa bigün o fırsat çıkacak... Yoksa ben istemez miyim, mesleğimde kendimi gösterip yükselmek, yarışmada yılın gazetecisi seçilmek, daha çok para kazanıp evimi daha iyi geçindirmek... belki de bugünlerde faili meçhul bir cinayet çıkar ortaya bak ne başlıklar çekerim; okuyanın yüreği ağzına gelir...

Ağlama, n'olursun şekerim, yüreğim parça parça oluyor... Dua et de sen, kocanın başarısı için bir fırsat çıksın, bir gemi batsın mesela, bir su baskını olsun... Ağlama, dayanamam şekerim; bak işte benim de gözlerim yaşardı...

(Polisle karısı arasında bir konuşma)

— Nedir benim çektiğim Allah'ım!... Ben böyle sürünecek kadın mıyım?... Ne kara talihim varmış...

— Şekerim, bitanem, sevgilim... Niçin böyle yapıyorsun? Biraz anlayış göstersene... Ben de terfi etmek, iyi bir mevki sahibi olmak, evimi refah içinde geçindirmek isterim elbet...

— Ah, benim ne talihsiz başım varmış...

— Asıl ben, talihsiz bir adamım ki böyle kısır bir memlekette dünyaya geldim. Eğer sokaklarında faili meçhul cinayetlerden geçilmeyen bir memlekette dünyaya gelmiş olsaydım, sen beni o zaman görürdün, ben böyle bir komiser parçası olarak kalır mıydım... Vallahi çoktan emniyet genel müdürü bile olmuştum. Ama ne yapayım ki, kıymet bilinmeyen bir memlekette dünyaya gelmişim. Ufaktefek polis vakalarıyla insan terfi edemez, kendini gösteremez ki... Bana, benim çapıma göre, büyük, esrarengiz hırsızlıklar, cinayetler filan olmalı da, hiçkimsenin çözemediği esrarı ben ortaya koymalıyım ki, takdirnameler alayım, terfi edeyim... Ağlama şekerim, n'olursun... Bilirsin ben gözyaşına hiç dayanamam, beni de ağlatacaksın... Biraz daha sabret şekerim... Ben elime düşecek o büyük cinayetleri filan bekliyorum...

(Eczacıyla karısı arasında bir konuşma)

— Sırtımda mantom kalmadı... Kimsenin yanına çıkacak halim yok, giyecek hiçbişeyim kalmadı... Daha ne kadar zaman buna katlanacağım?

— Şekerim, ağlama hayatım... Bak dinle... Eczanede aspirin, kinin satmakla para kazanılmaz... İthal malı, pahalı ilaçlar satmalıyız ki, hele kolay bulunmayan ilaçlar olursa, bak gör o zaman, nasıl para kazanacağım... Aslında her insan hastadır. Ama onlara, hasta olduklarını anlatacak iyi bir doktor çıkıp da, ellerine reçete verip bize göndermiyorki... Millet hastalanmazsa, hastalar doktora gitmezse, doktorlar bana göndermezse, bunun sonu neye varır şekerim...

Memleket felakete gidiyor, felakete... Ağlama şekerim. Benim yüreğim yufkadır. İçime dokunuyor sen öyle ağladıkça. Elbet bigün bizim de işlerimiz açılacak.. Bigün nasıl olsa, ellerinde reçetelerle hastalar nah böyle kum gibi eczanenin önünde kuyruğa girecekler. Biraz daha sabret şekerim. Bigün kısmetimiz açılacak canım.

(Doktorla karısı arasında bir konuşma)

— Sözüm ona doktor karışıyım. Doktor kansı oldumda bugüne kadar ne gördüm sanki... Gençliğime, güzelliğime yazık oldu...

— Ama şekerim...

— Bıktım artık...

— Ağlama n'olursun... Beni de üzüyorsun... İnan; onbeş gündür muayenehaneye tek müşteri, pardon yani tek hasta gelmedi... Düşün rica ederim... Parasız, yardımına muhtaç adamlar geliyor boyuna... Sonra bir de hayır kurumlarından eli makbuzlu adamlar... Anlamıyorum ki ne oldu bu insanlara? Aslında hepsi hasta... Ama bilmiyorlar hasta olduklarım... Ben ne yapabilirim..; Hasta gelse, günde yüz hasta bile muayene edebilirim... Ama gelmiyor alçaklar... Savcı değilim ki, polisle adam getirteyim...

İçim götürmüyor gözyaşı dökmeni sevgilim. Ağlama n'olur... Muayenehaneye kimse gelmiyor. Ben de girip çık-masam, kapının rezeleri paslanacak nerdeyse...

Ah bir zengin hasta düşse elime... Hastanın iyisi, ne iyi olan, ne de ölendir. Hasta dediğin, ne iyi olacak, ne de ölecek... İyi olursa, gazetelerde adıma teşekkür ilanları yayınlatır, reklamım olur. Düşünüyorum, uydurma bir hasta adıyla, kendime teşekkür ilanları vermeyi gazetelere... Tek hasta bile günlerdir yanılıp da, muayenehanenin kapısını çalmıyor...

Ama sabırlı ol, biraz daha sık dişini... Sabrın sonu kurtuluş... Nasıl olsa bigün o büyük kısmet kapımızdan içeri girecek... Ben öyle ucuz hasta istemiyorum. Bir tane olsun, tam olsun...

(Avukatla karısı arasında bir konuşma)

— Ben babanım evine gidiyorum, işte o kadar...

— Dur canım, sinirlenme şekerim...

— Çektiğim sıkıntı yetmez mi?... Bana koca olarak bugüne kadar ne yaptın?... Sözde avukat olacaksın... Yazık değil mi bana? Benim neyim eksik başkalarından?

— Şekerim, ağlama... Büyük aşkımızı çabucak unutuyorsun...

— Kurukuruya aşk karın doyurmuyor...

— Bir dakika şekerim, rica ederim... Günlerdir yazıhaneye hiçbir müşteri, pardon, yani ne davalı ne davacı geliyor... işler çok kötü... Ne oldu bu insanlara, hiç anlamıyorum... Bunlar birbirlerini hiç kazıklamıyorlar mı, vurup öldürmüyorlar mı, nedir... Ben büyük davaların avukatıyım... Bir tane boşanma davası olacağına, bir tane arazi davası olsun elde yeter... Milyonluk davalar almalıyım ki üstüme, bana da bişeyler düşsün, gazeteler benden yazsın, ünüm artsın... Bak, o zaman gör, seni nasıl yaşatacağım; prensesler gibi, kraliçeler gibi...

— Kraliçelerin benden ne fazlalığı var yani, onların alnı gümüşlü mü?

— Ben öyle bişey söylemedim şekerim... Sana layık olduğun hayatı yaşatacağım... Ama böyle bir müşteriyi elime geçiremiyorum ki... Milyonlar kazanan avukatların peki benden fazla neleri var, benden fazla boynuzu kulağı yok ya onların da... Ağımı kurmuş bekliyorum, nasıl olsa bigün av düşecek... Azıcık daha sabret şekerim... Ağlama, n'olursun... Yüreğime dokunuyor... İnci gibi gözyaşlarını ziyan etme şekerim...

(Aile yuvasının mutluluğu üstüne gözlemler)

Büyük bir toprak ağası ile, bir köy halkının arasındaki anlaşmazlık, sonunda mahkemeye düşmüştü. Toprak ağası, elindeki babasından kalma tapuya göre, köy topraklarının kendi malı olduğunu iddia ediyor, bunca yıldır hiç kira ve para vermeden topraklarını kullanan köylülerin, kendi malı olan köyü' boşaltıp buradan gitmelerini istiyordu. Aslında büyük ithalatçı tüccar ve dokuma fabrikası sahibi olan toprak ağası, köylüleri sürüp çıkardıktan sonra boşalan köyün verimli ve sulak topraklarında modern tarım yapacak, bol ürün elde edecek, memlekete büyük yararı olacaktı.

Kalın kafalı köylüler, taa atalarından beri sürüp ektikleri, ekip biçtikleri bu tarlaların, elinde bir kâğıtla birden karşılarına çıkan bu adamın nasıl malı olabileceğini, bitürlü anlayamıyorlardı.

Toprak ağası, bir tanıdığı aracılığıyla, yazıhanesinde günlerdir iş bekleyen avukatı bulmuş, davasını ona vermişti. Genç avukat büyük bir tutkuyla işe sarıldı. Zaten elde tapu olduğuna göre, bütün köy onlarındı.

Ama tapu gerçeğinin ne olduğunu anlamayan köylüler de kendilerini haklıyız sanarak direniyorlardı. Dava uzadıkça uzuyordu.

Memlekette işlerin süratle yürümediği, bunun için de memleketin geri kaldığım söyleye» toprak ağasının, dava uzadıkça sinirleri bozulmuş, sinirleri bozulunca ülseri azmış, ülseri azınca şekeri yükselmiş, şekeri yükselip tansiyonu da çıkınca, günlerdir muayenehanesinde hasta bekleyen doktorun eline düşmüştü. Hastasını öldürmemeye olduğu kadar iyi etmemeye de "büyük bir çabayla çalışan doktor reçetelerine pahalı ithal malı ilaçlar yazıyordu. Diş fırçası, diş macunu, aspirin ve kinin satmaktan bıkmış olan eczacı, reçetelerde yazılı bu pahalı ithal malı ilaçları satarak, aile yuvasının mutluluğunu sağlamıştı.

Memleketin tanınmış ve hayır sahibi bir simasını tedavi eden doktorun da hastaları artmış, o da ünlü bir doktor olmuştu.

Muhakeme uzun sürmüştü ama, sonunda genç avukat davayı da, bu davanın yüzde iki olan avukatlık ücretini de kazanmış, ünlü, zengin bir kimse olarak, aile yuvasının mutluluğunu kurmuştu.

Bu arada, davayı kaybeden ve doğup büyüdükleri köylerinden sürülen köylülerden biri, köylü kafasıyla ve cahilliği yüzünden haksızlığa uğradığım sanarak, elinden toprağım alan zengin adamı, sırtına dört bıçak saplayarak öldürmüştü.

Ancak köylü bu cinayeti, kalın kafalılığından hiç de umulmayan bir gizlilikle işlediği için, cinayeti faili meçhul kalmıştı. Yıllardır komiserlikte pinekleyip bitürlü terfi edemeyen adam, bu cinayetin kovuşturmasını üstüne almış ve gece gündüz, korkunç bir tutkuyla çalışarak katil olan köylüyü yakalamış, bu başarısından sonra da takdirname ve mükafat alıp, terfi yolu açılmış, böylece aile yuvasının mutluluğunu sağlamıştı.

Esrarengiz cinayetin katilinin bulunduğunu ilk haber veren gazetenin sekreteri, bütün öbür gazeteleri atlattıktan başka, katille de çok ilginç bir röportaj* yapmış ve bu röportajıyla da, yılın gazetecilik yarışmasında birinci seçilmiş, bu başarısıyla yazı işleri müdürlüğüne yükselmiş, bütün bunların sonunda da aile yuvasının mutluluğunu sağlamış ve sağlamlaştırmıştı.

Günlerden beri iş bekleyen cellat, sonunda eline bir iş geçirmenin sevinci içinde, idama mahkûm edilen katilin boynuna ipin yağlı ilmiğini geçirmiş, emeğinin hakkını da alarak aile yuvasının mutluluğunu sağlamıştı.

Mezarcı da sevinçliydi. Kısa zamanda iki mezar kazmıştı. Demek artık işleri düzeliyordu, uğursuzluk kalkmıştı. O da aile yuvasının mutluluğunu sağlamıştı.

Köylülerle toprak ağasının arasındaki mücadele sonunda bir köylünün elini kana bulaması, günlerce gazetelerde, dergilerde yazı, resim, karikatür, tartışma konusu olmuştu. Şaheserini vermek için ruhunu allakbullak edecek bir büyük olay bekleyen şair de ister istemez bu dramın etkisinde kalmış, bu dramdan esinlenerek insanların toprak savaşı üstüne büyük bir destan yazmıştı. Bu destan, şairi ölümsüzleştiren gerçek bir şaheserdi. Basılan destan, onbinlerce satıldı, birçok dillere çevrildi. Üne ve zenginliğe kavuşan şair de, aile yuvasının mutluluğunu sağlamıştı.

Toprak kavgası üstüne yazılmış olan başarılı destan, yılın en büyük edebiyat armağanım kazanmıştı. Birçok dillere de çevrilmiş olan destanın şairinin bu başarısı şerefine bir tören düzenlenmişti. Bu törene, memleketin bütün ünlü ve tanınmış kişileri çağrılı olarak gelmişlerdi. Bu ünlüler arasında sözü geçen doktor, eczacı, avukat, gazeteci, komiser (ki artık emniyet müdürü muavinliğine vekâlet eden bir başkomiserdi), hepsi gelmişlerdi. Gözlerinde mutluluk parlayan eşleri de, kocalarının varlığıyla

kıvanç duyuyorlardı. Hele destan şairinin eşi, bir elinde viski bardağı, kocasının kulağına,

— Sen bir dâhisin şekerim... diye fısıldadıkça, şair de ona,

— Beni şımartıyorsun şekerim... diyordu.

Bu büyük başarının şerefine, şaire yöneltilerek kadehler kalkıyor ve oradakiler şairi kutluyorlardı. Alkışlar arasında şair, destanından bir parça okurken, hem kendi gözleri, hem de dinleyenlerin gözleri yaşarmıştı:

Ey bir karış toprak için savaşanlar

İstemezsiniz ne madalyalar, ne nişanlar,

Çünkü sizindir bütün şerefler, şanlar...

Kalbim sizler için sızlıyor...

Ah zavallı perişanlar, perişanlar...

Bigün gelecek ki, inanıyorum,

Kardeş olacak tazılarla tavşanlar...

Destanın etkisinde kalıp en çok ağlayanlar arasında, avukat, doktor, eczacı, gazeteci ve başkomiser de vardı.

Yaşlı gözlerle kadehleri şerefe kaldırdılar, bu destanla ülkenin gerçeğini dile getiren şairi candan kutladılar.

BİR YILBAŞI ANISI

Demek bu benim kırkdokuzuncu yılbaşım; bunların içinde bende etkisi olan ikisi; üçü... Hele bir yılbaşı yaşadım, onu hiç unutamıyorum. Yıl ya'47, ya'48, Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde siyasi koğuşta yedi kişiyiz. Kasımpatı saçlı kızı bekler dururdum, hiç gelmedi. Yılın son günü, bir ziyaretçim onun haberini getirdi. En yakın arkadaşlarımdan bir şairin kolundaymış.

Hapiste, şairleşiyor insan. «Tahliye» yi, o yılın son günü yazmıştım:

Kısmet olur şu hapisten çıkarsam,

Deniz derya yol görünür gözüme,

Bekâr odam dardır ama bir varsam;

Mezar olsa bol görünür gözüme.

Yıllar yattım ne sevgili izledim,

Ne vefasız yâr yolunu gözledim,

Yalnız yalnız yeşil rengi Özledim,

Taze yaprak süreceğim yüzüme.

Mahpus kişi kendi bakar falları,

Garip olur yoksun yoksun hatları,

Bir kurtulsam kuru ağaç dalları,

Sarılacak kol görünür gözüme.

Özgür olan bilmez geçer denizden,

Deniz nedir, mavi nedir sor bizden,

Bir kurtulsam körolası hapisten,.

Su olurum inan otsun sözüme.

Soframızı hazırlıyorduk elbirliğiyle. Arkadaşlardan biri dedi ki:

— Mussolini tam adam olmanın altı koşulu vardır demiş: Yüksek öğrenim, aşk çekmek, baba olmak, askerlik yapmak, yoksul ve işsiz sürünmek, hapis yatmak...

Bu ölçüye göre yedimizde de adamlık tamdı.

Yılbaşı gecelerinde cezaevlerinde üzgün durmak kendiliğinden yasaklanmış gibidir, iyi eğleniyor, gülüyorduk.

Ziyaretçimin getirdiği sekiz paket Kulüp cıgarasından bir paketi açtım, içinden Birinci cıgara çıktı.

Şansa balon yahu, içine yanlışlıkla Birinci konulan paketler de beni buldu.

Sekiz paket de öyle.

— Artık bu yanlışlık filan değil, düpedüz hile...

Arkadaşların budalalığıma gülmekten gözlerinden yaş geliyor. Ustalıkla açtıkları Kulüp paketlerinin içine Birinci cıgara koyup yine belli olmaz biçimde paketleri kapamışlar. Oyunu öğrenince,

— Anlamadım mı sandınız, dedim, anladım ama gülesiniz diye anlamazlığa vurdum...

Gül babam gül... Gece yarısından sonra arkadaşlardan biri bir öneride bulundu:

— Gelecek yılbaşı hepimiz Nisuvaz'da buluşalım, yıl başını yine birlikte geçirelim. İstanbul'dan uzak yerde olup da Nisuvaz'a gelemeyenler oraya telgraf çeksin...

Kabul ettik. Ertesi yılbaşına yedimiz de dışarda olacaktık.

O yılbaşı gecesinden iki üç ay sonra ben tahliye olundum. Durumumu hiç mi hiç düzeltemedim. Ev bark, çoluk çocuk dağılmış, kendim işsiz güçsüz yapayalnızım.

Yılın son günü beni bir düşüncedir aldı; akşama Nisavuz'da buluşacağız arkadaşlarla, ama bende para yok. Yazın çok ucuza aldığım keten beyaz ceketin dirsekleri delinmiş de, Alâettin'in verdiği eski pardesüsünü üstüme giyiyorum. Ayakkabılarımın burnu havlamak için açılmış köpek ağzı gibi, Suadiye'de oturan bir arkadaşımdan küçük bir alacağım vardı, onu istemek için Suadiye'ye gittim. Onlar da evlerinde yılbaşı hazırlığı yapıyorlarmış, ille yılbaşını onlarla birlikte geçirmem için üsteldiler,

— Pardesünü çıkar Allah aşkına, gel otur...

Pardesümü çıkarırsam, kış günü giydiğim, hem de dirsekleri delik beyaz ceketi görecekler. Gece de onlarla kalamam, Nisuvaz'a gideceğim. Bu kadar yakınlık görünce, alacağımı da isteyemedim, zaten küçük bişeydi.

Suadiye'den dönüp Köprü'ye geldiğim zaman cebimde ancak bir lira kadar bozuk para kalmıştı. Karnım da çok aç, sabahtan beri bişey yememişim. Borç para almak için Aksaray'da oturan bir arkadaşıma gittim, evde bulamadım. Şişli'de oturan bir başka arkadaşıma gittim, onlar da yakınlık göstererek, «Bizimle kal yılbaşında» diye öyle üsteldiler ki, borç istemeye geldiğimi söyleyemedim. Ne kadar arkadaşım varsa kafamdan geçirip hepsine uğradım. Kimisini yerinde bulamadım, kimisi de «yılbaşını bizimle geçir» dedi. Yani hiçbirinden para isteyemedim. Kış akşamı, hava erkenden karardı. Sulu bir kar yağıyor. Üşüyorum, ayaklarım su içinde... Cebimde kalan son paramla otobüse binip Büyükdere'de oturan bir

arkadaşıma gittim, ondan borç isteyeceğim. Evindeydi, ama içeri girdiğime bin pişman oldum. Ayağımı yere bastıkça, delik kundurayla çorap arasındaki sular fışş diye bir ses çıkarıyor, bastığım yerde, kunduramın ıslak çamurlu izi kalıyordu.

— Pardesünü çıkarsana!

— Kalsın... Zaten gideceğim.

— Dünyada olmaz, bırakmayız, iyi ki geldin, biz de seni arıyorduk. Yılbaşını birlikte geçiririz.

Böyle durumlarda insan, «Bana on lira, olmazsa beş lira borç ver!» diyemiyor.

Başka yere çağrılıyım, diye çıktım ordan.

Büyükdere'de on parasız ve aç kalakaldım. Karda arttı iyice, artık soğuktan mı, açlıktan mı, yoksa yalnızlıktan mı nedir, büsbütün üşümeye başladım, dişlerim birbirine çarpıyor.

Bişey değil, arkadaşlar Nisuvaz'a çoktan gelmişlerdir, benim sözümde durup oraya gitmediğimi görünce «vay kalleş» demişlerdir. Hayır, ben kendime böyle dedirtmem. Tabana kuvvet yürü oğlum. Büyükdere neresi, Beyoğlu neresi... Yolda kendi kendime şöyle düşünüyorum:

«Yabancı değiller ya, arkadaşlarım... Anlatırım halimi. İşsizim, parasızım derim. Elbet onlarda para vardır. Neden geciktiğimi de anlatırım; ben anlattıkça onlar gülerler. Şu halime bir bak, gülünmeyecek gibi değil; biri beni çamaşır gibi burup dürüp sıksa, üstümden üç kova su akar, geriye de pek bişey kalmaz. Anlatırım, güleriz tıpkı geçen yılbaşındaki gibi.»

Gece yarısına doğru Nisuvaz'dan içeri girdim, önce, size kısaca Nisuvaz'ı anlatayım. Şimdi orası bir bankadır. Nisuvaz'ın önüne, büyük camın arkasına emekli generaller, modası geçmiş kılıklı adamlar, Meşrutiyet'ten artakalmış kişiler, kalıp gibi otururlar, donuk bakışlarla önlerinde caddeden akan kalabalığı seyrederler, o kalabalık da onları seyreder. Hepsinin de içlerinden kazık geçirilmiş gibi bir halleri vardır. Pek seyrek dudakları kıpırdayınca, birbirleriyle konuşuyorlar demektir.

Üç sıra masa dolduran bu vitrinliklerin arkasındaki masalarda sanatçılar oturur; o zamanın en ünlü ressamları, yazarları, gazetecileri, profesörleri. Kadınlı erkekli bu grup bağıra çağıra tartışırlar, aradabir de kavga ederler.

Daha arkadaki masalarda müşteri bekleyen kiralık kızlarla kadın satıcıları otururlardı.

Nisuvaz'ın ortasında oturan aydınlarla, gerisinde oturan kiralık kızlar birbirlerini çok iyi tanırlardı. Çoğu hacıağa olan hovardalar, gelir burda

satıcılarla pazarlık eder, kızı alır götürürdü. Kızların çoğu ençok yarım saat sonra dönerdi-

Üstümden sular sızarak Nisuvaz'a girdim. Bakındım, sözleşmiş olduğumuz arkadaşlardan hiçbiri yok. Nisuvaz'ın sahibi Niko (çoktan öldü) tanırdı onları da. Ona sordum, «Gelmediler» dedi.

Yılbaşı olduğundan pastanenin önü ve ortası boştu, yalnız arkada kızlarla, bir iki kadın tellalı vardı. Tanırdık kızların hepsini.

Pastanenin iş görenleri beyaz Rus kadınlardı. Oturduğum masaya bu beyaz Rus kadınlardan biri geldi:

— Buğran!

Cebimde para yok ki, bişey isteyeyim. Ne olursa olsun,

— Bir çay madam... dedim.

İçimden, «Daha erken, arkadaşlar nerdeyse gelirler» diyorum, çay parasını da onlar öder.

Adını şimdi unuttuğum, zayıf, uzun boylu, elmacık kemikleri çıkık bir kız vardı, akıllıca bir kızdı. Profesör Mustafa Sekip Tunç, bu kızla konuşmaktan pek hoşlanır,

— Genç olsaydım bu kızla evlenirdim... derdi, işte o kız gülümseyerek,

— Ne o, dedi, yılbaşı gecesi yalnızsın? Arkadaşlardan senden başka yok kimse burada...

— Bekliyorum, dedim, burda buluşacağız arkadaşlarla da, sonra biyere gideceğiz.

— Ne yapalım, dedi, bizim burdan başka gidecek yerimiz yok işte...

Az sonra içeri giren iki hovardadan biriyle pazarlığı kendisi yaptı, birlikte çıktılar. Kız yarım saat kadar sonra döndüğünde,

— Gelmedi mi daha arkadaşların? dedi.

— Daha erken, gelirler.

Oysa saat biri geçiyor. (O zamanlar Nisuvaz sabaha kadar açıktı.) Açlıktan da ölüyorum hani...

Hanımefendi kılıklı bir kız satıcısı kadın vardı, bir oğlunu tıp fakültesinde, bir oğlunu da lisede okutuyor, derlerdi. O kadının aracılığıyla kızı bir başka müşteri götürdü. Saat ikide kız yine dönüp geldi.

— Hâlâ gelmediler mi?

— Gelirler nerdeyse... Geç saat için sözleşmiştik...

Üstümden çıkarmadığım ıslak pardesü yavaş yavaş kuruyordu ama içteki ceket, gömlek, pantolon ıslaktı.

Saat beşbuçuk oldu, kız o zamana kadar bikaç kez daha müşteriler bulup gitti geldi.

Artık arkadaşlarımın geleceğinden umudumu kesmiştim ama, içtiğim çayın parasını ödeyemeyeceğim için Nisuvaz'dan çıkıp gidemiyordum.

Kız son gelişinde,

— Galiba gelmeyecek seninkiler, dedi. Çok ağrıma gitti bu söz.

— Yok canım, gelirler... dedim.

Sokağa vuran sabahın mavimsi ışığı, geniş camdan geçip duvarları boyuyordu.

— Masana geleyim mi?

Gelse bişey ısmarlamak gerekli.

— iş yok mu artık? dedim.

— Boşver...

O sıra hanımefendi kılıklı kadının yanma getirdiği erkeği,

— Yoruldum... diye reddettiğini duydum. Yanıma geldi, oturdu.

— öyle de acıktım ki... dedi.

Nisuvaz'ın arkasındaki mutfakta alamünit yemekler yapılırdı.

— Omlet yer misin? diye sordu.

— Mersi... karnım tok.

— Akşamdanberi acıkmışsındır ayol... Yiyelim işte beraber...

Sesimi çıkarmadım.

— Yani ben bişey ısmarlayamaz mıyım kimseye? dedi.

— Ismarlarsın tabii...

Borç denilen yemekten yedik, omlet yedik, üstüne de birer kakao içtik. Onun, ben yiyeyim diye zorla yediğini çok iyi biliyordum.

Bu kızlar, Nisuvaz'da peşin para ödemezler, hesaplarına yazılırdı. Ama o parayı hemen ödemek istedi, daha önce içtiğim çayın da parasını verdi.

Sabah olmuştu. Nisuvaz'da ikimiz kalmıştık. Birlikte çıktık. Onu Galatasaray'da Çiçekçi Sokağı'ndaki, bir odasında kaldığı evin önünde bıraktım.

Aradan çook yıllar geçti. Hiç unutmadığım, işte o yılbaşı gecesidir. Beni bekletip gelemeyen arkadaşlarımı sonraları çok gördüm, hâlâ da görüyorum. Hiçbirine «Neden o gece gelmediniz?» demedim, onlar da o konuda bişey söylemediler.

BİR MAAŞLA

Ayın biri oldu. tik maaşımı alıyordum. Muhasebeci parayı verirken,

— Otuz liranız var mı? demişti.

Az kaldı gülecektim. Benden otuz lirayı alacak, üç tane yüz liralık verecekti. Başım deftere eğilmiş, bordroyu imzalarken,

— Yok efendim, dedim.

iki tane yüz liralık, bir tane elli liralık, iki de onluk verdi.

Saat tam beşte daireden çıktım. Ben lisedeyken, bir dişçi yanında kalfalık yapan bir arkadaşım vardı. Bigün bana:

— Paranın hepsini bir cebine koyma. Ceplerine dağıt.

Çalınır, düşer, kaybolur, sonra parasız kalırsın, demişti.

Bütün iki tane yüzlük ceketimin sağ iç cebinde, ellilik sol cebimde. iki tane onluk da pantolon cebimde. Ayrıca bozuk paralarım da var. Arada bir paralarımı yokluyorum. Mendilimi çıkarırken «Ya düşse...» diye geçti içimden. Düşüverse... Mendili, paranın olmadığı cebime koydum.

Sağda bir apartman var. Kapısında ?Kiralık daire» yazıyor, içeri girdim. Apartmanın geniş bir girişi var. Sağ duvara Kızkulesi'nin resmini yapmışlar. Soldaki duvarda, mermer parmaklıklı bir terastan görünen bir bahçe resmi yapılmış. Kapıcı katının ziline bastım. Yerden bir iki karış yukarda bir pencere açıldı. Bastığım yerin altından bakan kapıcıya,

— Kiralık daireyi görmek istiyorum, dedim. Kapıcı merdiveni çıktı, yanıma geldi.

— Buyrun, dedi.

ikinci katın kapısını açtı:

— Üç oda, bir hol, banyo, mutfak.

— Kirası nedir? dedim.

— Beşyüz lira...

— Güzel... Kapıcı,

— Efendim? dedi. Ben bir daha,

— Güzel, dedim.

Sokağa çıktım. Elimle, ceplerimdeki parayı dışardan yokladım.

Cadde kalabalıktı. Her zaman, vitrinine bakarak, önünden geçtiğim lokantaya gelince durdum. Bu lokantayı seviyorum. Öbür lokantalar gibi camının arkasına yemekler, tatlılar doldurmuyor. Bir kadife örtü, üstünde de gümüş bir kap, renkli bişeyler, çiçek gibi... O kadar.

İçeri girdim. Bu lokantaya ilk girişim. Yemek zamanı değildi. Masalar boştu. Garson,

— Buyurun, dedi.

— Şatobriyan... dedim.

Ben, «Chateaubriand»ı bir Fransız yazarı diye bilirdim. Bir de bu adla yemek olduğunu, üç gün önce bir arkadaşımdan duymuştum.

Bir ingiliz soylusu bizim lüks otellerden birine gelmiş, Metrdotele,

— Spesiyal ne yemeğiniz var? demiş.

İngiliz'e, şatobriyan denilen yemek her neyse, onu getirmişler, ingiliz, yirmi yıl önce Paris'te lüks bir otelde şatobriyan yemiş. O şatobriyanı Jan adında bir Fransız aşçısı yapmışmış. Ama ne usta aşçıymış ki, ingiliz, yirmi yıl sonra istanbul'da şatobriyandan bir lokma alınca,

— Bu kadar güzel şatobriyanı ancak Mösyö Jan yapabilir, demiş.

ingilize,

— Yes Sir, demişler. Mösyö Jan yaptı, şimdi burada çalışıyor.

Lokantada bana,

— Buyurun! diyen garsona.

— Şatobriyan, dedim.

Garson şaşırdı. Lokantanın sahibi koştu. Ona da,

— Aşçınız yapabilir mi? diye sordum.

— Tabii yapar, dedi, akşama yapar.

— Kaça?

Bu soruma büsbütün şaşırdılar. Belki beni belediye müfettişi sandılar.

Duvardaki listeye baktım: Etler beş lira, sebzeler üç lira, çorba yüzelli kuruş.

Onlar bana şaşkın şaşkın bakarken şöyle bir ayaküstü hesapladım. Bu lokantada onbeş liraya karnımı doyurabilirdim.

Adam,

— Kolay Beyefendi, dedi. Ben de ona,

— Güzel... dedim.

Lokantadan çıktım. Elli adım gittim gitmedim, Râci'yi gördüm.

— Evlendim, dedi.

— Ne zaman? dedim.

— Geçen hafta düğünümüz oldu. Çok paradan çıktım.

— Çok mu, ne kadar?

— Yalnız düğün için beşbin lira gitti. Akşam dokuzdan sabaha kadar.

— Güzel... dedim.

Yürüdüm. Dönüp Râci'ye bakmadım. O da şaşırmıştır. Arkamdan bakakalmıştır.

Ceplerimdeki paralan yokladım. Hepsi yerinde. ikiyüzyetmiş liram var, ayrıca da bozuk paralarım.

Uyurgezer gibiydim. O büyük hana ne zaman, nasıl girdiğimi bilmiyorum. Handaki odalardan birinin kapısı önün-deydim. Pirinç levhadaki siyah yazıdan burasının bir terzi atelyesi olduğunu anladım, içeri girdim.

— Bir elbise yaptırmak istiyorum, dedim.

Terzi kumaş toplarım önüme koydu. Üç kumaş beğendim.

— Kaça bunlardan bir takım elbise? dedim.

Birinden dörtyüz, birinden dörtyüzelli, birinden dörtyüzseksen liraymış.

— Güzel!... dedim.

Koridora çıktım. Yandaki kapının üstünde bir asabiyeci hekimin tabelası vardı. Kapıyı ittim. Beyaz elbiseli bir kadın,

— Randevunuz var mıydı? dedi. Ben de ona,

— Doktorun vizitesi kaça? dedim.

— Otuz lira, dedi.

— Güzel, dedim.

Çıktım oradan. Dışarıda cebimdeki paralan bir daha yokladım. Sokağa çıktım. Lambalar yanmıştı. Serin havada yürüdüm. O büyük otelin önüne gelmiştim. Döner kapıdan girdim. Bu otele ilk girişim. Otelin ılık havası hoşuma gitti. Halılara ayakkabılarım gömülüyor. Kocaman bir yer. Elbisesinden otelde çalışanlardan biri olduğu belli olan kıza,

— Kim karışıyor bu otele? dedim, burada kalmak için...

Kız beni bir adama götürdü. Üç yer varmış elli, seksen, yüzon lira...

— Güzel... dedim.

Döndüm. Kapıdan çıktım, önümde bir kadın yürüyordu. Kadının yanma gidip yüzüne baktım. Ne güzel kadın... Ama çok güzel. Belki yabancıdır.

Belki de artist... Vücudu hele... Manken de olabilir. Kadının önüne geçtim. Sonra geride kaldım.

Elimle ceplerimdeki paraları yokladım. ikiyüzyetmiş liram var. Bozukluk da var. Apartmanın kirası beşyüz lira... Kadın önümde gidiyor. Gördüğüm kadın bacaklarının en güzeli. Ayda beşyüz lira. Benim ikiyüzyetmiş liram var. Ne demek? Günde onaltı lira altmış kuruş. Güzel... Kadının iskarpini bilekten bağlı. Topukları da incecik... İkiyüzyetmiş liram var. Ben o apartmanı onaltı gün, iki saat için kiralayabilirim. Benim paramla onaltı gün, iki saat kalabilirim o apartmanda.

Güzel...

Kadın caddeye çıktı. Yanma yaklaştım. Sağ yandan baktım. Bittim kadına.

Şatobriyan sorduğum lokantada onbeş liraya karnımı doyursam, öğle akşam otuz lira... Kadının şemsiyesi var. Eldivenleri sarı. Saçları da sarı.

Demek ben o lokantada dokuz gün yemek yiyebilirim. ikiyüzyetmiş liram var. Bozukluk da...

Kadın bir sokağa saptı. Soldan yanaştım ona. Burnu havaya kalkık, küçük de... O önden gidiyor. Arasıra ben öne geçiyorum. Düğün yapmış ya Râci... Beşbin lira vermiş. Kadının beli ne kadar ince. Akşam dokuzdan sabaha kadar beşbin lira. Hepsi demek on saat. Ben düğün yapsam... İkiyüzyetmiş liram var benim.

Kadın yokuşa vurdu. Kalçaları... Yağmur çiseliyor. Kadın şemsiyesini açtı. Tekrar caddeye çıktık.

Beşbin liraya dokuz saat düğün yapılırsa, ikiyüzyetmiş liraya... efendim? Demek düğünün saati, beşyüzellibeş lira altmış kuruşa geliyor, öyleyse ben otuzbeş dakika düğün yapabilirim. Güzel... ikiyüzyetmiş liram var.

Kadın geriye döndü. Duraladı. Sonra yürüdü. Parka girdi.

Terzi dörtyüz liraya elbise dikiyor. Ucuz dörtyüz lira. Çok güzel kadın. Belki de bir memurdur. Ama artist olmalı. Ben o elbisenin hepsini yaptıramam. Tam takım olmaz ama, yarısından çoğunu yaptırırım. Biraz eksik kalır. Ceketin kollan, belki de sırtı olmaz. ikiyüzyetmiş lira. Kadın merdivenlerden... tekrar tramvay yoluna çıktı. Üfff... Ne kadın... Göğsü, göğsü... Çok güzel göğüs var. Soldaki yokuşa saptı. Bu yokuş karanlık. Durdu. İskarpin ayağım sıkmış olacak...

Asabiye doktorunun vizitesi otuz lira. Kadın geri döndü. Belki bişey unutmuştur. Alandaki heykele yöneldi. Ben de o asabiye mütehassısına tam dokuz kez muayene olabilirim. Güzel... ikiyüzyetmiş lira yerine ikiyüzellibeş liram olsa, sekizbuçuk kez muayene olabilirim. Muayenenin biri yanda kalacaktı. Son muayene... Kadın sağdaki sokağa girdi. Şimdi şu kadın... Hiç... Ne büyük otel...

Kadın arkasına döndü. Otelin bir gecesi elli lira. Tastamam, beş gece kalabilirim, bir de yirmi liram artıyor. Beş geceden birazcık çok. O çok olanı garsona veririm. Benim yerime garson yatsın. Beş gece, bir de on saat... ikiyüzyetmiş liram var. Bozukluk da...

Kadın durdu. Geriye döndü. Yürümüyor. Öylece durdu. Ben de durdum. Kadın bana doğru yürüyor. Geldi, karşımda durdu. Bana bakıyor kadın.

— Ayol, bişey söylesene! dedi.

Ne diyeyim bilmem ki... Sustum tabii...

— Sen dilini mi yuttun?

Bir elbiseden biraz eksik olur. Sekizbuçuk muayene olurum...

Kadın,

— Bişey söylesene be! bağırdı.

Elimle cebimdeki paraları yokladım. Beş gece kalabilirim otelde. Beş gece ve bikaç saat... Kadın,

— Sağır mı bu herif? diye söylendi.

Yağmur hızlandı. Sokak lambasında yağmurun iplikleri daha çok belli oluyor. Köşeden bir köpek çıktı. Tin tin tin geldi, yanımızda durdu. Üç kişi olduk.

Kadın,

— Deli mi yoksa?... diye söylendi.

Köpek kuyruğunu sallamaya başladı. Ben de otuzbeş dakikalık bir düğün yapabilirim. Yada düğün yapmam da dokuz gün, öğle akşam yemek yerim. Apartman katını kiralarım, onaltı gün için... Canım ne isterse...

— Peki, ne diye iki saattir beni takip ediyorsun? dedi.

Yağmur hızlandı. Elimle dışardan ceplerimi yokladım.

Kadın,

— Tuuu!.. diye suratıma tükürdü. Döndü, gitti. Köpekde biraz kadının arkasından gitti. Sonra elektrik direğinin dibinde durdu, arka ayağının birini kaldırdı.

Elimle ceplerimi dışardan yokladım.

KİTAPLAR

1955 yılından başlayarak hikâye kitaplarını çıkarmaya başlayan Aziz Nesin, ünlü romancı Kemal Tahir'le birleşerek 1956'da «Düşün Yayınevi»ni kurmuştu. O zamana kadar başka yayınevlerine sattığı kitaplarının çok sattığını, ama kendine pek fazla bir şey bırakmadığım görmüş, Babıâli'de sömürülmemenin biricik yolunu editörlüğe girişmekte bulmuştu. Geniş çevrelere yayılan, birbiri peşinden ikinci ve üçüncü baskılarını bile yapan kitaplarını basıp yayıyordu. 1958'de arkadaşından ayrılarak önce tek başına, sonra da «Dolmuş - Karikatür» dergisiyle birleşerek kitap yayınlarına devam etmişti. Sonunda bu yayınevinin de sahibi olmuştu. Bu yayın devresinde, Aziz Nesin, şiir ve oyun kitapları da basıyor, gelecek üzerine büyük yayın projeleri de kuruyordu. Son kitabı Biz Adam Olmayız (1962)'den sonra, yayınevinin, alt katındaki ciltçiden çıkan bir yangınla yanması üzerine. Aziz Nesin büyük zararlara uğramış, bu yangında 110.000 cilt kitabı yanmıştı. O günlerde Aziz Nesin'in kitaplarını büyük bir paraya sigorta ettirdiği

rivayetleri Babıâli'de dolaşmış, bir süre çalkalanmıştı. Meğerse, hayatı hikâyeleri kadar ilgi çekici olan yazar, o sıralarda böyle kötü bir ihtimali düşünmekten olacak, yayınevini sigortalamak teşebbüsüne geçmiş. Onu görenler de bu işi sağlama bağlamış sanmışlar. Velhasıl Aziz Nesin'in yangından kurtarılabilen kitapları da iki yıldır piyasada tükendiğinden, bu sefer eski «Düşün» yayınevini yeniden canlandırarak, bu yılbaşına yakın çalışmalara başladı, ilk hamlede eski dört kitabının bir yeni baskısı ile yeni yazdıklarından bir grup hikâyesini, yeni bir kitabına derledi.

Toplumcu bir yazar olan Aziz Nesin, bu yeni kitabındaki hikâyelerinde son yıllardaki yeni denemelerine geniş ölçüde yer ayırmış. Bütün bu biçim denemelerinde, onun hikâyelerine has o temel çaba, sürekli olarak yürüyor, gittikçe daha etkili, işleyici ve öğretici bir «satir»i kendini daha belirli ölçülerle ortaya koyuyor. Aziz Nesin, bir yandan hayatını yazılarından kazanmak isterken, bir yandan da yazılarında «boş bir güldürü» çıkmazına düşmemek endişesindedir. Bundan dolayıdır ki, büyük kalabalıklara ulaşabilmek için, öğretisini daha belirli ve daha etkili kılmak kadar, temalarını ve kişilerini çok geniş çevrelerden almaya da yöneliyor. Bu kitabındakini «Sekiz Ayaklı Sisiphus» hikâyesi, onun, kalabalıklara daha çok etkilemek, «boş güldürüden faydalı öğretiye» ulaşmak yolundaki çabalarının en başarılı örneklerinden biridir. Tevfik Fikret «... bir örümcek götürür Hak'ka seni» diyordu. Banyo küvetinin ak ve kaygan duvarına tırmanan, durmadan bunu tekrarlayan örümceğin serüvenini anlatırken. Aziz Nesin, kolaylıkla halka ulaşıyor. Bu hikâyesindeki devrimci alegori o kadar açıkça belirlendiği halde, hikâyesinin sonunda mitolojinin Sisiphus'u gibi, sabırlı insanların engelleri aşacak mutlu çabalan üzerinde «kıssadan hisse» çıkarmaktan da çekinmiyor. Aziz Nesin'in son devir hikâyelerinde artık hu «öğreti» amacını ön plana aldığını, bu yüzden tekrarlardan bile çekinmediğini görüyoruz.

Yine bu kitabındaki «Bir Yılbaşı Anısı», onun en beğenilen eski düzendeki hikâyelerinden biridir. Hayatımızın acılar ve sıkıntılarla dolu eski günlerinin, eskidikçe bize zehirlerini yitirmiş gibi gelmeye başlayan anılarından çıkardığı bu hikâyesinde, «Nisuvaz» da geçirilen meteliksiz bir yılbaşı gecesinin serüvenini anlatıyor.

Onun bugünlerde yayımladığı ikinci kitabı en çok sevilen, sayılan tükenmiş, ünlü dört kitabının toplu bir basımıdır. ilki, Damda Deli Var adım taşıyan 1956'da basılmış, arka arkaya üç baskı yaparak Aziz Nesin'in kalabalıklara yayılmasında büyük bir rol oynamıştı. Bordighera'da Milletlerarası Mizah Yarışması'nda birincilik aldığı yıldı. Gıdı Gıdı, Bay Düdük 1958 yılında, Ah Biz Eşekler ise 1960'da yayımlanmıştı.. Bu kitapta Bay Düdük üçüncü, geriye kalan iki kitap da ikinci baskılanın yapmış oluyorlar. Dört kitaptaki altmışüç hikâye bu yeni baskıda bir araya gelmiş oluyor.Aziz Nesin, bu ilk devresindeki kitaplarıyla bizdeki alışılmış magazin mizahını yenileyen bir akımın başarılı ölçüde öncülüğünü yapmış, bize has yerli bir mizah anlayışının varlığını yeniden duyurmuştu. Yabancı mizah dergilerinden. Yapılması vazgeçilmez alışkanlık haline gelmiş aktarmacılık yerine, gözlemci bir yeni gerçekçilik yolundan, bizim eski mizah geleneklerimize bağlanan bir çığır açıyor, toplum yaşayışında beliren

aksaklıklan tasvir ederken, yavaş yavaş «politik satire doğru yöneliyordu. Onun kişileri ve konularıyla çok geniş çevreleri kucaklayan bu hikayelerinde, 1950-1960 demokrasinin halka ve hayata yansımış sorunları, gündelik çatışmalar ölçüsünde dile getiriliyordu.

Tahır ALANGU

(Kim-18 Şubat 1965)

Bir kitabın kabında Aziz Nesin adının görülmesi, okuyucuyu çok kere bir mizah eseriyle karşılaştığı yolunda peşin bir yargıya götürür. Zira Aziz Nesin ülkemizde şöhretini mizah yazarı olarak yapmıştır. Üstelik bu şöhret öyle, öteki yazarlarımızın olduğu gibi üç beş bin kişilik bir mutlu azınlık şöhreti de değildir, düpedüz halk arasında, halka dayanan bir şöhrettir. Hem bu şöhret öylesine haklı, öylesine saygı duyulacak bir şöhrettir ki, yurdumuz sınırlarını aşarak dünyanın pek çok ülkesine yayılmış, Aziz Nesin'in büyük bir sanatçı olduğu gerçeği de yurdumuzdaki kuş beyinli üç beş bağnazın dışında, dünyanın hemen bütün otoriteleri tarafından kabul edilmiştir. Aslında bu bir kabul edilmeden de öteye, değerini dünyaya kabul ettirmektir.

Ne var ki, Aziz Nesin Türkiye'de pek çok çevrede sanıldığı gibi sadece büyük bir mizah yazarı ve ustası değildir. Aslında Aziz Nesin çok yanlı bir yazardır. Hayatını kalemiyle kazanan bir emekçi olarak Aziz Nesin, şiir yazmıştır, oyun yazmıştır, roman yazmıştır, nihayet gazete yazıları yazmış, sosyal ve politik kalem tartışmaları yapmıştır. Aziz Nesin'in şaşılacak ve saygı duyulacak yönü, yazdığı ve yaptığı her işte başarı kazanmasıdır.

Aziz Nesin'in daha bugünden yazdıkları ciltler halinde üstüste konsa, hiç şüphe yok ki, bir insanın boyunu çok geçer. Ancak, tarafsız bir gözlemci olarak, Aziz Nesin'in yazdıklarının hepsinin yarın Türk ve dünya edebiyat tarihinde yer edeceğini söylemek safdillik olur. Dünyanın hiçbir büyük yazarının bütün yazdıkları yarına aktarılmamıştır ki Aziz Nesin'inkiler aktarılsın. Ama muhakkak ki, çağımız Türkiye'sinden yarınlara kalacak üçbeş yazar adı varsa, hiç şüphe edilmemelidir ki bunların başında Aziz Nesin gelecektir.

Biraz da bilinçli olarak öteki meslektaşları tarafından, yani tiyatro yazarları, hikayeciler, romancılar, gazete yazarları tarafından sadece mizah alanına itilmek istenilen Aziz Nesin, öylesine ele avuca sığmaz bir kişidir ki, bütün sürülüp itilmelere, şan şöhret bölünmelerine rağmen, mizahın da ötesinde Türk edebiyatının bir kolu bükülmez, ama eli öpülür kişisi olarak yayın üstüne yayın yapmaktadır.

Aziz Nesin'in mizah hikâyelerinin ötesinde yayınladığı son eseri, Yeşil Renkli Namus Gazı adlı hikâyeler cildidir. Bu ciltte oniki hikâye yer almaktadır. Bu hikâyeler daha önce «Akbaba» dergisinde yayımlanmışlardır. Ama bunlara mizah hikâyesi demek ve hikâye dalının dar bir köşesine sıkıştırmak insafsızlık olur. Yeşil Renkli Namus Gazı adı altında yayımlanan

hikâyeler cildi aslında Türk edebiyatının Sabahattin Ali ve Sait Faik devri hikâyelerinden beri boş kalmış hikâye bölümünü dolduran bir eserdir. Bu hikâyeleri ile Aziz Nesin'i Türk edebiyatının bir başka hikâye yazarıyla karşılaştırmaya imkân yoktur. Zira onları o kadar çok geride bırakmıştır ki...

Said Maden tarafından düzenlenen nefis bir kapak içinde, Mustafa Uykusuz'un iç resimleriyle de süslenmiş olarak cilt haline getirilmiş Yeşil Renkli Namus Gazı adlı kitapta yer alan hikâyeler şunlardır: «Potinbağı Senfonisi» «içip İçip Ağlama Romansı», «Bizim Köyün Deliler Baladı», «Gebe Kadın için Ağlama Konçertosu», «Yeşil Renkli Namus Gazı Operası», «Altı Bekçi Atlıkarıncada», «Aile Mezarlığı», «Kiralık Kat», «Devletlerarası Dostluk ilişkileri», «Sekiz Ayaklı Sisiphus», «Bir Şaheser Doğuyor», «Bir Yılbaşı Anısı»...

Bu hikâyelerde; Tahir Alangu'nun da dediği gibi, «deha çizgisine varan mizah sezgisi »nin etkilerini görmek mümkün. Ama öylesine bir mizah sezgisi ki, hikâyelere, bunlar sadece mizah hikâyeleridir demek mümkün değil, Gorki'nin, Çehov'un, Dickens'in hikâyeleri nasıl sadece mizah hikâyesi, sadece korku hikâyesi, sadece aşk, sadece propaganda hikâyesi değilse, nasıl insani hislerin ve ilintilerin tümünü içine alıyorsa. Aziz Nesin'in hikâyeleri de öyledir. Tahir Alangu'nun dediği gibi, bu hikâyelere «mizah hikâyeleri» adım vermek ve dar bir bölüme sıkıştırmak sadece insafsızlıktır.

İLHAMI SOYSAL (Akis, 26 Şubat 1965)

Aziz Nesin'in yeni hikâye kitabı çıktı: Yeşil Renkli Namus Gazı... Kolay ve rahat yazdığı söylenen Nesin, bir gün:

— öyle mi sanırsınız? Her yazı için umulmadık emek harcarım, demişti. Emek'in ve dikkatin izleri bu kitapta fazlasıyla görülüyor.

Her kitabıyla biraz daha yukarılara, biraz daha yeniye giden, sınırlarımızın dışına yıllar önce taşan Aziz Nesin, son hikayeleriyle salt biçim bakımından değil, öz ve ruh bakımından «yazı» nın ötesine geçmiş, kelimeleri notalaştırmış, hikâyeyi melodileştirmiştir.

(Yeni Tanin, 27 Nisan 1965)

EDEBİYATIMIZDA AZİZ NESİN

Halûk Kurdoğlu'nun durmadan değişen rolündeki izlenimlerini vermek için Türkçeyi bozmasını alıntı ve kesintilere gitmesini yadırgadım. Kompozisyon bakımından başarılı oluyor sadece. Nedir ki, karakter olarak o denli iyi yakaladığı rolüne, konuşmasıyla ağzını eğip bükmesiyle anlamsızlık kazanıyor.

Cüneyt Gökçer'in Çehov oyunculuğu kimi sahnelerde başarıya ulaşıyor, kimi sahnelerde de Çehov oyunculuğundan uzaklaşıyor. Teatral oynamadığı ve tragedya oyunculuğundan uzaklaştığı zamanlar da rolünün derinliklerine iniyor ve yazarın vermek istediğini yansıtıyor. inişli-çıkışlı bir

Çehov oyunculuğu. Oysa Vanya Dayı'da. akılcı ve yaratıcı hayal gücü gerektirir. Bütün ayrıntılarla karakterleri ortaya çıkarmak ve duygusal tepkiyi, gerilimi vermektir asıl Çehov'da. Bunları ikinci ve dördüncü sahnelerde değerlendirdi. Kimi sahnelerde seyirciden kopamıyor. Oyuncu-seyirci bağlantısından çıkıp gösteriye kaçan «star» lığı yeğliyor. Rolünün daha derin içvarlığını, kendi dünyasını gerektiği biçimde tam olarak getiremeyişi bundan, bence... Bir aktör, değişik işleri bir arada götürmeye çalışırsa elbette ki sanatçılığından verir.

Oyunun baş kişilerinden «Yelena Andreyevna»da Ayten Kaçmaz'ın bu soy roller için oyunculuğu ikinci planda kalıyor. Bezgin ruhsal durumları, bunların oluş ve nedenlerini Kaçmaz'ın kompozisyonlarıyla verilmez. Gerçekten bu rol, gevşek, yorgun, yer yer bezgin anlatımıyla aşın ölçüde «Andreyevna» nın karekterine uygun olmalı. Ayten Kaçmaz, her çeşit oyunda baş rolü oynayacak ne sahne «tecrübesi»ne, ne de kültürüne sahiptir... Konuşmadığı zaman bezgin ruhsal durumunu veremediği gibi, konuştuğunda da bir sözcükler yığını haline getiriyor rolünü.

Unutamadığım kitaplardan biri Martin Eden'dir. Okumadan yıllar önce filmini görmüş çevirisini uzun süre beklemiştim. Kendi hayat kavgasını konu aldığı bu umutsuz eserinde Jack London, yazarlık ülküsündeki Martin Eden'in bütün güçlüklerini otobiyografik bir doğrulukta, kahramanının sürüklendiği intihar sonucunu kendi yaşamının on yıl sonraki eşit davranışıyla doğrulayarak, o kadar canlılıkla verir. Martin Eden'de beni en çok etkileyen şey, gözünü bü yük bir amaca çevirmiş olan o genç denizcinin, kendisini başarıya hazırlayan hiçbir mirasa sahip olmadığı o zor yoldaki yalnız zaferiydi. Hayatın bütün çağalarına omuz silken bu yazı savaşı, örneğin H. de Balzac'ın tavanarası çalışmalarından çok farklı gibi görünmüştü.

insan, şartlarını yakından bildiği bir ortamın gerçeklerine karşı zorbeğenir oluyor. Nice yabancı oyun ve filimlerini, doğruluklarını kontrol edemediğimiz yabancı bir seyirci olarak hazır bir kabulle karşılıyor; perdede ya da sahnedeki eser bizim hayatımızdan alınmışsa hepimiz gönüllü birer eleştirici olarak herşeyden önce konunun olabilirliğini, onu olabilir yapan şartlan tartışma konusu yaparak, hoşgörüden uzaklaşıyoruz. Aynı yanılgıyla bir Balzac çalışma temposu, hele bir Martin Eden çabası yok gibi görünmüştü bana. Şimdi, aynı kuşaktan birkaç soylu yazarın yanında, Aziz Nesin'in yazarlık hayatına bakınca, Martin Eden'in edebiyatçılık kavgasına hayranlığım büyük ölçüde hafifleyip kayboluyor.

Gerçekten, beş yaşında müderrislik aylığı almaya başlayan Abdülhak Hâmit Tarhan, dokuz yıl Paris öğrenciliği yapıp «Olimpos'dan inerek susuzluğunu Sultanahmet sebilinde gideren» Yahya Kemal Beyatlı, ömrü boyunca «baba fırını has çıkaran», Beyoğlu - Burgaz başıboşluklarında özgür yaşayan Sait Faik Abasıyanık... son yüz yıllık edebiyatımızın üç ayrı döneminden aldığım bu örnekler gibi edebiyatımızda rastladığımız hemen her isim, hayata bir mirasla, kendilerinde yazı yazma hevesini uyandırıp besleyen bir çevrenin kültür ve rahatlık miraslarının talihiyle başlarlar. Arada geçimlerini kalemleriyle sağladıkları söylenen Ahmet Mithat, Hüseyin

Rahmi, Ömer Seyfettin gibi bazı isimler de, hayatlarının bütünüyle birer istisna değillerdir. Belki ekmek yolunda güçlerini cömertçe ve çok ucuza satarak harcanan Mahmut Yesari, Osman Cemal gibi birkaç yenik isim. Bunun dışında edebiyat, hayatımızın kavgası olmuyor. «Ben yirmi dört saatte de edebiyatçıyım» diyen Nurullah Ataç bile, kendisini yazar olmaya götüren başka rahatlıkların köşesinde huzurludur. Kavgasını yapmadan edebiyatçılık yapıyoruz. Hayatımızı başka işlerin güveninde sağlayıp amatör meraklarla yazı yazıyoruz. Bu «artık zaman» ürünlerinin böylesine kısırlığı yanında, yaşamalarının güç şartlarını eserlerinde birer kusur olarak taşıdıkları için zaman zaman eleştirdiğimiz birkaç edebiyatçıya bir de bu gözle bakalım. Bütün kalemlerinin dönem dönem valilikler, mebusluklar, elçilikler, memurluklar, örtülü ödenekler, alaturka ikramlar arasında satılıp kiralanabildiği bir edebiyatın ilk ve asıl sahipleri günümüzde yetişiyor. Aziz Nesin adı, toplumsal ülkülerinden hiç sapmadan ve yalnız kendi sanatçılıklarından fedakârlık yaparak edebiyatın zaferini kazanan bu yeni edebiyatçılar listesinin başında olacaktır.

Sosyalizm Geliyor Savulun, Aziz Nesin'in bugünlerde basılan mizah hikâyeleri, kim bilir onun kaçıncı kitabı? (Düşün Yayınevi, 160 sayfa, 5 lira) Dört beş ay önce Yeşil Renkli Namus Gazı yayımlanmış (Düşün Yayınevi, 160 sayfa, 5 lira), onunla aynı zamanda baskısı tükenmiş olan dört kitabı bir araya getirilerek tazelenmişti. (Dört kitap : Damda Deli Var, Gıdı Gıdı, Bay Düdük, Ah Biz Eşekler, Düşün Yayınevi, 380 sayfa 12,5 lira). Çoğunu ilk yazıldıkları günlerde okuduğum, artık güçleriyle kusurlarını yadırgamadan kabul ettiğim, mübalağa ve tekrar yönteminden zaman zaman aşırıca faydalanan ama benzerleri hiç yazılmamış örnekler. Ben bu defa hikâyelerden çok onların yazarının gücü üzerinde düşünmeye mecbur duydum kendimi. Varlığının farkında olmadan yaşadığımız su gibi, hava gibi bir değerin eşitliğinde saydım bu yazıları.

Düşünün, Birinci Dünya Savaşı içinde doğuyorsunuz. Alaydan yetişme baba zoruyla önce hıfzı tamamlıyor. Darüşşafaka yoluyla Kuleli Askeri Lisesi'ne, Harbiye'ye, sınıf okuluna gidiyorsunuz. Subaylıktan ayrılıp bakkallık, muhasebecilik, gazete ve dergi işçiliği, kitapçı, dağıtıcılık, fotoğrafçılık... yapıyorsunuz. Yazılarınız yüzünden beşbuçuk yıl hapiste yatıyor, sürgünlere gidiyorsunuz. Aynı dergiyi, değişik isimlerle dokuz defa çıkarmaya başlıyor, her seferinde engelleniyorsunuz. Evlisiniz ve dört çocuğunuz, «Viran olası hanede evlad ü ayal» özrünüz de var. Yenilmek için, satılmak, kiralanmak için, vazgeçmek ve kaçmak için, susmak ve düşüncelerinizin tersine yaşamak için, yol değiştirmek ve karışmamak için, hiç değilse başka türlü bir edebiyat-yapmak için bütün sebepler var. Büyük şanssızlıklarından biri bütün yazdıklarının mizah sayılması olan Aziz Nesin gibi tutarlı, bilinçli ve sorumlu bir yazar olmanın da hiçbir şartı hazırlanmamış. Bu sanat ülküsü ve bu çalışma gücü karşısında hangi ölçünün inkâr ve küçümsemesine sarkabilirsiniz? Hangi soy ve bir sanat olursa olsun, onu yapabileceğine bizi inandıran sınavlardan geçtikten sonra Aziz Nesin gibi bir hayat serüveninin eserlerine nasıl saygıyla bakmazsınız.

«Potinbağı Senfonisi» hikâyesinde, «Size bir şey itiraf edeyim mi, dedi, ben bugün bir polisim ya, Allah'ın bir lütfudur benim polis oluşum. Bikaç

gün daha işsiz kalsaydım, çok kötü olacaktı, çalacaktım çünkü... Polis olamasam hırsız olacaktım ben... Ama polis oldum işte... Belki de siz polis olamadığınız için hırsız oldunuz. (Yeşil Renkli Namus Gazı, 12) Buradakinin tersine, Aziz Nesin, yazar olmamak için, yazar olamamak için yaşanmış bir ömür dolusu engellerin üstesinden geliyor. Yazmamak, yazamadığını en küçük bir özürle olsun saklamak durumuna düşmeden kendisini savunabilmek hakkına sahip olduğu halde her şeye rağmen yazar oluyor. Üstelik bu ülkede, bu ortamda,'bu zamanda ortaya bir Aziz Nesin olarak çıkıyor. Edebiyatçımız için asıl övünülecek şey bu: Kalem namusunu, düşünce ve inanç soyluluğunu kendi güçleri dışında korumayı düşünmeden yaşayan ve yazan kişilerin gelişi. En büyük erdem ve başarı bu; Aziz Nesin ve onun gibi olanlarınki.

Samih Emre (Rauf Mutluay) (Yön, 4 Haziranl965)

Aziz Nesin'in bu yeni kitabında, kimi hikâye adları da şöyle: «Potinbağı Senfonisi», «içip içip Ağlama Romansı», «Bizim Köyün Deliler Baladı», «Gebe Kadın için Ağlama Konçertosu», «Sekiz Ayaklı Sisiphus».

Kitaba adını veren «Yeşil Renkli Namus Gazı Operası»nı, rahmetli Hasan Ali Yücel, vaktiyle, yazardan, piyes yapmasını istemiş. Aziz Nesin, hikâyeyi onun anısına adamış.

Arkeologların yeraltında yeni bir kent bulmalarından başlıyor. O kentte Tabalahura adlı birisi de yaşamış ve başından çok önemli bir olay geçmiş. Şimdi bu olay açıklanıyor: «Yitik uygarlığı bağrında saklayan yeraltında gömülü kentte, adına «Namus» denilen yeşil renkli bir gaz vardı. Çok tatlı yeşil renkte olan bu gaz, bütün öteki gazlardan daha uçucuydu. Şişeler içinde saklanır, ışıksız yerlerde korunur ve ancak artı yirmibir derece ısıda tutulurdu, yirmi-bir dereceden aşağı ısıda Namus gazının rengi açılır ve parlak güneş aydınlığında da bozulurdu. Şişenin tıpası bir saniye açık kalsa Namus gazı hemen uçar, bundan başka da havayla değinir değinmez alev alev parlayarak yanardı.»

Yeryüzünde Namus ancak belli bir miktarda. Yarım litrelik, bir litrelik, iki litrelik şişelerde, beş litrelik binliklerde ve onbeş litrelik damacanalarda, yani norm üzerine beş boy kap içinde standardize edilmiş bir gaz, bu «Namus» gazı. O zamanlar gazetelerde şunun gibi ilanlara rastlanıyor:

«Sevgili eşim, yirmibir dereceden yüksek ısıya bıraktığı iki binlik Namus'umuzu bozmuş olduğu için kendisine darılacağım korkusuyla mutlu yuvamızı ve iki yavrumuzu bırakarak gitmiştir. Sevgili eşim! Yavrularım «Anne-Arıne!» diye ağlıyorlar. Seni ben affettim, Tanrı da affetsin! Döngel mutlu yuvamıza. Elbirliğiyle çalışarak, bozulan Namus'umuzdan daha çoğunu kazanırız.»

«Şişenin tıpasını açık bırakarak Namus'umuzu uçurduğu için bir adam karısını öldürdü.»

Tabalahura yetmişbeş yaşında, yoksul, Namus edinemediğinden içi yanarak, ölüm döşeğinde kıvranıyor. Tepesine bir başka Tabalahura dikiliyor. Bu, onun, açıkgöz yanıdır. Bir şişecik edinemeden, göçüp gidecek olan kocamış Tabalahura ile konuşuyor. Ona «Namus»tan edinmek için eline geçmiş büyük fırsatları andırıyor. Sonunda ihtiyarcığı Namus gazı konusunda kandırıyor. Tabalahura, «vücutlarında yaban bitkilerine gübre bile olmayacak yalnız kireç kalmış morukların ömürlerini uzatır» bilgin kişilerin çabasıyla ölüm döşeğimden kalkıyor, önce köyündeki, sonra ilçedeki, sonra ildeki, daha sonra bütün dünyadaki Namus'u toplayıp istif ediyor. Ve... bütün insanların önünde, gazları yakarak kendi de yanarak yokolup gidiyor. Namus şişelerinin yanmasından bir yıl sonra bilgi kürsülerinde, suni Namus üzerinde konferanslar, dersler düzenleniyor. Diyelim, Üniversite Namus Hukuku kürsüsü profesörü onu ikiye ayırıp öğretiyor:

1 — Devletlerarası Namus Hukuku,

2 — Sokaklararası Namus Hukuku.

Eskisinin kokusu yokken, yeni suni Namus gazı kokuludur da. Kokusunu duymak için, şişesini dibinden koklamak gereklidir!

Aziz Nesin, hikâyeyi iğretileme (alegori) yöntemine göre kurmuş, bilinegelen bir gerçeği, yani her bir şeyin «para» ile alınır satılır olduğu gerçeğini, tatlı yeşil renkli Namus gazı yaparak, çağımızın yüzüne çarpmaktadır.

Onun «Bizim Köyün Deliler Baladı» adlı hikâyesini, küçükken bize masal diye anlattıklarını anımsıyorum. Hatta Bir Gün Büyüyeceksin! adlı romanımda, ben bunu «ikbal ,Dadı»nın ağzıyla, «Hata-Pata Hikâyesi» olarak anlattım. Aziz değiştirmiş masalı, adeta toplumsal bir yergi biçimine sokmuş. Epey de uzatmış. Benim dinlediğimde, ineği sağarken yellenen Gelin, hata-patasını örtbas etmek için ineğe getirir teller duvaklar takar, kaynanasının oyununa gelir, durumu öğrenen adamsa, «Sizden daha ahmağını bulmadıkça geri dönmem!» deyip atını sürer gider, birçok başka ahmaklıklar görür, döner evine gelirdi.

Aziz'in bu yönü, masallara sarkan yönü, Tahir Alangu'nun Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman adlı antolojisinde belirtiliyordu. Nitekim, Yeşil Renkli Namus Gazı'nın arka kapağında, Alangu'dan satırlar alınmış:

«Bizdeki, çok eski ve köklü mizah geleneğini yenileştirip sürdürerek büyük şehirlerin dar çerçevesinden (büyük şehirlerin dar çerçevesi sözünü pek anlamadım doğrusu, MS.) aşırıp köylere kadar ulaştırabildiği kadar, bu eski zincire bağlanarak küçük hikâye alanındaki sapık mizah anlayışım da değiştirebilmiştir. (...) Kolay yazması, çalışma gücünün çağdaşlarından çok

üstün oluşu, deha çizgisine varan mizah sezgisi, hayatın işine yarayan malzemeyi fazla zorluk çekmeden çekip almasını sağlayan gözlem alışkanlığı, derlediklerini kısa bir zamanda bir kısmı unutulup dökülse bile, onun sürekli olarak edebiyatımızın başlıca değerleri arasında yer alabilmesine yetecektir.»

Mizah edebiyatımızın bu büyük ustası, bir gün bana, yazı yazmaktan artık yorulduğunu, bıkkınlık duyduğunu söylemişti. Son hikâyeleri, ya biz alıştık, ya da o değişti, bizi artık eskisi gibi güldürmemektedir. Mizah öğesini yakaladığı yerde gene haklamıyor değil, ama onlara giderek bir acılık, bir burukluk siniyor. Zaten, genel tutumu ile, mizah türüne girmiyor Yeşil Renkli Namus Gazı'ndaki hikâyeler. Mutlu azınlığı bırakıp doğrudan halka yönelen bütün yazarlar gibi, onun hikâyeciliği düz çizgide, gelişerek kuruluş ve işleniş yönünden, biçim yenilikleri ve teknik yönden, öz kadar biçimi de önemseyenlere, kendilerini kabullendirmekte güçlük çekiyor. Anlayabildiğim kadarınca, kitapta yer alan «Gebe Kadın Ağlama Konçertosu» ve «Altı Bekçi Atlıkarıncada» adlı hikâyeler, «İçip içip Ağlama Romansı» da gene öyle, toplumculuğun kolay yolları oluyor. Hatta, Aziz Nesin'in bu kolay yolu seçişi, «düzyazı» olacak şeyleri hikâyeleştirmesi bana da dokunuyor, anlayamıyorum.

Oysa, düzyazı gibi yazılmış «Sekiz Ayaklı Sisiphus»ta, onun büyük bir hikayeci olduğu hemen ortaya çıkmaktadır. «Bir Yılbaşı Anısı» için de, kimi yerleri azıcık abartılmış bulsam da, aynı şeyi söyleyebilirim. Aziz içtenlikle kendine, anılarına döndüğü zaman, son kerte başarılı, etkileyici.

«Sekiz Ayaklı Sisiphus» en sevdiğim hikâyesi oldu. örümcekten korkunç iğrenip tiksiniyor. «Dün evimizde hiç paramız yoktu. Günlerden cuma... Azçok ama ille de para kazanmam gerekli ki, evcek çoluk çocuk cumartesiyi, pazarı geçirebilelim.» (Daha aşağıda, bir arkadaşının gelip kendisinden yirmi lira istediğini, verdiğini yazmış. Demek, Aziz'in gündelik ev giderleri öyle pek yirmi lira falanla karşılanır cinsten değil; anlaşılan bu. MS.) şöyle oluyor, böyle oluyor; hikâye bir türlü yazılamıyor. Helaya gidiyor bir aralık. Orada, beyaz, kaypak küvetin içinde sekiz ayaklı kına kırmızısı karınlı bir küçük örümcek görüyor, örümcek, parlak fayansta tutunamadan, tırmanıyor ama boyuna düşüyor. Yazar, «Bunca yılın yazarıyım. Nasıl olsa, o eski alışkanlığımla bir hikâye şişiriveririm. Ama eski bir yazar olmak, hikâye şişirmek için hiç de elverişli değildir,» diye düşünmektedir. «Bir yazar, beynini yiyen ve ailesine de beynini yediren kişidir. (...) Şunu yazsam... Ençok sever görünenler, ilkönce bırakırlar bizi. Artık eskisi gibi yazamıyor derler de, bir de kendilerinin bile bilincine varmadıkları gizli intikam alırlar.» İkide birde kalkıp helaya giderek, bir türlü kurtulamayan örümceğe bakıyor. Yerine dönüyor ve düşünüyor. İnsanı tanımlamak istiyor: «İnsan işkence eden ve işkence çeken hayvandır.»

Sucular, gelenler gidenler, yemek molaları. Vakit gece-yarısı, daha hikâye ortada yok. Uyku bastırıyor. Elini yüzünü yıkamak için banyoya gidince, örümceği görüyor gene. Tükenmez bir enerjiyle, yan yolda düşerek, boyuna tırmanmaya çabalamaktadır. Onu öldürmek, ezmek suyla deliğe akıtmak gelmiyor içinden. Anlatmaktadır: «Dikkat kesilmişim. Sanki uzun,

derin bir uykudan yeni kalkmış gibi dincim... Odama gidip, «Britannica» Ansiklopedisi ciltlerini karıştırıp «örümcek» maddesini buluyorum. Ansiklopedinin o cildini alıp banyoya geliyorum, örümcek tırmanıp tırmanıp düşüyor, düşüp düşüp tırmanıyor; ben de ansiklopediden örümcek! okuyorum.»

Ertesi günü saat onüçte «Sekiz Ayaklı Sizif» yazılıp bitirilmiştir.

İğrendiği, tiksindiği örümcek, işkence çektiği zindanından içgüdüleriyle bir kolayım bulup kurtulunca, yazar ona saygı duymuş ve onu öldürememiştir.

İşte size bir küçük örümcek hikâyesi.

Geri kalmış bir toplumda, yalnız kalem gücüne bağlı sanatçıya, yazara rahat geçinecek olanakların hazırlanamayış hikâyesi.

Kısacası, çok güzel bir hikâye!

Çünkü içinde Aziz Nesin'in dramı yatmaktadır. İnsanlık ve yazarlık dramı...

Mehmet ŞEYDA (Forum, 1 Mayıs 1965)

Potinbağı Senfonisi

İçip İçip Ağlama Romansı

Bizim Köyün Deliler Baladı

Gebe Kadın İçin Ağlama Konçerto

Yeşil Renkli Namus Gazı Operası

Altı Bekçi Atlıkarıncada

Aile Mezarlığı

Kiralık Kat

Devletlerarası Dostluk İlişkileri

Sekiz Ayaklı Sisiphus

Bir Şaheser Doğuyor

Bir Yılbaşı Anısı